

Sterke webben

Alie Smeding

bron

Alie Smeding, *Sterke webben*. W.L. & J. Brusse, Rotterdam 1922

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/smed001ster01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

[I]

AL 't heimelijke dat geweest was in de logge schaduwen die grillig geleund stonden tegen de wrakke gebinten van de oude schuur, wéék in de zachte zilvering van de nukkelig-komende dage-klaarte. Als 'n gouden wonder berstte de gloed door de sjofele schuurkap.

De veel-vakkige ruitjes van 't ouë keukentjes-raam blokten dan plots ook hël-glinsterend op, zóo uit hun vale dofheid omgetooverd in smaragd-groene tegeltjes.

En door 't glas schoof de ondurende wulpsche klaring, en tastte over de gescheurde blauwe borden op de hooge zwarte schoorsteenmantel, vònd de gebuilde geel-koperen ketel op 't glimmende aanrecht en de rood-aarden doofpot op 't bruine planken-vloertje.

De bestendigheit van h'r peinzen even gebroken door de feestende inkomst van 't schel-blanke licht, keek Mien 'r keurend naar op. 'n Kleine glimlach trok h'r bleek-rose mond tot 'n schuwe kier, in h'r bedeesd-blauwe oogen droomde 'n blijverwonderen.

De zure rook van de bijna-kokende pap, sliertte in lange, welige pluimen rond h'r stille blonde hoofd en onderwijl ze geduldig de log-houten lepel roerde in de volle pan, zochten h'r gretig-begeerende oogen stadig de helle zonneglans. Maar 't licht glipte waar h'r hunkerende blik zocht, grauw droop de schemer door 't gaterig dak en doofde en dofte... Triest en gammel stond 'r de schuur, 'n hoog verwulf vol zware schaduw, alleen nog tusschen de dikke planken-naden van de goor-verflooze wanden na-gloorden nog dof-zilveren strepen daglicht. Ze tuurde 'r naar... 't Licht in de lucht vecht tegen 't duister...', besefte ze en peinsde d'r vluchtig op door. 'In 't leven was dat ook - licht tegen duister...' H'r blik glipte weg van 't werk

en, plotseling, siste de hoog-opborrelende pap in groote glimmende schuim-blazen óver de pan-rand òp 't fornuis.

Schiélijk-in-de-schrik stiet ze 't gloeiend fornuis-deurtje open, rakelde asch over 't vuur en bleef bekommerd toezien op de wild door-kokende brij.

Ze had 't roeren gestaakt, lei de houten lepel schuins over de pan en liet de armen sloom afhangen langs de bolle plooiën van 't bonte ruitjes-schort. 'Ja - nou... n'tuurluk d'r kwam weer gemopper van...', zorgelijk staarde ze naar de dof-ingebrande melk-vlekken op 't gladde fornuis-ijzer. 'Moeder zou wel... ze kòn zóó...' Schichtig overlei ze 't en zuchtte diep, hief 't hoofd in 'n bangelijk luisteren naar allerlei vaag-door-dringend geluid. 't Krachtigst was 't bassig gebrom van den forschen wind. 't Oude gebint van de schuur knorde en kermde - 't leek 't steunen van 'n mensch in zware lijfsnood - de oude steenen lantaarn aan de buitenmuur onder 't uithangbord-met-de-kazen, knoerste roestige giljetjes op de ijzeren stang en soms drong d'r 'n verre praat-dreuning door, uit de winkel. 'n Enkele keer ook snerpte 't scherpe giljetje van Tante Rensie's liedje 'n barstig ariaatje in de zonderlinge hutspot van klankjes.

Mien beluisterde 't, in 'n lichte beklemming, en in h'r stille oogen look 'n onrustige schittering, want boven de ijle dwarreling van de kleine en bonte geruchten, hoorde ze ook - vergramd en luid - de stem van h'r Vader.

Beverig streek ze zich over de oogen en voelde de vingertoppen koud. 'Och ja, d'r was n'tuurluk weer wat, n'túúrluk! Bij hùllie, dat was altijd zoo...! Ook nog 's toen Joost 'r was...' 'n Fijne blos woelde op in h'r têer-witte wangen en h'r oogen schuchterden nêr. Ze dacht weer aan die eene keer, toen Joost Halke mee kwam met Jo. 'Ja, om de bibliotheek-sleutel was 't,

en - en hij zat voor de tafel en keek... en - kéék...’, h'r denken stokte, en ineens zàg ze den jongen-van-'t-Ruyschenstein rustig en recht, 't aandachtig gezicht in 'n glimlach, en 'n kleine nerveuze frons - in de rechter wenkbrauw.

Ze zuchtte lang-uit, h'r wangen werden donker-rood en h'r oogen werden lichter. Ze dacht aan Joost's knappe gezicht en aan de klank van z'n diépe stem, ook al mijmerend trachtte ze allerlei liefs te hervinden uit 'n vorig gesprek met hem. Zoo stond ze langen tijd droom-verloren in h'r alleenheid, dan schrok ze weer huiverig op.

Rad-af in 'n hortende val van kregel woorden, kwam achter uit de gang, 't driftig praten van Vrouw Holmers. 't Knapte Mien's peinzing, en, even voorovergebogen, bleef ze bangelijk luisteren. ‘Vader en Moeder..., wat hadden ze nou weer?’ Ze ving 'n paar woorden, wist 't dan dádelijk. ‘Altijd nog over die zending jams die niet deugde,’ bedacht ze en dook angstig in.

Schel heftigde 't praten van de Moeder. ‘Als jij je ook van iéder die je - pááit bedotten laat...,’ h'r stem knapte, en rauw als 'n heesch-geschreeuwde vloek kwam - 'n weerwoord. ‘Je kan 't bèst bezuinigen, je móét...! Allemachtig, ik zeg je...,’ 't schreeuwen verdofte, hard en helder overpraatte 't de vrouwen-stem. Ineens boemde 'n nijdige deur-flap, snelle schreden dreunden in de smal steenen gang en fors, kleurig en frisch kwam de Moeder de keuken binnen. In h'r handeling na-drifte nog de emotie van 't pas-geleden scènetje. Met 'n kregel ruk zette ze de keukenachterdeur wijd open. ‘t Lekt hier van de wasem! Dat je 't nou niet merkt! Wàt deê'je toch? Wat doe je altijd? Dat lummelen...! 't Is zwaar genoeg alles, zoo met Rens en - en hèm, als je dan ook in niks 's meehelpt...’

Tegen de zwaar-eiken tafel geleund stond Mien, klein ver-

vaard en schuldig, h'r blanke tanden kauwden weeke groeven in de ros'-witte onderlip, hortend bracht ze 'n uitvlucht ten berde en keek verschrikt in 't roode gezicht van de Moeder. 'Zal 'k maar dekken...?', aarzelend vroeg ze 't na 'n poos, en bedelde om de knik.

Vrouw Holmers, breed in 'n wijde poef-van-rokken, lag laag neergehurkt voor 't fornuis, rakelde driftig in 't klein-vergloorde hout-vuur. Toen d'r 'n spitse witte vlam op-spoot, lei ze schielijk kleine sponzige turf-kluitjes bij. 'Toch meer dan tijd...', ze praatte 't bits, op Mien's herhaalde vraag en boog weer naar 't vuur.

Gedwee was Mien al bij de wrakkige keukenkast, zoo op de tast, in 't donker voelend naar 't tafelgoed. 't Vochtige papier van de kranten-belegen planken, kleefde slappe pleistertjes tegen h'r vingers. Ze had 'n vies-getrokken mond, toen ze met 'n nagel langs de borden ritsend, aan de ribbels 't benodigde aantal af-telde... Met 't gele borden-stapeltje stijf in de linker-arm tegen de zij gedrukt, 't blikken vork-en-lepelbakje d'r wipperig boven, glipte ze schuw-gehaast de keuken uit.

Dadelijk in de holle hoge kamer, greep h'r kleumsch de vale onhuiselijkheid. Van de meubels troebelden onzekere schaduwen, in de kamerhoeken wriemelde schemer. Als mummies schimden aan de houten achterwand, weerszijds de glimmende kolom van de breede kachel-pijp, de olieverfportretten van Luther en Calvijn en op de donkere behangsel-wand tusschen bordjes-met-blauwe scheepjes, glom in 'n dun-zilveren ruit, de spiegellijst. Naargeestigheid druilde af in de sluike schemer, de groote naakt-witte kap van de petroleum-lamp hing ook als 'n gebluschte maan over 't lomp-groote tafelvlak, en 't kleurloos daglicht zeefde doezelig door 't groene raamglas, donker ge-

filtreerd van de groote, blauw-gazen horren. - Mien spreidde haastig 't laken over de logge tafel, plaatste schielijk de borden. Uit de diepe kamerkast nam ze de stroopkan en 'n schotel met gerookte bokking en schikte en verschikte in 'n klein speelsch genoeg de oude tafeldingen. 'Vanmiddag zou ze 'n nieuw haakwerkje probeeren,' bepaalde ze en slapjes overpeinsde ze dat... Even later schoot h'r plots weer te binnen dat ze 'n afspraak had met h'r vriendin. 'Gut nee, 't kon nóú niet, hè? Ze zouën vanmiddag wandelen-en-zoo...' Wat blijds vaagde even door h'r heen, en ze overlei snel wat ze aantrekken zou. 'D'r rooie mantel n'tuurluk... hè, en de zwarte baret? Of - nee... née tòch, maar niét doen... iédereen keek je dàn zoo na... Liéver 't zwart-fluweelen mantelpak, met de grijze bontkraag, en 't wit-vilten hoedje, 't niéuwe...' Bij Rensie's schor en heftig-invallend praten, schrok ze op uit 't gesoes, luisterde vervaard...

Kleintjes tezamen gekrompen, zat 't oudje haast weggedoken achter de flauw-brandende kachel, 't nietige lichaampje krom en knokig in de strak getrokken doek, 't perkementige kopje breed overklept door de wollen kogeltjes-franje van de veel te wijje kaper. 'Nooit gezien de rechtvaardige verlaten... hi-hi., noch z'n zaad zoekende brood..! Zus - wat eten we? Wátte..? Zoo - pàp? Kan ie weer kijken, lepeltjes tellen, eet je nòg meer..? Kan je maag 't wel verduwen...? 'n Naar-oog, wátte? Nóoit de rechtvaardige verlátén? Wié is de rechtvaardige? Wáar is-t-ie? Ben jij 't? Ben ik 't? Wèl née...! Heel m'n leven in diensten... me oud en lam gewerkt en nou - de bittere genade..! Wat eten we, kind, wat eten we..?'

Uit de vensterbank kwam Frans - klein tener jongetje. 'n Angst peinsde in z'n lichte oogen, ie lei z'n handjes gevou-

wen op 't tafellaken en om z'n strak-genepen mond trilde 't. Verteederd en goedig keek Mien neer op 't broertje, raakte 'm toch niet aan en zei 'm niets.

Stil en - gémelijk-bang van Rensie's wreed-grijnzend bakkes, ging ze aan 't raam staan, tuurde peinzend 't straatje in. De huisjes op 't straat-eind neigden hun smalle ouë dakenspitsjes bochelig en wanstaltig tot 'n ei-vormig poortje, daarachter kléintjes in 't gedeukt ovaal-opene, bundelden donker en warrig, masten en zeilen van visschersschuitjes. Sjouwers stonden bij 't goor-grauwe wipbruggetje, hun lach grolde rauw in den wind op, uit de vuilnis-vaalt stoof de asch in vlokkige pluizige werveling naar de groezele lucht. - Mien tuurde uit loome, verdrietige oogen... Als ze schreden vernam in de gang en de deur driftig opengedraaid werd, keerde ze zich schielijk tot de tafel.

Vrouw Holmers schepte vlug de meel-pap op de borden, en Holmers plomp en breed, liet zich zuchtende neer in de leunstoel. Jo kwam 't laatst de kamer in, z'n pek-zwarte haar-kuif braniede spits en hoog boven z'n wispelturige kop, z'n wipneus clòwnde van tusschen z'n bloem-roode koonen 'n schampere krul, en z'n mond dun en verbeter, had stadig - 'n grijns.

De een na de ander schoven ze toe rond den disch, Rens 't lawaaiïgst, en na 't langdurig gebed van den Vader, verliep de maaltijd in 'n stug en prangend zwijgen...

De smalle middag-leege straatjes waren zonder gerucht, grauw en bleek-rood klommen weerszijds de steenen huizenwanden, doodsch tuurden de ramen, en als breed-uitgebogen

scheuren kronkelden telkens tusschen de puinvallige muren de steegjes.

Soms in 'n wankele stilte, tusschen twee hortende windvlagen was 't of de breede boomen - knoestig, gebogen en vaal - nederig luisterden naar 'n verre bevelende stem en alles scheen zóó ook 'n spanne tijds bangelijk mee te wachten: de papieren vlinders op de weg, 't stok-oud mannetje in de verte, de heimelijk neer-gestreden git-glanzende roek. Maar - plòts stonden dàn de straten weer vol van eenzaam waai-geweld. De oude boomen bogen dieper en devoter, en bezijen en van onder de nijdig uiteengeritste dorre takken-pluimen, doken de puien als suffig-verkindschte besjes-gezichten, deukig en grauww, hoekig en ingevallen..., want àl de oude grootheid, die daarforsch en stoer leek en pralend fonkelde in de laaiende vlam-van-de-zomer, verweerde in de voosheid van de vochtige herfst tot - 'n murwe sprook...

Maar waren ook de straten leeg, wee-triest en verlaten, achter de groenende raam-ruitjes in de pukkige muursteen was wèl 'n geniepig leven, spiedende vrouwenkoppen schimden 'r overal...

Mien oogde gedurig, strak en aandachtig, de lange bochtige huizen-trits af, merkte zóó bestendig - bedùcht en bàngelijk - 't verstolen loeren, en even van terzij, buigend in de wind, lette ze vluchtig op 't gezicht van de vriendin, tuurde ook dadelijk weer strak voor zich uit, en liep sneller. 'Da Zonneveld, dié merkte nóóit wat akeligs...', bepeinsde ze, h'r mond neep triest in en h'r tenger gezichtje verstrakte.

'A-jàkkes, dàt kijken van de lui...! Altijd was 't! Nóú n'tuurluk weer om d'r bontkraag van sneeuw-haas en - om d'r nieuwe winterhoed, 'r lila handschoenen...! 't - 't Was altijd zóó en 't zou wel altijd zóó...' Ze dacht 't niét uit, zùchtte...

Langs de kreupele stoet van grauwe verweerde huizekens tobden ze moeizaam tegen de wind op, 't gore winkelstraatje in.

‘Uitstallingen kijken, dâ-'s ook 't éénigste verzetje in Zeewijk...’, zei Da.

Mien beknikte 't maar mat. ‘Och... ja...’, h'r rechte schouders schokten neer als onder 'n last. ‘Zoo'n grauwe straat nou...’, beklemd keek ze 'r heen. ‘Overal menschen die je besmoezelen...’ Ze praatte d'r niet van, liep dicht naast Da voort op de deukige weg.

In de gevorderde middag lag 't winkelstraatje ook danig nuchter en versloerd-rommelig, avond-schaduwten kropen al deizig op langs de spitse puien, en die 'r liepen gingen uiterst traag.

Naftaline, de baker, stond - breed en belemmerend - in 't midden der straat, ze sprak onoverwogen en heftig tegen de lattige kranten-rondbrengster en wist van èlk die passeerde - 'n schandelijk nieuwtje.

‘Och g-gut...’, lachte Da, ze duwde de verwaaide pony-krullen behendig onder de ruige bontmuts en h'r tartende jooloogen lachten ongegeneerd - naar de baker. ‘t Is wéér mis met een, Naf telt op d'r vingers...’, ze schaterde kelig.

Maar Mien, schuwer en angstvalliger, gleed vlug langs de vrouw heen, zwijgend, en ze luisterde gespannen of ze van háar ook wat zei...

De hoog-aanjachtende wind joeg de trits koperen klokjes van Sint Elooï wild-klingelend op, en de bonkige dof verzilverde hamer in de nok van 't spitse goudsmidshuis, hing als 'n botte bedreiging over de smal toeneigende huisjes.

‘Als de zon 'r op brandde...’, bedacht Mien, - ‘nèt 't vlamvend lemme dat de weg van de boom-des-Levens bewaarde...’

H'r blikken peinsden triest over de verweerde huisjes, de versloopte en bedaagde puimuurtjes, de verschemerde etalagetjes. ‘Verleeën week daar voor Sint Elooi... Joost ging h'r voorbij en ie zag h'r niet eens...’

H'r oogleden pinkten beverig neer en 'n pijnschrijn kroop door h'r, ook maar moeilijk richtte ze de aandacht op wat Da aanwees, préés..., oogde sloom naar de propvolle uitstallinkjes en beschimpte - stil en in zich zelf gekeerd - vreemd-afkeerig de gulzige opgetogenheid van de vriendin. ‘t Was 't nou àlles?’, gemelijk overwoog ze 't, en dook dieper in de donzige bontkraag, want voelde plots de bitse aandacht van 'n paar vrouwen die traag-aan langs hen trokken. Heet in de wangen en schuw hoorde ze naar de ingesmoorde schimp.

‘Als d'r Vader nou geen sloofje droeg... hè, en geen ons krenten te wegen stond...’, wrokkig praatte 't de een en lachte kregel-gerekt, de ander vinnigde rad-uit: ‘d'r gróvader stond vroeger met 'n ställetje ân de Westerpoort en dan heb ze nog 'n oom... die...’

‘t Sta je toch gek te sóezen,’ Da stiet h'r driftig tegen de schouër. ‘Kijk nou 's hier zeg, kijk nou 's...’ Ze stonden dan bij Van Dam, voor 't modezaakje. ‘Kijk - dat witte borduursel... hè? Fijn voor 'n pon, vin' je niet? 'k Wil altijd lange witte ponnen dragen als 'k getrouwd ben, ponnen met lage halzen...’, gedempt doorlachte ze de radde woorden. ‘Moet je Bert de Krey - 's over hooren, Bert dê-'s toch zoo'n dolle... zèg...’

Ze beet de lippen in bij de lach. ‘Oh - zálíg méid... dat steen-rood met 't paarse wolkie... leuk antiek, hè, net van 'n ouë omslagdoek van je Grootje, typisch zeg, typisch...! Zou 't dubbele breedte wezen...?’

Mien gaf werktuigelijk antwoord, keek en - zag niets...

‘Wát hadden ze nou te zeggen van 'n Oom? Van wèlke Oom...? En - wat zouën ze nog meer zeggen...?’

Langzaam bij de komende aandacht, doofde 't schrijnend gevoel van verhavendheid. ‘Als zìj trouwde,’ soesde ze stil voor zich uit, - ‘dan koos ze die lakentjes met 't blauwe lint en de open schelp-rand en - en die fijne sloopjes met de ster in 't midden. En als ze - bruid was, nam ze dat zachte lila met 't zilvergaas, of nee, dat roomige met de crême kant...’ - Plotseling, in één begeer-drift door - opgetogener dan Da - prees ze met tintelende oogen en heete bloos-wangen allerlei stof en weefsel. ‘En - en dat ruige beige...! O zeg, béige vind 'k toch zoo éenig... 't mooist van alles...,’ h'r stemmetje stokte, iemand kwam vlak achter hen staan.

Als Da over de schouder keek, wié 't wel wezen kon, blikte ze verbluft in Hein Meurs' aandachtige oogen. - ‘Dag... jòngen-tje...,’ lachte ze, smálend-lief.

Hein Meurs had 'n luchtig en coquet groet-gebaar, schoof nog 'n stapje dichterbij en - keerde zich dadelijk tot Mien. ‘Dat 'k jóu nou altijd tegen kom, hé...? Toch éigenaardig...’ Mien keek kregel langs de jongen heen. ‘Je komt hiér tèlkens iédereen tegen,’ zei ze.

‘Pràcht van 'n buitenkans...,’ joolde Da duister, ze snoof behagelijk en schaterde ineens vol-uit. ‘Oh - g-gut... oh g-gut...! Je ruikt gewoon naar alle bloeme-geurtjes van de aarde, m'nheer de coiffeur, seringen en boschviooltjes en - en meidoorn...! 'n Wandelende odeur-flesch ben je! 'n Tube van Boldoot...!’

Hein negeerde de spot, z'n gretige oogen omvatten teeder en heet Mien's verschuchterd gezichtje, 'n heftig verlangen

trilde om z'n slappe mond en hokkend praatte ie. 'Kille dag, hè? Omineus! En - tòchtig hiér...! Schrikkeluk, zeg! Je huid berst gewoon van die fatale wind! Ben jemie aan 't wandelen...?'

Da giér-lachte. 'Nee... ân 't schaatsenrijen...'

'Guur is 't wel..., ' stemde Mien vlot-weg toe, en ze dacht: 'n Geluk dat Da 'r maar is...'

Hein's kijken schoot danig verliefd op h'r toe.

'k Ga 'n eindje met jemie oploopen,' zei ie. 'n Klein eindje...'

Da weerde dât. 'Mee? Waarom? We zijn immers toch met z'n tweeën en - en we moeten nog ergens heen ook...'

Mien ondersteunde direct Da's kostelijken inval. 'Já, we moeten heusch... en 'k zou niét làng uitblijven...' Stug en afkeerig bezag ze de jongen. Hein's gladde haarlooze kop stond plots als gepolitoerd in de hel uitflappende lichtschijs van de etalage-lampjes achter hen. Hij had blauwe opzwellingen onder de waterige oogen en z'n weeke mond had 'n wee pomade-geurtje.

Bijna onbewust verkende ze 't, en onwillig en zonder belangstelling aanhoorde ze z'n laffe praatjes, ademde verlicht op als ie eindelijk ging.

'n - 'n Náre,' beweerde ze heftig. 'De ákeligste van àllemaal!'

'n Góre..., ' stemde Da toe. 'Net of 't geen jongen is, hè?' Ze verbeet 'n lach, keek aandachtig naar Mien. 'Zeg, wié vin' jij nou eigenluk de àlleraardigste, hè?'

'De áárdigste...?', peinsde Mien, 'n plooitje kwam tusschen h'r oogen, ze voelde 'n heetheid in de wangen en wendde 't hoofd af. 'Och - 't weet je zoo niet... hè? D'r zijn wel 'n paar...,

Piet Groenewoud is bepaald 'n goeie jongen... zeg, ie heeft ook 'n leuk vak, pràchtige rozen kweekt ie, hè? Nou en dan Co Bruins ook wel 'n aardige, och heusch wel, en - en Niek van Oort...' Ze boog zich in de wind en zweeg, langzaam liepen ze 't winkelstraatje uit. Op de hoek bij 't coiffeurszaakje van Droste, bleef Da ineens stil, en Mien mee-trekkend kéeerde ze. 'Neé... toé zeg, gaan nou nog even mee. 'k Moet immers nog naar Tine Bot, kind, om 't haakpatroontje...?'

'Naar - Tine...?' Mien's oogen trokken wijd-open, in 'n flits doorjoeg 't h'r. 'Bij Tine, dat was in 't Ruyschenstein... en - bij Joost Halke's kantoor, nou zag ze 'm misschien nog...'

- 't Liep lichter vóor de wind.

En in de luwte van de holle paden, tusschen de hooge spitse huizen, begon Mien nerveus druk te praten over 'Dorkas' en de presidente, over 't jaarfeest van de jongelings-vereeniging, de catechisatie...

H'r mond wipte telkens open in 'n kleine glimlach en op h'r koonen brandden vreemde diepe kleurvlekken.

Als altijd imponeerde h'r in 't deftig-stille popel-laantje met de enkele villa-achtige huizen van renteniers, 't breed-massieve, kloek-oude firma-huis van de Halke's.

Toch bleef - voor h'r schuw-zoekende oogen - telkens als ze d'r langs kwam, 't ééningst belangrijke in de rustig-voorname gevel, 't breede beneden-raam met 't lage perzik-gele glas-hor links van de ingang.

Ook dadelijk met 'n schokje van opluchting begreep ze dat Joost nog niét heen was, 't rieten gordijn was neer, en de kantoorlampen brandden...

Beschroomd keek ze naar 't raam, in h'r schuchter-blauwe

oogen leefde eensklaps 'n diepe gloed, ze dacht aan allerlei mogelijkheid...

Wat afgezonderd en gegeneerd stond ze, bij 't gedempte gesprek der vriendinnen, 'n beetje uitgeschakeld en - overcompleteet.

Vluchtig bedacht ze dat 't altijd al zóó geweest was, en voelde 't grievende toch minder scherp dan anders...

Luchtig terugleunend tegen 't zware smeed-ijzeren bordeshek, versoesde ze gedurig-weer in mijmers over Joost.

‘Als ie nou aanstonds 's toevallig naar buiten kwam of - gelijk als Da en zij - wéer voorbijgingen...? - Joost... ie zou ze n'tuurluk aanspreken, zoo in die stilte... Of nee, misschien nóu niét... nou met Da d'r-bij...! Heer - 't was 'r toch aan 'm dat ze - zóó heerluk...’

Hoog en oningehouën-luid scheurde daar Tine's lachstem door h'r soezen.

‘Nee... nee héusch waar Da, we hèbben visite.’ Ze schudde 't hoofd, keek even naar Mien. ‘Kan 'r toch niet tèlkens tusschen uit, hè, als d'r bezoek is? Maar 'k zou gerust graag mee-willen met jemie, heusch kinderen, 'n lekkere avond wordt 't nog, 't zal je zien.’ Ze boog in van den lach bij Da's geniepig lonkje. ‘Nou, wàt toch...?’ - H'r knap gezicht leek wonderlijk-blank in de donkere, bolle haartoef, en tusschen 't frissche rood van h'r lippen blonken hel-wit de tanden. Vlug duwde ze telkens 'n uitgewaaid nekkur onder de nonchalant opgespelde vlechten, praatte na de uitval dadelijk weer gedempt door.

Mien hoorde dàn strak en gespannen toe op 't rappe gefluister. ‘Hadden ze 't over - haar?’, ze ving weinig van 't gichelend gesmoes en allengs verkwijnde h'r aandacht. Loom

en gedachtenloos bleef ze naar 't verlichte kantoor-venster turen, 'n vreemd zwaar-drukkend besef van eenzaamheid voelde ze over zich komen en h'r oogen werden vochtig van 'n duistere droefenis.

Even later, als ze naast Da treuzelig voortliep op de leege weg, leek h'r laag-optonende stem, donker van 'n ontstemdheid. 'Je had nog-al wat met Tine..., ' zei ze.

Da stemde 't gereedelijk toe. 'O ja... Tine en ik, we zeggen elkander alles.' Wat spottigs gleed door h'r stem. 'Jij ben ook zoo'n kind...!'

'Als je négentien ben..., ' weerde Mien, maar Da overlachte 't. 'Och wåt... járen bedoel 'k niet...' Ze lachte nog 's, wat ze dan wèl bedoelde, zei ze niet. Zwijgend gingen ze door de leege avond, 't was wonderlijk-stil op den weg.

Glanslooze lichtflarden schoven door de vale puinvallige lucht, wolken, rood als rafelig afgekorven versche vleeschhompn, lillend van bloed en pijn...

't Grachtwater spoelde koud en grillig voort tusschen de vale wallen, en de oude tuinhuzen en de deerlijk vergammelde koepels aan 't bochtige pad leken onder de dreigende lucht in 'n donker en smartelijk gedenken verdiept, in en òm alles, was dan ook meer dan immer de vreemde zekerheid van 'n langzame ondergang, 'n treuzelig vernietigd worden.

Op 't hobbelig grachtjes-pad, vlak voor ze uit, gingen twee ouë vrouwtjes. Heel broos gingen ze 'r en heel mooi, zoo tegen de vervallen oudheid van de verweerde huzen.

't Late licht lag bleek en mat als in 'n vrome deernis, òp en òm hen, ook op de bemoste grauweid achter ze.

't Eene vrouwtje had 'n kasjemir-doek om en 'n bruin luifelhoedje met paarse kruizemuntjes op, de ander 'n zwarte doek

en 'n zwart luifelhoedje met 'n simpel bosje gele sleutelbloemen. Ze gingen uiterst langzaam, de wijfjes, hun strompelende voeten slijten als tastend over den deukigen weg.

't Vrouwtje van de sleutelbloemen hief plots 'n bochelig vingertje, en h'r wankel stemmetje praatte terluiks, en - als een die 'n donkere bezweerings-formule zegt. 'Dat dikke mensch van de bakker, Lijp van Kees Booze, hè'-je 't nooit gemurreke...? die lacht altijd...'

't Vrouwtje van de paarse kruizemuntjes wist 't wel, ze knikte. 'Die knappe knecht...', stroef oordeelde ze, luid-op, óvertuigd. 'Je moet - 't jongste kindje d'r 's goed op ânzien...' H'r lachje verglipte onzeker als h'r voeten, en - 't heesche stemmetje zweeg.

Beiden gingen ze gebogen en stram, 'n dood-loopend zijpaadje op.

Da's blozende kop stond breed-van-de-lach, en gretig praatte ze door op 't babbeltje. 'Hoorde je dat? Ja... já, zèg, die Lijp...! Ze zeggen maar... ze zeggen, ze hêt al drie kinderen bij de knecht en - nou is 't wéer mis...!'

'r Trok 'n heftig verzet door Mien's dompe stem.

'Och née, geloof je dât nou? Geloof je nou héusch...?'

Bang-spiedend keek ze naar Da, die lachte opgeruimd en knikte stellig. 'Nou - wel ja...! Je kan 't h'r toch ânzien...?' Ze boog meer in en smoezelde achter de hand.

'Ze zeien... verleeën week, ze had vergift gekocht bij Weber - Lijp - en niét voor de ratten...' Rap praatte ze door, al-grilliger van fantasie. Mien luisterde schuw en verschrikt, h'r kleine witte tanden groeven 'n heftige beet in de trillende onderlip. 'Op 'n andere keer zouën ze misschien allerlei zeggen van háar..., en niét omdat ze veel lachte, maar

- omdat ze mogelijk stiller dan de anderen was, de lui vonden allicht 'n reden...' Ze zuchtte en keek dof voor zich uit.

De avond daalde snel, elk ding verheimelijkte...

Tegen de muur van Weber's laboratorium leek 'n oud gebogen man te leunen, de hoed diep over de oogen, 'n mantel wijd om zich toe.

Scherp speurde Mien's blik 'r heen. 'n Schaduw..., minachtte ze bij Da's radde gefluister, bangelijk glipten ze voorbij, en schuin, uit de ooghoeken, keken ze. Dàn plòts in 'n rauwe beduchtheid, joegen ze schrikkig zich voort op 't pad. De schaduw leek zich traag-aan los te maken van de muur en - langzaam op hen toe te schuiven.

De kleppering van hun schreden was zóó - 'n tijd-lang 't eenigste geluid in de tammer-aangrommende wind, en eerst weer tusschen de dubbele schut van wèl-bewoonde huizen, op de Grietmans-weg, vertraagden ze hun nerveus en kittig gestap.

't Was tòch 'n man,' hijgde Da, ze keek nog 's om, h'r oogen stonden wijd-open, h'r neusvleugels trilden. Maar Mien, schamig van de bangheid-die-ze-tóonde, weerde 't kort: 't Léék...'

'Nee... néé, 't wàs 'n man,' heftig streed Da tegen. 'Héúsch... maar - maar geen èchte, hij had 'n rare punt-hoed op en 'n wijë mantel om...! De Wachter is d'r vaak gezien, 't weet je wel... de man die al-maar ân 't water staat en strak... strak op één plek...! Zou 't misschien - de Wachter?'

Smadelijk nuchterde Mien. 't Was amper avond, en als dié verscheen, ze wist 't tòch van de Koster, dan was 't altijd... àltijd middernacht.' Ze rilde. 'n Boel raars was 'r - hè? En dikwuls ook in die ouë huizen, raar gedruisch en - en gerucht van voetstappen. Gèk - tòch, die nóú stierf kwam nooit terug, maar dié van vroeger... de menschen-van-tóén... hè, hóe kwam

't toch, zouën dié... hadden dié nauwer geweten of - of deden ze èrger zonden dan die van nou... misschien?' Warrig overwoog ze 't en in 'n strakke ernst. De gedachte tròk..., ze rakelde ouë griezels-histories op en deed Da, keer op keer, rillen van vrees.

Grillig genietend gingen ze zóó, dicht naast-een, door de vale avond, soms schrikkelig omspiedend bij 'n vaag geritsel op den weg, om zich dàn weer aandachtiger te verdiepen in de donkere vertelsels van de oude Stad.

'r Leefden huiverige spanningen in de dompe en zwoele broei van 't zwijgen, de gramme stilte bolsterde verhitte driften... Rensie's zotte oogen vloekten en Mien's geklemde lippen bewaarden maar moeilijk de verstolen ergernissen.

In de looden stilte klauwde 'n late mug heibeïg rond, draaide snorrend en in al-kleinere kringen om de helle lampe-vlam en daalde af en toe gluisperig neer op de glinsterende korrels in 't wijje glas van de suikervaas of proefde in de kopjes.

Frans keek soms even aandachtig op naar de hinderlijke vlieg, durfde 'm toch niet verjagen, èlk klein gerucht in de kamer schokte dadelijk 'n groote benauwende angst op. 't Schrandere gezicht van den kleinen jongen was zenuwachtig en wit, z'n griffel knarste haastige geluidjes op de lei. Nu en dan, bij 't beredeneeren de moeilijke som, prevelde ie zachtjes voor zich uit, zag telkens ook, verholen angstig, naar den Vader.

Maar Holmers, rustig en log in de wijde armstoel, bestaarde in straf-lange beurt, 't kleurig en kalm gezicht van z'n vrouw. 'n Wars geweld was in de diepe kerven van z'n ruige kop en in de nijdig-witte vlam van z'n oogen, z'n handen als klaar

voor bonkend geweld, lagen knoestig-in-knuisten op de breede leuning van z'n stoel.

Mien voelde bij 't bang-schichtige kijken naar 'm, 'n klammakende nijd door zich heenjagen, heet als 'n koorts doornetelde h'r de drift en strak neerturend op de beverige handen, overwoog ze guls de wreed-vreemde lust in zich, wat ze 'm doen zou, zoo ze mócht...

De kleine hapjes brood dijen propperig bij 't langzame kauwen, wilden mèt de teugjes slap-zoete koffie niet weg voor h'r zenuw-beknepen keel. 'n Misselijkheid krieuwelde op..., ineens bij de heftig toenemende weerzin, schoof ze 't bordje van zich af, haalde 't dikke-cahier en 't vragenboekje-van-Donner en begon treuzelig 't overdenken van de catechisatie-les. Voortdurend voelde ze de gramme beloering van h'r Vader's gespalkte oogen, en even bij 't opblikken - toen ze rekte naar 't roestige inkt-kokertje in 't bruin-gebloemde kopjes-blad - zag ze de bolle kreuken van z'n wreed-geklemd mond, bibberig... 'Of ie bèrsten zal als ie langer inhoudt...', stookte h'r zenuwachtige nijd.

Zwaar steunde ze de spitse ellebogen op de tafel, en 't hoofd in de stut van de hand, tuurde ze zonder begrip op de lettertjes van de dicht-beschreven cahier-bladen. 'Heer - toch, als 't altijd zóó bleef! Avond-aan-avond zoo..., telkens zóó - 'n winter...' Ze flapte 't dekseltje van de inktpot op, doopte de pen treuzelig in, bij 't langwijlig bezinnen en uitwerken de vragen die ze zich doezelig herinnerde van 'n vorige catechisatie-les, h'r slappe werklust tèlkens-wéér onderwroet van 't dreinerig gepeins. 'Makkeluk als dié ook uit alles 'n grief trok, dat van die zending ondeugdelukke jams..., of - of uit iets met Moeder, of Jo... Heer, en slecht maakte je die venij-

nige stilte, wat ze pas ook gedacht had over hèm, ach God toch..., och God!' Ze kauwde op de bleeke bevende lip in 't schrijnend-besef-van-h'r-zonden. 'Nou met Paschen, 't belijdenis-doen... Als 't zoo met 'r bleef, mocht ze 't dan...? Kòn je zóó voor de Heilige God...?'

'Moet je niét eten...?', drong vrouw Holmers goedig en - zonder te temperen de volle stem. 'Toe - éét nog wat...'

Mien schokte zenuwachtig op, merkte gelijktijdig ook de losgesprongen onrust van Rensie en Frans, kort-af, verdoken-heftig weigerde ze. 'Nee.' 'n Huilerigheid joeg bij zware scheuten naar h'r keel. 'Hoe kon je nou - éten? Moeder die dacht maar, ja n'tuurluk die was zoo sterk...'

Sufferig tuurde ze op h'r kriebelig handschrift.

'Wat zijn heidenen...? - Heidenen zijn... zijn...', ze wist 't niet, voelde zich bang en zenuwachtig onder de beloering van h'r Vader's blik, en de handen neep ze tot vuisten. 'Gut nou toch... wat waren nou heidenen...?' Bij 't zoeken schimde vaag 't weten, 't verglipte dan bij benadering.

'Wat zijn Joden...?', volgde de tweede vraag.

In de leemte van h'r weten zweefde 't plotseling aan, ze raffelde 't stooterig af in de gedachten, ritste 't, bang-te-vergeten, in 't cahier... 'zijn nakomelingen van Abraham, den negenden van Sem en worden sinds de Babylonische gevangenschap naar Juda de zoon van Jacob, Joden genoemd. Onder hen was voor de komst van Christus de ware kerk.'

Als ze 't overlas bleef ze onvoldaan, leek 't geen antwoord op de vraag - wàt Joden zijn.

De leuning van Holmers' stoel kraakte. Ze schokte licht op, schichtig zoekend over de regels, maar - zonder aandacht. 'Bullebak...', schimpte 't in h'r. 'n Poos zat ze zonder ge-

dachten, dan bij 'n weer opduikende vraag in zich, overlei ze maar kort, vlot schoof de pen over 't glanzende cahier-blad... 'Mohammedanen zijn navolgers van een zekere Mohammed, een Arabier die in 't begin der zevende eeuw geleefd heeft.'

'Zoo blijven zou ze toch niet...', flitste 't plots licht door h'r hoofd. 'Op 'n keer, dan zou - Joost toch...', h'r borsten deinden hoog-op bij 't bloed-warme geluk dat beverig doortintelde h'r tengere lijf. 'Joost om haar...'

Ze tuurde achter de hand uit, doelloos strak op 't rood-glazen olie-vangertje onder de lamp, schrok na 'n poos weer heet en zenuwachtig op, voelend h'r Moeder's radende blik. Om de verwarring te verheimelijken, begon ze dan maar haastig te vertellen, 't vreemde voorval op 't grachtje. - 'Zoo raar... 't leek net of d'r 'n - 'n schaduw stond...! Maar toen dichterbij..., precies 'n man in ouërwetsche kleederdracht. 'n - 'n Punthoed op en 'n wijje mantel om, ie schoof met - met schokken van 't muurtje... en - en op ons toe...', ze ademde diep en keek schuw naar h'r Vader.

De Moeder glimlachte. 'Och kòm... en bijna op de dag, 't was vast...' Holmers' stem scheerde dáár rauw en hard door 't praten. 'Och - wàt... òch - wàt... de ídiote nonsens! Ja zéker! En dat - dat slettige rondklungelen van jóu en die meid...' Hij vrat gulzig van de eigen nijd en in z'n felle oogen was 'n zinnen op nog grievender hekeling...

Maar Rens rekte zich plots vreemd-lang op in de stoel, ze stak 't spitse wijs-vingertje gemelijk-dreigend in de hoogte. 'Hee... hée... jìj daar...! Lees eerst nog d'r 's 'n hoof'stukkie-of-wat in de Bijbel, man, 't kan je immers zoo mooi? Hi-hi... we moeten ook nog danken voor onze avond-boter-

ham.’ H'r bochelig lijfje kromp in bij 't dollie schatertje, maar bij de straffe vermaning van de Moeder, verviel ze in 'n suffe gedweeheid. Mien merkte d'r niets van..., 't echode gestadig na in h'r peinzen. ‘Slettig, zei ie, slettig rond-klungelen! Slèttig, zij..., die niet eens wist de zoen van 'n jongen, omdat ze enkel van Joost wou wezen... voor Joost.’

Snikken braken los in h'r borst, maar ze verbeet krampachtig 't heftig opduwend schreien. ‘Niét hem laten zien, dat je... dat ie je - zóó...’

Vrouw Holmers keek vol en open naar Mien. ‘Eet je brood nou maar...,’ overreedde ze nog 's, niét vermoedend de smart achter 't strak-witte masker van Mien's stille kop. ‘Brood met koek...’

Uit de winkel kwam al geduriger 't twisterig geklingel van de bel, de deur plofte hard toe, Jo's lach klonk 'r door.

Holmers, stijf in de knieën, stommelde log en onbeholpen op uit z'n stoel. ‘Met koek,’ mokte ie vinnig. ‘Tjá, moest 't liever geen ham wezen...?’ Z'n stem werd luider. ‘Als 'k - àls 'k je nog wat verzoeken mag, dan minderen met je luxe, hoor je, uitzuinigen, de schá-van-die-jams moet d'r uitgehaald...!’ Z'n vurige blik sloeg 'n razende haat naar de Moeder, ze gaf 'm geen antwoord, sloffende ging ie heen.

‘Zure,’ schold Rens 'm na. ‘Zúre...!’

De Moeder keek verdrietig neer op 't naaiwerk. ‘Stil toch,’ maande ze. ‘Stil - 'n vrouw moet wèl méer verdragen.’ Ze zuchtte.

Frans, klein-ingekrompen, angstig, 'n nietig jongetje, zoo achter 't breede donkere tafelplat, fluisterde benepen z'n kleine vrees. ‘Hij zal je nog kwaad doen, Moeder, hij zal je nog...,’ 'n snik schoot 'm naar de keel. Schamig sloop ie naar h'r toe,

drukte z'n wang tegen de hare. 'k Ben zoo bang..., ' klagde ie. - De Moeder lachte zacht en rustig. 'Waarom - bång...?' Ze aaide z'n witte dunne haar. 'Moeder is sterk,' h'r klare oogen overstreelden 't bleeke gezicht van den kleinen jongen. 'Je moet nou naar bed en - slapen..., ' zei ze teêr, ze lei 't werk neer en ging 't kind voor naar 'n belendend vertrek.

- Even daarna kwam Holmers met Rijklof Krone de kamer in. De lange grijze baard van de oude man, schitterde 'n zilveren vlam over z'n vale jas-revers, z'n oogen, klein-verknepen en waterig, pinkten rood op bij 't helle lampe-licht. Z'n kleeren waren versleten en rafelig en - hij rookte 'n sigaar-met-'n-bandje.

Ze keken wat verwonderd op, Rijklof Krone was dóodarm.

Holmers schoof 'm 'n stoel toe. 't Zit d'r ân met je', zei ie netelig en wees naar de sigaar. - 't Oud manneke tipte 'r zorgvuldig de witte aschneus af en lachte schor, hij stak de handen in de broekszakken, rammelde met zware geldstukken.

'Tjá-á...', goedig grunnikte ie 't naar de verwonderde gezichten, en vertelde hortend en heesch van z'n buitenkans. 'Tjá-tjá, dàt was 't water tot de lippen, me goeie menschen! Wie wil zoo'n ouë pier van 'n kerel ân 't werk zetten - wât?' Rijklof's oogen knepen almeer toe. 'Kom 'k d'r die jongen van ouë Halke tegen en dat was 'n praatje zus-en-zoo... over - over de penarie..., en - datte ze alle twee, in-d'r-tijd, de ouë in z'n wrakke nest ân z'n lot overlieten, de vrouw inclus en - en de jongen. Nou affijn... affijn om kort te gaan, nou heb 'k 'n kosteluk baantje-voor-vast in 't pakhuis van de firma en négen gulden 's weeks...'

Rijklof Krone nam de sigaar weer uit de mond en blies behagelijk de geurige rook door z'n knokelige neus. 'Die jongen

van ouë Halke', zei ie stellig, - 'dâ's 'n rêchte...' Lichtelijk-verbaasd keek ie in Mien's opstralende oogen: h'r glimlach was - of ze 'm ergens voor dankte. 'n Rêchte...', herhaalde ie peinzend.

'Omdat ie je werken laat', mokte Holmers, hij klopte driftig de pijp uit. 'Je had onderstand van de Kerk kunnen krijgen...', zei ie, en 'n stroeve stilte vloeide over z'n woorden.

't Oud manneke schokte recht-op. 'Dât had ik...', stemde ie toe en knikte, diepe rimpels trokken 'm om de ingevallen mond. 'De barmhartigheden van de goddeloozen benne wreed...', haalde ie duister aan, 't was of z'n oogen schreiden.

Na 'n poos begon ie met 'n hokkende en schorre stem te praten over z'n Pieter Cornelis die in de Oost was...

De Moeder luisterde met 'n begane glimlach, Holmers tuurde gedachtenloos voor zich uit, en Mien, over 't dikke-cahier gebogen, keek bewogen en peinzend naar 't schrale gezicht van de oude man.

'n Vermilding kwam over allen, en 't leek ook of 't drukkende zwijgen en 't leelijke schimpen van den Vader, gevangen lagen onder de fijne mazen van 'n zilveren netje.

[III]

TEGEN de matte glimming van 't smalle boograam, looverden week de groote sneeuwvlokken. Als de wind d'r in roerde, zwenkten de blanke snippers òm en òm in 'n noppende, draaiende warreling en 'r leken groote, donkere vrouwen te dansen in stuiverig-bestipte kleeren.

Maar over de geheele lengte van de diepe raamnis-in-de-oude-muur, bleef toch ook hècht en als gemetseld, de rulle laag.

Mien hield 'r langen tijd de oogen op in 'n heftige hunker naar de wit-glanzende, sprook-mooie avond-buiten.

'n Gedachte aan Joost vaagde in h'r op en de glimlach ging als 'n glans over h'r wangen.

Eerst - na 'n poos - glipte schuw-vluchtig h'r kijken weer rond in de starre beënging van de laag-gezolderde consistorie, met de breed-opvakkende wanden straf-wit en ernstig in de forsche kegel van 't groote gaslicht. En - onder de rand van 't stemmige, zwart-fluweelen hoedje, keek ze meteen verontrust naar de meiden om, hoorde ze schunnigheidjes hebben en moppen-over-jongens, verdoken dubbelzinnigheden en geile fluisters... - 'Domenee was wéér 's héélemaal over z'n tijd,' bedacht ze. 'Als ouderling Bot 'r de lucht van kreeg, had je de poppen aan 't dansen. 'n Geluk maar dat Tine uit logeeren was.' - Onder 't vragenboekje schoof ze de handen vaster ineen, dwòng h'r denken tot de les.

'De sacramenten zouën ze behandelen en alles nog 's door elkaar: God's eigenschappen, God's namen en 'n brok van de voorverordineering of misschien 't stuk van de zonden, erfschuld en erfsmet, dádelukke zonden..., zoo'n soort van repetitie... Over 'n maand-of-wat was 't de generale en dan met Paschen - met Paschen...' 'n Dikte propte in h'r keel en ze slikte nerveus.

Opeens, en van allen - alleen, zag ze Domenee Kreithe in 't portaal, heel stilletjes en donker stond ie 'r, 'n breede schaduw zóó in de rulle ruigte van z'n zware jas, waar de smeltende sneeuw-veertjes weer vreemd - en als kristalletjes - op afblonken en ruige biezen trokken óók om de slappe rand van z'n hoed. Hij boog zich - bij z'n kijken - licht voorover, en 't lampe-licht ráákte z'n forsche blanke kop. - Kleurend ving ze z'n blik en bleuïg gaf ze 'n groet, maar van z'n héimelijk-blijvende lach naar h'r, gulpte 't bloed al-zwaarder naar h'r hoofd. Toch bleef ze kijken naar 'm, schichtig en uit de ooghoeken. 'n Gicheltje schoof 't naar h'r keel als ze 'm komisch-onhandig de hoed uit-kloppen zag. 'Nèt als - als Rens d'r bedde-kleedje...' Langzamer - en met de lach-oogen telkens h'r devotelijke kop be-aaiend - stroopte Kreithe de zware jas af, hing die, hoog-rekkend, aan de roestige, gebrekkelijke muurhaak. Wat wonderlijk-intiems kittelde van z'n stille doen, en driftig ineens, nam ze 't boekje van de schoot, hield 't dicht onder de oogen, zeurig-wéér-overprevelend vragen die ze lang-al kende. Dadelijk teerde ook weer h'r aandacht, en 'n warm-op-dringende bedrooming van 'n ontmoeting met Joost, dreef h'r makkelijk in de vreemde absentie.

Tegen h'r hals sloeg 'n heete adem en ze snoof - plots bewust, 'n dringende geur van brillantine, keek beschroomd en verward in Kreithe's zwarte oogen op.

'Mimosa..., ' grapte ie, en 'n verteederig was in 't donzende van z'n weeke geluid. 'Kleine Mimosa...!'

Ze voelde de wangen gloeien en glimlachte schuw.

'Och..., ' wéérde ze bang, en - gluurde naar de meiden.

'Dachten we zóó over de les...?', vorschte ie plagerig, hij had 'n monkelend, zwaar keel-lachje.

Van de blanke hals met de kleine zijige nek-krullen zwierven z'n blikken aandachtig naar 't warme mooie gezichtje. 'Zat 't nú - hecht?'

Ze glimlachte bedeesd. 't Was nog-al móeiluk...'

Maar Kreithe belachte dat bruusk, kort. 'Kom-nou-toch...! En - voor jóu..?' Z'n hand gleed over de bank-leuning naar h'r schouder, wat angstig-dringends duwde z'n vaste greep in h'r op. Gehinderd ging ze stijf-recht zitten, trok 't bontje vaster om de hals en glimlachte al-spaarzaamlijker. Na 'n poosje ging ie...

't Dartel en wulpsch lach-praten van de meiden, was dan lang-al verslapt in 'n sluwe fluister-gonzing, en Da behoedzaam naast Mien in de bank geschoven, kirde dadelijk na Kreithe's heengaan in 'n kittig gefluister los. 't Was nou heelemaal vast met Bert de Krey - en haar...', ze klakte met de tong en h'r wangen leken plots blozender. 'Als jīj je nou ook 's over - 'n kloris ontfermde... hè? Gingen we met z'n vieren - 's avonds..!'

Mien schokte kribbig-verwerpend de schouders. 't Idee...', smaalde ze. 'Dànk je', ze hield de oogen strak neer op de schoot. 'Eén als Da was maar gauw klaar', morde ze heimelijk. 'Bert de Krey - of 'n ànder...' Kleurend schokte ze op bij Kreithe's stem. 'We zullen 'n zegen vragen...', zei ie waardig. - In de zwaar neer-strijkende stilte begon z'n krachtige stem 'n kort gebed. Om 't deemoedig-afhankelijk-en-vertrouwende vragen van den grooten man, welke 'n vreemde weekheid in h'r, ootmoedig boog ze 't hoofd.

Na 't kort-nurksche en onverwachts-afbrekende 'amen', zag ze dadelijk z'n oogen h'r zoeken, slapjes durfde ze 'n glimlach. - 'Gróóte kléiners...', schimpte ze stilletjes in zich zelf, als

d'r 'n warrig pruttelen los-mopperde van de grove, gespierde meiden, toen Kreithe niét op 't rijtje af te vragen begon, maar willekeurig door-een, en zóó de netjes uitgerekende-vraag-met-antwoord, die ze nog gauw klam zenuwachtig bij brokken afdeunden in hun vervaarde gepeinzen, verviel.

Wel rustig-gelaten dan, tegen de hoog-opvangende bankleuning steunend, zat ze kalm-verzekerd van éigen weten in verdoken triumpf toe te zien op de meiden.

En bij de spannende stilte na elke vraag, zag ze met schuwe blik naar Kreithe, telkens draalde 'r wat vreemd-huiverigs door h'r, bij 't kijken naar 't nerveus-driftig beweeg van z'n witte, fijn-geaderde hand, over z'n donkere zijig-glimmende baardhaar, en over 't dik horloge-koord-met-gouën-schuifjes dat strak bespande de ronding van z'n licht-welvende buik. H'r gepeins verdoolde.

Fie van den Voorlezer dreunde zeurig 't antwoord op de pas-gestelde vraag van: wát 'r tot 'n recht gebruik der sacramenten noodig was, druk doenerig en zenuwachtig gichelend meteen bij 'n vergissing op 't eind.

Hakkelend treuzelde telkens zoo 'n antwoord van de meiden.

Maar Kreithe, plots gram en verveeld, gooide driftig de papieren op 't tafeltje voor 'm door een, praatte verluide-heftig dat 't zoo toch niet aanging met zóó weinig ernst en belangstelling. Z'n oogen vonkten onder z'n plooiig-getrokken, zware wenkbrauwen en z'n stem toornde lánge tijd...

De groote meiden met hun brutale, kleurige koppen, lieten de terechtwijzingen gedwee-duldend over zich henen varen. Uit bloode stille oogen keken ze, en langzaam-aan vlotte 't weer beter met de vragen-uit-'t-lesje.

Kreithe's weer milder opklinkende stem had toch maar - 'n geforceerde vroolijkheid en z'n gramschap lag als op losspringen klaar onder z'n stroeve kwinkslag. 'Ja - ze hadden zich nu zeker wel extra getraind? 't Zou d'r gaan spannen hoor, 'n repetitie van belang, die te kort schoot in kennis werd maar dadeluk van 't lijstje geschoven.'

Van z'n grillige vroolijkheid sloeg 'n zenuwachtig gegichel los bij de meiden. Ze zaten rood en onrustig, de ronde glimmende koonen vol bloed. Alleen Mien, in aristocratische fijnheid van lijfs-en-gezichtsbouw, behield in 't bleek-stil gezichtje en in heel h'r houding, de devote rust. 'Dié vragen waren niet èrg..., als ie maar niet aldoor naar 'r keek, die nare meiden letten zoo...' H'r onwillige mond plooidde maar moeilijk 't hooghartig-uitdagende glimlachje.

'Als jemie 's wat niét begriipt..., ' praatte Kreithe door. 'Jemie hebt toch zeker allemaal wel 's iéts dat je niet klaar is, waar je misschien zoo stilletjes in je eigen over tobt, niet?' Z'n blik raakte éven aan Mien, dan keek ie de kring van meiden rond, z'n oogen vroegen, en - 'n zwaar en pijnlijk zwijgen zonk...

Naar Kreithe's wangen sloeg 't 'n roode vlam drift, z'n praten kwam tòch beheerscht. 'Alles helder,' zei ie langzaam. 'Niets waar je nog 's 'n uiteenzetting over verlangt...? 't Is niet erg aannemelijk. 'k Wou zeggen, je kunt anders gerust vragen als 'r nog iets is dat jemie weten wil, als d'r - van al die belangrukke dingen die jemie vervullen nog 'n beetje belangstelling overschiet voor 't dierbaar Woord God's...', met wrokkig door-plooidde kop bladerde ie in 'n fel-groen om-sitst boekje, de frons tusschen z'n oogen trok 'n diepe geul.

't Was 'n oogenblik van dreigende stilte.

Ineens stak Trien van den metselbaas, 'n groote roode vinger op, h'r domme oogen keken dof en onnoozel.

‘Domenee, ik... ik zou wel graag weten... wat - wàt gebeurde d'r eigenluk bij... de besnijenis...?’

De meiden hikten - dadelijk-'r-na - in 'n hokkende gichel los, hun bolle wangen kleurden paars, hun oogen traanden.

Kreithe zat verbluft.

En tot in nek en voorhoofd begloeide Mien 'n kregle schaamte. ‘Hoe - kon die meid van 'n Trien, dât nou...?’

't Rellig en bont meiden-gekonkel verstikte weer bij Kreithe's schampere en fel-smadende blik. ‘We zullen met de zonde-val beginnen,’ zei ie stroef en negeerend.

Loomig in h'r moei terug-leunen tegen de steile bankrug, luisterde Mien naar Kreithe's vragen. En nog voor de meiden moeilijk-zinnend in lang en weifelend beraad, 'n woord gezegd hadden, wist ze de antwoorden.

In h'r denken dreinde toch 'n onvoldaanheid.

't Sterk onbevredigde dat ze soms thuis ook wel had, bij 't heftige getwist over 'n preek, 'n overtuiging, 'n richting in de Godsdienst. ‘Och maar - zoo eenvoudig als 't dan leek... zoo was 't toch ook niet. In 'n verkláring van Meurs of Ubbels vond je soms weer 'n heele reeks nieuwe vragen.’ Ze peinsde donker en durend zóo door, h'r mond spande strak en h'r voorhoofd kreuhte.

Met vervreemde oogen tuurde ze om in de witte consistorie en naar den Domenee, baardig en breed, en - in 'n ietwat zeurige verhandeling, over de listige verleidingen des Duivels, zóo 't middelpunt van de krans bloed-rooie en verveelde meiden-gezichten.

Maar Kreithe alsof ie eindelijk 't aandachtslooze kijken merkte, had ineens 't gelaat vol naar h'r toegewend. 'Mien Holmers, zou jij nu ook met teksten kunnen staven, dat àlle nakomelingen van Adam, déelen in de gevolgen van z'n ongehoorzaamheid...?'

Ze schrok op, knikte werktuigelijk, en ná 't snelle afdreunen tekst na tekst, waarop telkens kwam Kreithe's blij-verwonderd prijzen: 'goed, góed, pràchtig, úitstekend...', praatte ze met driftige en hoog-uitschietende stem door. 'Ja - ik zou graag weten... als Eva alleen in d'r gedachten van de verboden vrucht genomen had, of - of dan de gevolgen ook zóó... voor - voor 't heele na-komende geslacht de - dezelfde zouën gebleven zijn...?' Ze beet zich spijtig-gram op de lippen, om de hákkelend-geformuleerde vraag, en nijd door-krieuwelde h'r meteen, om de meiden die gichelden.

't Boek met de lente-groene omslag glipte uit Kreithe's handen. Hij bukte 'r haastig naar.

Toen Mien 'm aankeek zag ze z'n voorhoofd en wangen rood en in z'n nacht-zwarte oogen gouën fonkeltjes.

'Hij neemt 't op als 'n grap', dacht ze gebelgd, stroef-ernstig bleef ze 'm aanzien, wachten op antwoord.

'n Onderwerp voor breede discussiën', lachte ie bijna vroolijk. 'Mijns inziens..., staafbaar ook uit de Heilige Schrift, was 'r de zonde, toen de begeerte kwam in 't hart der vrouw. Je kent de tekst: wie 'n vrouw aanziet om dezelve te begeeren, die heeft alreede overspel in zijn hart met haar gedaan'. Kreithe's oogen knipten... 'De begeerte is de - de kiem der zonde, 't zaadje dat altijd weer uitsprúiten móét tot daad, zoo de werkingen God's 't niét verhoeden', vlot praatte hij door...

Maar Mien keek van 'm weg, tuurde mat naar 't ver-

fomfaaide, zon-gekerfde landkaartje-aan-den-witten-wand: 'n bruin-gele vlek in 'n zwart cirkeltje - 'de geheele aarde', stond 'r onder. 'Já - waarom moest 't zaadje van de zonde dan altijd weer úitspruiten...?', sufte ze door. 'Waarom verhoedde toen met Eva, de werkingen God's niét 't komen van de begeerte, en - tenminste 't volvoeren tot de daad...? 't Leek nu... 't wàs alsof God de val van 't menschdom gewild had! Heer - nee -, née, dàt was zónde..., tòch - nèt of je 'n kind dat pas lopen kan, op 'n smalle dijk zet, op 'n wrakke plank bij 'n diep water en zegt: stap maar, stàp maar...' De frons trok dieper door h'r voorhoofd. 'En - en àls tóén de zonde van búiten-af in de vrouw gekomen was, wáar kwam de zonde dan toch ook vandaan, toen God pas alles geschapen had en zelf gezien had... dat 't zéér goed was...?'

Kreithe keek h'r plotseling recht in de oogen en zag in de blik-vol-gedachten de eene vraag na de andere opdringen. 'r Knaagde iets in den grooten forschen man en - hij ging gehaast aan 't zoeken in de Bijbel, de vergeelde bladen flaptten in kreuken. - Met de vingers regels overschuivend, las hij hier en daar teksten.

Mien zag aan z'n slapen de blauwe aren zwellen en kreeg 'n angst. 't Was net of ie boos werd..., ' schrok ze. Kreithe's stem plechtigde stroef en donker. 'Uit het hart komen voort: booze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valsche getuigenissen, lasteringen...'

Tegen den rug voelde Mien 't bibberschokken van Da's schouder, 't door-flitste h'r dat dié wel weer lachen zou, verknepen lachen, en ze veinsde in 'n kleine gegriefdheid, dat ze 't niet merkte, keek uit wije vragende oogen naar den Domenee.

Door Kreithe's lach streelde wat innigs, toen ie opkeek.

‘Ja...,’ peinsde ie even. ‘Die beperkte tijd...’ Dan bruusk-naar-z'n-manier, verzocht ie h'r even te wachten ‘aanstonds ná de catechisatie...’

Mien knikte schuchter, 't nerveus-bange joeg h'r heftige kloppingen naar de keel. Ze spiédde 'n tersluiksche gichel bij de meiden, en schamelijk om 't schrijnig voelen de blaam die 't lachen opwierp, en klammig in 't prangen van 'n kleine vervaardheid, bleef ze al den overigen tijd gedoken en warm-beschroomd.

- Ubbels' bescheiden tikje op de deur, stoorde eindelijk Kreithe's deftig-gesproken betoog. 't Bol-witte hoofd van de Koster geelde even als 'n leelijk-grijnzende maan met bakkebaarden achter de deurspleet. ‘Over de negen...,’ wees ie, met 'n zwak gicheltje, op 't horloge in z'n vette handpalm.

Kreithe veerde vlug overeind. ‘Ja Koster, we eindigen...,’ z'n glimlach schoof Ubbels voorbij. Z'n gebed kwam op 'n korte en stugge toon met vreemde stiltens tusschen de woorden of z'n denken moeite had 'r bij te verwijlen. Na 't norsch-afgebeten ‘amen’, welden zuchten van verlichting bij de meiden.

Onder de papieren op 't tafeltje schoof Kreithe 't collectebusje uit, 'n rotsje met 'n gleuf, bij de gleuf lag 'n naakt heidentje met smeekend-geheven handen en 't heidentje knikte z'n - machinale dank tot lam-wordens toe, bij elke haastig-ingeduwde gave van de meiden, schuw reikten ze den Domenee hun hand, en drongen in 'n warrige rij achter elkaar op naar de deur. Buiten spoot gillerig hun lach, in 't rellige stoeien met jongens. Sneeuwballen ploften zwaar tegen 't raam en de portaaldeur.

Mien hoorde 't onrustig aan. ‘A-jakkes dié meiden..., nou dadeluk revotten met jongens...’ - Verward en zonder te

verstaan, knikte ze in op Da Zonneveld's haastig gepraat, vergat te groeten. H'r lachje gleed nerveus naar Kreithe, verontrust tuurde ze naar z'n plots verzonnigde oogen. 'Waarom keek ie ineens zóo...?'

Als de geluidloos-veerende deur achter de laatste haastige meid toeging, stond ze blozerig voor den zittenden man. En met 'n lenig-jong opwippen éven, van heel z'n lijf, had Kreithe h'r handen beet gepakt, allebei h'r smalle witte handen in z'n eene groote rechterhand. Z'n blanke kop lachte vol naar Mien op. 'Ja, já, en nou 's - die vraag over Eva...', hij praatte 't met 'n vorschende glimlach. 'Kwam dat zoo plotseling in je..., of had je 't al 's meer overwogen...?' Z'n oogen zochten diep en dringend in de hare.

Bloo keek ze 'r van weg en van z'n week-rooie mond met de bloot-gelachen, gaaf-witte tanden, en praatte onoverwogen en rad. 'Já - al wel 's eerder, zoo ineens komt 't, je kan niet zeggen... hóe àlles bij je komt, kan je wel...? Als - als de zonde niét van binnen uit bij de vrouw kon komen, de begeerte... dàt was immers de zonde, hóe kon 't dan wel van buiten af... door de slang? Waar kwam toch de zonde weg? God schiép àlles! God schiep de zonde toch niet en - en de Duivel? Waarom verhoedde de werkingen God's de zonde toch ook niet? Ik weet niet, 't is alles zoo verward...', plotseling zweeg ze, 't doordrong h'r met schrik dat ze 'n héimelijke overweging te biechten stond en ontsteld keek ze neer op den man die h'r met z'n zoekende blik te doorschouwen leek.

Kreithe doceerde dan weer uitvoerig beraadzaam tekst na tekst.

Doezelig luisterde ze, tèlkens absent...

Z'n vingers be-aaiden - vèr inglitsend de wijde mantelmou-

wen - h'r naakte arm-huid. Warm en diep keken z'n oogen in de hare. 'Kunnen 't wel 's - 'n volgende keer verder behandelen,' rustigde ie. Z'n handen beboeiden klemmend h'r polsen. 'Maareh - zèg nu 's... ik meende toch die vraag van anderer oorsprong, niet zoo zeer 'n - 'n resultaat van je - overpeinzing... Is 't niet - dat we soms wel de verboden vrucht in ons denken nemen, en dat dàn de verontrusting van zonden...?'

Heftig ontstreed ze 't. 'Nee - nee...! Waarom? Waar... wáarvoor...? 't Komt zoo maar zoo als - alles, ik weet niet...'

Z'n blik glansde strak-vorschend op h'r aan, 'n twijfel was in z'n aandachtige kijken. 'Zóó - nou...! Heb je anders niets? Nee...?' Z'n welig-roode mond rekte weer in de glimlach. 'Me dunkt je keek zoo onvoldaan? Als je 's wat hebt dat je niet helder is, waar jij misschien wèl erg over tobt, zeg 't me dan hoor...?'

Ze knikte vluchtig en groette - nadat ze h'r gave in 't rotsje geworpen had - bedeesd-glimlachend, Kreithe's handen hadden maar dralend de hare losgelaten, z'n blik bleef welgevallig op h'r.

Buiten relde nog woest 't lach-gejoel. Ze luisterde verschrikt, ging dan toch talmend naar 't portaal. Maar Kreithe plots achter h'r, lei zacht z'n arm om h'r schouërs, 'n ruime mildheid was in z'n stem en z'n oogen zag ze vaderlijk-goedig. 'Zullen we eerst maar niet die groote kwâjongens opsluiten, hè? Dâ-'s veiliger - niet...?' Zachtjes in rustige kozing, drukte hij h'r mooie, teêre lijf tegen zich. 'n Onrust doorsloop h'r, óók 'n diepe huivering: 'n angst - doortokkeld van 'n vreemde vreugd...

't Was zóó - 'n oogenblik. Toen Kreithe 't hoofd langzaam

neêrboog, 'n heftig verlangen om den mond, in de oogen, rukte ze zich driftig en heet uit de luchtige boog van z'n arm, en praatte met hortende stem, kort-af, heesch. 'Ja - laat U eerst... de jongens binnen...', verlegen keek ze 'm in de oogen, en als ie de portaal-deur opende, liep ze snel van 'm af naar de muur.

Kreithe's roepende stem klonk zwaar in de blanke avond, dadelijk verstilde ook 't tumult.

Bestoven en ruig kwamen de jongens de consistorie in, en verlummeld en rood bromden ze hun nederige groet naar den Domenee, schoven dralende Mien voorbij.

Schichtig en afgemeten knikte ze terug op hun wat-aarzelig-komende groet. In Co Bruins' stugge kop was 't verbaasd-vragende als 'n stille blaam, ze keek hooghartig en schimpend en had voor Piet Groenewoud en Hein Meurs amper 'n blik.

Toen de jongens zaten, ging ze haastig - met nog eerst 'n schromige omblik naar Kreithe.

In h'r denken - toen ze de koel-blanke avond in liep - nam ze mee 't zoet-smartelijke van z'n vreemd-verdroefde laatste glimlach. Ze huiverde dan weer, en beet de tanden vaster in de onderlip. Vreemd begeeren woelde donker en dringend op..., h'r wangen gloeiden en h'r oogen sperden.

Maar, driftig-in-de-schrik, trachtte ze 't rillig-vreemde te verduwen. 'Heer nee... néé, 'n Priester des Heeren..., zĳ toch... zĳ...' - 't Blanke wit van de oude eenzame straat bestaarde h'r als 't oog van God en - ze ging al-sneller.

[III]

'TLICHT van de Kerstlampjes sproeide 'n tintelend-rood over den feestelijk-witten weg. Op de pui-richels en deur-boogjes, de spits-opklimmende trap-geveltjes, glom 't versche sneeuw-dons parelen strepen.

De sterren stonden groot en lichtend aan de diep-zwarte hemel en de wassende maan welfde, bezijden de drollig-gewitselde toren, 'n blinkend bekken.

Mien keek 'r peinzend naar op, éven, dan overtuurde ze weer strak-aandachtig en vèr voor zich uit, de witte straat. 'Hij kon nog best komen,' bedacht ze. 'Hij kon nog bèst...,' h'r lippen klemden.

De kleine, puntige vrouw van den Voorlezer schoof h'r rakelings voorbij en groette niet, ze had enkel aandacht voor de glibberige weg en liep of h'r voeten gebreideld waren. - Mien zag vluchtig 't dwaas-trippend oud vrouwtje na, en - liep eensklaps vlugger.

Aan de weg-overzij ging Niek van Oort, hij stapte slungelig en float 'n lijzige deun. - 'Die jongen,' morde ze geërgerd. 'Overal tegelijk leek ie...,' na 'n poosje keek ze nog 's schuchter - over de schouder - om, hij had háar niet gezien, want - hij liep door.

Verlucht zuchtte ze op, bleef meteen weer aarzelig treuzelen voor 'n smal winkel-raampje en oogde zonder aandacht naar de bonte snuisterij. 'Dat wàchten - dat was nou toch zoo... zóó èllèndig...,' ze slikte tegen 'n stroefheid in de keel en voelde 'n beving rond de lippen. 'Als 't nòg langer duurde...! Je kon toch niet àldoor op-en-neer blijven lopen? Droste keek daarnet ook al zoo en - en Ubbels...'

Ze kuchte en trok de bontkraag vaster om zich, huiverde... De ruige wind wreef op 't hooge winkel-stoepje vochtig en

kil langs h'r heen. 'Koud', grilde ze, dadelijk vergat ze 't weer. 'Tine Bot had verleeën week gezegd, dat Joost lang náwerkte tegenwoordig, soms als ze làng-al te bed lag, 't licht van 't kantoor-raam kwam dan net op d'r slaapkamer...' - De gedachte trok 'n plooitje aan Mien's mond. 'Tine - hoe kwam ze 'r ook weer op..., hoe kwam ze..? Och, zoo maar - hè? Zóo máar..! Raar keek ze toch wel, zoo - zoo groot en spottend, nèt of ze ingehouën lachte, och - nou...' Ze schokte de schouders, en - h'r wangen werden rood. Tobberig bleef ze nog even dralen voor 't winkeltje, liep dan weer - traag-aan - terug in de straat.

't Was niét zoo èrg laat... hè, maar als je wachtte...' Ze bemerkte Wies de Boer en gaf maar 'n klein knikje, blikte nog 's vaag-wangunstig om naar de gracieus-trippende meid. 'Of ze katrollen in de heupen had, zoo danserig liep ze, ook - of ze maar altijd wat blijds had...', bits dacht ze 't. De oogen triest en donker, onder de beverige frons, overzocht ze weer hunkerend de nauwe lange straat, en plots schoot 'n gloed door h'r wijende oogen en h'r mond sprong open... 'Dáár nou! Bij Tim Frikke..., dat was net..., ja - ja, héér...', ze hijgde bijna en zette de tanden met 'n heftige beet in de onderlip, 't bloed bònside door h'r broze lijf, 't klopte h'r heftig tegen de keel, de slapen. 'Joost Halke..! Jóóst..!'

Even was 't of de witte sneeuwstraat met 't rossig gevlek van de vloei-omschermden Kerstlampjes in de kleine winkelkastjes, golvend bewoog.

Dan trok alles weer effen. En ze zag Joost Halke z'n groote haastige passen zetten over 't hard-gevroren ruig van den weg, de plooiën van z'n beige jas bolden breed uit in 'n poef-wind, en onder de harig-gevlakte deukhoed bronsde z'n voornaam-

mooi gezicht met de diepe oogen en den krachtigen expressieven mond, onoverschaduw. ‘Joost, tòch... Joost - tòch...!’ , 't doorwervelde juichend h'r kloppende hoofd.

Toen was Joost Halke - haast nog voorbijgegaan, 'n stap twee, drie... Maar na z'n vluchtige omblik, keerde ie dadelijk, z'n kijken glansde op h'r aan. ‘Nee - Mién..?’

Ze lachte nerveus-hoog om 't warm-verheugende van z'n jolig-verraste doen, zóo als ie de jas los-ritste, 't heele rijtje git-gladde knoopen in éen ruk, 't horloge pakte onder z'n colbert uit en 't h'r voorhield.

‘Ja - já, ik weet wel... 't is al wat laat, maar - niét èrg toch...’ 't Spiegelend over-glaasde wijzerplaatje vlak onder de oogen, in 't doffe olie-schijninkje van ‘t Moriaantje’, keek ze zonder te zien, op de gouën wijzertjes.

‘t Is - 't is zoo mooi, zoo wít alles, hè, dat witte is nou zoo ècht... en - al dat rood van de lampen...’ Ze praatte 't zenuwachtig-rad, eerst meest om 't gloeiend-heerlijke van z'n vast op h'r blikkende oogen, dàn licht-verward, geïrriteerd van z'n telkens omzoekende blik, 't straatje in. ‘Wat dacht ie? Meende ie dat z'j... 'n jongen...?’

Ze rukte aan de bont, tastte nerveus op naar de ruigververwaaide krullen. - Nú, in 't zacht uitglorende licht dat oranjig streelde onder 't luifeltje uit op den weg, wist ze niet hoe wonderlijk-mooi in h'r fijn-blank gezichtje, de groote, vochtig-blauwe oogen waren, de roode, even-opene mond met 't zuivere wit van de kleine gave tanden en de pluizig-verwaaide vlossige krulletjes om h'r wangen en voorhoofd.

De jongen-van-'t Ruyschenstein keek aandachtig naar h'r en wat teeders glom 't trotsche weg uit z'n blik.

‘Ja - dat wit en de roode lampjes...’, gaf ie toe. En even

in 'n ná-bezinnen, meteen als ie zachtjes mee opliep, - 'Dat geeft je dan zoo'n mooie, groote verwachting voor de Kerst, hè?' Z'n oogen keken diep in de hare.

'Ja, já...', h'r lachje beefde om de vervoering dat hij zich dat nog herinnerde, van h'r zeggen lang-geleden, en óók - om z'n meegaan met h'r. 'Já, 'n verwàchting...', peinsde ze. 'Maar 't komt niét àltijd, née zelden..., maar zèlden...' Ze praatte met haar hooge stemmetje, opgetogen-snel en - wist amper wát...

'n Tintelende blijheid roesde als wijn door h'r denken, en h'r gespannen oogen schitterden telkens van Joost naar den besneeuwden weg. 't Was toch alles zoo mooi - nóu, dié ouë huizen met d'r witte muurtjes, de lichte ramen, en - en 't leuke mannetje-in-de-maan bij Tim Frikke de mandenmaker...' Ze wees 't 'm in 't zoetjes-aan doorloopen. 'Kijk dié 's ingesneeuwd, zoo'n eenzame stumper, hè..., op 't eerste-kwartiertje, Tim mocht 'm wel z'n dikke winter-jas omgehangen hebben...' Ze lachte zacht. 'Ja - daar vertelde vrouw Bartelinck vroeger zoo'n mooi sprookje van: 't ouë vischvrouwje, 't weet-je-wel..., ze wonen d'r in 't Cromhout 'n eindje verder dan wij, ze hebben zoo'n mooie linde, zeg, die ruikt zoo - zoo vreemd... lèkker in 't voorjaar. Ze zet ook altijd bloemen uit in de Lente: foksia's en geraniums en van dat fijne krullige mos met gouën sterretjes... Dan ben 'k altijd blij, zie je... dan denk 'k, nou zal 't weer mooi gaan worden óveral, óveral... óh...!' - Ze glitste even op 'n glad-gevroren sneeuw-plekje, dadelijk en in 'n tintelend behagen, voelde ze de stevige stut van z'n arm om de hare. 'n Koesting was ook z'n warme glimlach-naar-h'r-uit.

Maar door de groote blanke vreugd neep dan wéér angst-

voor-de-menschen. ‘Als Ubbels dat nou 's zag... of Rijklof Krone, of - of Wies de Boer of - Meurs...! 't Zouën ze 'r wel van te zeggen hebben, dat zij met Joost Halke zoo maar geàrmd..., zóó máár in 't volle licht van de winkels...?’ H'r oogen zochten de zijne, schuw-lief in 'n altijd wat nijpende schroom, z'n glimlach blònk naar h'r uit. ‘Já - nu was je háást gevallen, hè...? Als ik je niet bijtijds gepakt had...?’

Ze gaf 'n bedeesd lach-knikje, voelde z'n adem over h'r wang. ‘Dat sprookje van de man in de maan?’, verzocht ie in z'n streelende lach, z'n arm kwam vaster om de hare.

‘Ja...,’ zei ze, en vergat 't weer in 't helder-roode schijnsel dat bij Van Dam uit de etalage streek. Vluchtig gleed h'r blik over de witte kleertjes naar 't rose baby-popje in de blauwbestrikte wieg.

‘Dâ'-s lief, hè...?’, bleef ie even stil. ‘t Vind je zeker wel èrg snoezig, niét..., snóézig...?’ - Z'n aandachtige oogen lachten diep in de hare. ‘Dat kindje in de wieg, hè...?’ - Z'n stem had wat teêrs. ‘En die kléine kleertjes?’

‘Ja - ja-wel...’, verward knikte ze, 't trilde in h'r heete wangen, rond h'r mond, bij 't schaam-volle herinneren, de prikkelende droom van den nacht: ‘Jóost en zij... en 'n schàt-van-'n-kindje, 'n jongetje in 'n wit hansopje, 'n jongetje met Joost's prachtige oogen en Joost's heerlukke lach...’

H'r arm schokte vreemd in de toch-eender-gebleven-druk van z'n warme hand. Háastig keek ze van 'm weg.

‘Jóost h'r man... en zij 't kindje dat groeide uit - uit z'n liefde...,’ h'r mond trok, en h'r wangen werden karmijn-rood. Ze voelde z'n schouder tegen de hare en de vaste greep van z'n hand, en ze zuchtte in haar verrukking. - H'r beschroomdbange kinder-oogen gingen schamig naar 'm op, en ze keek

ook vlug òm 't straatje in. ‘De jongens zouën wel gauw uit de Vereeniging komen - als ze 't zagen dat zij met...’

't Gleed weer weg bij den klank van Joost Halke's zware stem. ‘Ja - hóéven we nog niet naar huis? Måg 't nog wel 'n poosje...?’

Ze gaf met 't gretige lachje, 'n willig-lief knikje. ‘Ja, ze kon nog bèst - 'n straatje om...’ 'n Huivering doorroerde h'r, bij 't teêr-vriendelijke van z'n gedempt praten. ‘Wat is alles toch - tòch héerluk aan 'm, wat is de geur van z'n kleeren héerluk en de klank van z'n stem en z'n glimlach...’ - Iets droomerigs overwaasde 't blinkende in h'r oogen. Ze wist niét 't spjítig-verwonderen dat even gegleden was door Joost Halke's blik, toen ie nòg 's omkeek naar 't baby-popje onder de roode Kerstlamp. 'n Méisjes-verrukking voor 't kindje had ie verwacht en nu was ze stil en schuw en keek 'r van af. ‘Toch wel 'n beetje als 't èrg-ingeregen middeltje en de papilot-krulletjes in h'r haar...’

Mien praatte druk-geagiteerd, dan weer mìnner bevangen in 't weg-doezelen van de helder verlichte etalage-raampjes. ‘In 't plantsoen zou 't nú mooi wezen, zoo wit en stil..., en daar bij de Vinkenplas...? Wist ie nog wel dat ze 'r de vorige winter ook 's gelooopen hadden? Nee, ze hoefde niet zoo erg te haasten. Thuis dachten ze dat zij bij Da Zonneveld was, maar Da had Bert de Krey, voor 'n paar Zondagen was 't 'r - doorgekomen met ze. Zij was d'r niet heen geweest, naar de fúif niét, zió je, zoo wild als 't 'r toeging, je zat d'r zoo... zóó ònrústig...! 't Was nòg 's zoo toen bij Fie Meurs op 't verjaarpertijtje, die Hein was ook zoo'n èrg-nare... En - thuis gaven ze nooit zoo 's feestjes terug, 't - 't was niet erg aardig thuis... Vader die kon soms zoo stug wezen, en dan ging de tijd zoo - zoo ákelig

langzaam als iédereen zweeg..., om Jo, zió-je, 't was nu meest weer om Jo, die wou 'n éigen zaak beginnen en dat kon zoo maar niet...'

Joost viel 'r stelpend op in. 'Ja... já, 'k weet 't wel, 'k wéét wèl..., ' hij glimlachte begaan, z'n fulpen stem door-koesterde h'r met 'n wonderlijke streeling. 'En nú ga je de sprook vertellen, hè? De sprook van de vischvrouw...?'

Ze lachte in z'n oogen. 'O ja, dat mannetje bij Tim Frikke...! 't Is - vroeger gebeurd, zió je, héél vroeger, en d'r is dat bord bij de mandenmaker nog 'n gedenkteeken van. 'n Mannetje was 'r, die moest elke maand naar de hooge lucht op 'n kristallen ladder, om de maanlamp schoon te maken, de pit afvegen en zóó, zió je... De olie groeide 'r van zelf en de pit ook en de vlam, maar 't moest alles af en toe 's schoongemaakt. 't Mannetje dêe' 't wel graag, en bèst dêe' ie 't ook en ie bleef d'r altijd 'n hééle poos...'

'N'tuurluk,' zei Joost in 'n lach, maar zij hield den ernst. 'Já - 't was zoo mooi en warm en helder op de maan, alles blonk 'r van puur, fijn goud, 't goud lag d'r in hóóge heuvels, maar 't mannetje dacht 'r nooit aan 'n bijl mee te nemen en 'r van af te bikken en d'r munt van te slaan. Hij vond 't alleen maar mooi om stil naar de goud-glans te zitten kijken en over de wereld daar beneden 'm heen te zien en zoo wat soezend z'n werk te doen...'

Joost's fijne glimlachje diepte. 'Ja-já, dus... 'n àrme zonderling...'

Ze keek naar 'm op, in z'n gedonkerde oogen zag ze 'n geestigheid die ze niet door-vorschte, en haastig ontstreed ze. 'Nee, née, 'n rijke droomer, soms kreeg ie héél... teêre gedachten, die schreef ie op in 'n rijm en dat nam ie mee van

omhoog. De menschen lazen 't en vonden 't erg mooi omdat 't zoo - zoo fijn en - wáár was... Maar 'n keer ontmoette ie 'n vrouw en ie kreeg d'r lief omdat ze mooi was en erg groot en omdat ie zelf klein was en erg leeluk en ze trouwden. En als ie dan weer 's maandeluks naar de maanlamp klom, hield zij de kristallen ladder op. Wie dié eerder opgehouden had, weet 'k niet, 'k denk z'n Moeder. Maar ná-klimmen kon ze 'm niet, die groote mooie vrouw, h'j dêe' d'r bedaard z'n werk, onderwijl zij wachtte, en, en - hij peinsde dan meteen over alles wat ie zag op die kleine wereld beneden 'm, en de vrouw vergat ie. Dié werd dan moe en kwaad van 't wachten en schold als ie beneden kwam, en de gedachten die ie meenam van omhoog - die verscheurde ze. Dat maakte 't mannetje erg bedroefd en dan huilde ie erg. Maar 'n keer dat ze 's bizonder lief geweest was voor 'm, vleide ze uit 'm, wat ie d'r toch zoo mooi vond op die leege eenzame maan - want ze las nooit z'n rijmen, toén vertelde ie van al 't blanke goud dat 'r was, van de blinkende hooge heuvels, en van de kostelukheid van de gouën maanlamp vertelde ie... en ie zei dat ie 't zoo jammer vond dat zij 'r niét met 'm heen kon'.

Joost Halke's hand lag ineens zwaarder op Mien's arm. 'Ja... já, dat was altijd zoo jammer, 'n vrouw die niet meekon in 'r man's stijgingen...', zei ie en veel ernstiger dan nodig was. Z'n oogen keken vèr heen over den witten weg.

'Ja-a...', zei Mien weifelend, ze knikte flauwtjes, en h'r stemmetje praatte 'n poosje dof... 'Toen bedacht de vrouw dat 'r kleeren niet mooi genoeg waren, dat 'r véel mooier kleeren in de wereld waren en dat 'r veel mooier huizen waren dan 't hare en - en dat 'r veel duurder en fijner lekkernijen in de wereld waren dan die zij aten.

En ze zei 'm: ie zou toch wat meenemen in z'n buis van dat kostelukke goud. Maar 't mannetje wou dat niet: nee, 't was slecht zei ie, en je moest niet doen wat slecht was, want dan kon je nooit meer rustig zien in 't goud van de groote, blanke maan. Nou - d'r gaf die groote mooie vrouw heelemaal niet om en ze drong bij 'm aan, telkens weer, altijd maar door.

'n Keer dat ie weer 's naar die hooge lucht ging, had ie z'n pareplu meegenomen. D'r wou ie z'n oogen mee beschermen, zei ie, toen z'n vrouw vroeg waarom ie dat dêe'. Z'n oogen wou ie d'r voor behoeden, dat ze niet meer zoo ruim en wijd zouën kunnen zien 't glanzende goud. Je oogen zei ie, die moest je 't meest van alles beschermen, want door je oogen sluipt de begeerte - je hart in, en van je hart komt de begeerte in je handen en als 't zoó vèr met je is - dat 't is in je hart èn je handen, dan kan je niet meer terug van 't kwaad'.

Ze zweeg even, en dádelijk praatte Joost 'r op door. 'Ja - dat mannetje wist 't wel, zóó was 't ook, zóó was 't...' Hij keek van h'r weg.

Maar z'ij had stilletjes in zich zelf - 'n glimlach. 'Hij praat of ie d'r àlles van weet en of ie... ook wel 't kwaad in z'n hart gehad heeft en in z'n handen...' - 't Bloed golfde h'r warm en dronken-makend naar 't hoofd en in h'r duwde 't verlangen - al-nijpender nood. 'Heer, heer..., nou je wang stil leggen tegen z'n schouër, dáar in die breeë hoek, en dan fluisteren: jíj móoie... héerlukke..., jíj 'n kwaad in je hart, in je handen! Jíj...! Je mag niet spotten, hoor, jij niet, jij - héilige...' H'r gezicht brandde donkerder in de blos, want h'r schuw-tot-'m-glijende blik, had z'n glimlach geraakt. Hij zocht in h'r oogen. 'Já - en nu vèrder...? 't Was toch immers nog làng

niet uit? Die pareplu verloor ie ten slotte ook nog... hè?’

‘Nee...,’ zei ze kleintjes en h'r stem klonk onzeker, h'r adem ging of ze te vlug geloopt had, ze tuurde bedremmeld voor zich neer. ‘De - de groote, mooie vrouw werd erg boos om wat 't mannetje zei, héel èrg: ze béet op de tanden. En toen ie dan weer op de gouën maanlamp geklommen was, liet zij de ladder vallen, zoodat ie aan duizend scherven sloeg en ze liep heen en ging overal goud zoeken, tot in 't vùilste... Maar 't mannetje zat op de maan en ie kon 'r niét weg, dat vond ie wel best ook, hij was 'n erg tevreden mannetje, en ie had van alles 't meest de stilte lief. Nu hoefde ie ook niet meer bang te wezen, dat de begeerte tòch nog 's door z'n oogen naar binnen zou sluipen en ie tòch van 't goud afgraven zou en meenemen voor z'n vrouw daar omlaag. En van àl de menschen had hij nu 't mooiste gezicht op de blanke gouën maan-bergen en op de wereld en op de dingen die d'r gebeurden. En ie sliep onder de pareplu: want van 't èrg-glanzende maanlicht kon ie anders de oogen niet sluiten, en in z'n droomen kreeg ie wonderlukke ingevingen, die schreef ie op en z'n gedachten strooide ie naar omlaag... en de menschen die 'r van opvingen, kregen 'n móoie glimlach, en - 't mannetje nam van de koek en de melk die ie meegesmokkeld had onder z'n buis, en ie duwde z'n gezicht door de wolken en - lachte... En omdat alles nu zoo mooi en vredig en glanzend was òm 'm, en in 'm, en ook wel omdat... z'n proviand van melk en koek nooit minderde, daarom hield 't mannetje op de maan, altijd z'n tevreden, goeien glimlach. Dàt is 't sprookje.’ H'r droomerig-fijne stemmetje knapte af in 'n zachten lach. En ze dacht in 'n warme voldoening, hoe best 't vertellen gevlot was in de stilte van 't mooie plantsoen-laantje.

De lage sneeuw-om-mantelde dennetjes en de korte Prunis waren 'r als biddend-geknielde pelgrims aan den weg-rand. En hoog over ze heen, vouwden de zware oude iepen-takken, hun mat-glinsterende, vèr-wijkende, witte bogen. De forsche stammen droegen hun schitterend luchtig gewelf als op marmeren sta-vaste zuilen en heel in de verte lichtte mèt de sprankelende-electrische licht-starretjes van 't stationnetje en 't rangeer-terrein, de citroen-gele schijf kathedraal-glas van 't Hotel-aan-den-Spoorweg.

't Was 'n heele poos stil, toen Mien 't sprookje gezegd had, 't zwijgen leek zwaar-van-verwachting en ze zuchtte beverig.

Maar bij 't hooge, welige Prunis-boschje, dat zomers zoo prachtig vol witte bloempjes gelooverd stond en nú zachtjes afstrooide de sneeuwen-bloesems, bewoog Joost in 'n ruk of ie haastig iets wéerde, de vrije linker-arm.

Als 'n zilveren ring, gleed de haak van z'n wandelstok af langs 't ruig van z'n mouw, de ijzeren punt van den stok hakte ie bij elke stap krachtig in de rulle sneeuw. 'Dàt was niét 't sprookje van de vischvrouw...', zei ie, en had wat oolijks in de stem. 'Wat wou ze hèm nu toch wíjs maken, hè?'

- Ze lachte, 'n hóog-verklinkend bekoorlijk geluidje was h'r kleine lach in de blanke rust. 'Ja wèl waar, maar ik heb d'r wat bij-gedacht in de jaren! Wèl waar - vrouw Bartelinck héeft 't verteld, maar - wat anders, ja - já, véel anders wel...' Ze kuchte en h'r stem klonk brozer. 'Soms - in de schemer, als d'r zoo'n - zoo'n móoie stilte was... bedacht ze immers zèlf ook wel 's sprookjes...? Dat van Boshrank-de-fee was ook - zóo-maar in h'r opgekomen en dat van Prins

Kristallijn. Maar 'n móoie stilte, dié was 'r niét váak.' H'r stemmetje trilde, want Joost Halke's hand klemde 'n vaster greep rond h'r pols.

'k Wou dat je die sprookjes 's opschreef...', praatte ie warm-overredend. 'Heb je 't wel 's geprobeerd - hè? Née...? Moet je 't toch 's doen - zeg, en dan mij 's te lezen geven, misschien kan 't wat worden voor 't een of ander tijdschrift... hè?'

Ze schudde slapjes 't hoofd. 'Och - nee, 't kon toch niet, wist zij zóo wel..! Ja - hij kende h'r Vader niet, die zou n'tuurluk uitvaren, ie zei: de wereld ging toch al heelemaal verkeerd, de vrouw ging zitten op de plaats van de man, de vrouw vergat h'r oorspronkelukke roeping, die was niet meer enkel 'n hulpe tegenover de man... Zié je - de vrouw is d'r volgens Vader en Meurs en Ubbels enkel om - om de stoep te dweilen en de wasch te doen en - kousen te stoppen, en... en kinderen te krijgen en - allerlei kleine narigheid...'

'Já... en toch ook volgens de Bijbel..?', viel Joost Halke 'r op in, 'n stille lach sprong 'm rond den strengen mond. 'Timotheüs zegt: Ik laat de vrouw niét toe, dat ze leere, maar wil dat ze in stilheid zij, doch zij zal zalig zijn in kinderen te... te krijgen, zoo zij blijft in geloof en liefde en heiligmaking met matigheid.'

Mien zuchtte, h'r ijle stemmetje was nu één dompe klacht. 'Ja... ja, 'k weet 't wel en àl die andere teksten...', ze knikte en - ze dacht aan 't zure en zorgelijke en aan 't verhéimelijkte leed van h'r Moeder's leven. 't Is zwaar...', verzuchtte ze.

Joost Halke had dan ineens weer de linkerhand vrij, hij lei die boven op h'r tengere handje en lachte zacht. 'Arm kindje', zei ie enkel. 'Arm - kindje...', en 't begane in z'n stem deed geen pijn.

H'r mond sprong open van verlangen en ze rilde. Verstolen keek ze weer naar Joost Halke's gezicht, en verkende 't maar amper in de bleeke schemer van de maan-avond, enkel de krachtige lijn van z'n kin zag ze en de straling van z'n oogen en leunde vaster tegen z'n schouder. - Van 't rangeer-terrein pinkten de lichtjes nu hel en stil in de avondlucht, en over de groote, donkere zee, stipten doezel-kleine lantaarn-vlammen.

Strak oogde Mien 'r heen, tòch - zonder aandacht, ze voelde enkel de druk van Joost Halke's hand, en huiverde in haar begeerte.

Joost leidde h'r 't smalle Doorn-slopje in, dat naar 't Ruyschenstein voerde, 'n nauwe huizen-gang van nuchter-nieuwe en leelijk-eender gebouwde woninkjes. De lamplicht-doorgloeide raampjes vaken gelijke benepen vierkantjes in de lage muurtjes. 'r Ging geen mensch.

Maar op de hooge hard-steenen stoep van 't veel-mooiere hoekhuis waar Meurs-de-Commies woonde, stond 'n man aan 'n venster te luisteren. Om z'n bolle hoofd piekte pluis van bakkebaarden en z'n rimpelig-zijen pet had ie tot òp de oogen getrokken.

Toen ze voorbijgingen, wendde hij schichtig 't gezicht naar hen toe: 't was de Koster. - Joost Halke had even 'n forsche lach. 'Ja zóo deed je dan - je vriénden, hè?'

In Mien kroop angst. 'Als Ubbels ze nou 's herkend had en 't thuis vertelde...'

'Meurs, had toch geen geheimen of zoo...', praatte ze zorgelijk. 't Was raar van de Koster...'

Joost Halke lachte verteederd en drukte h'r arm steviger tegen zich. 'r Is veel raars in de wereld', zei ie, en ze knikte werktuigelijk.

Op 't Ruyschenstein oogde ze tersluiks naar de lange smalle ramen van Bot's deftig-oude huis. 'Bewoog d'r de vitrage? Zou Tine 'r...?' Snel draaide ze 't hoofd naar 't venster van Joost's werkkamer in 't Firma-huis van de Halke's en dacht ineens weer aan de fijne sier-dingetjes die ze daar wist, praatte 'r drálend over. 'Zoo in 't voorbijgaan had ze 't wel 's gezien... hé, 't prachtige glaswerk op de zware kast en 't vrouwenbeeldje... zeker 'n godin?'

Joost keek h'r aandachtig in de oogen. 'Ja - ja zeker, dat was Neith, 'n godin van de jacht en de oorlog, hij had 'r wel meer aardige dingen, zij mocht wel 's komen kijken, 'n avond als de ouë-heer heen was en 't personeel.'

Z'n blikken overstreelden h'r gezichtje met de goeie rustigheid van altijd, en h'r wangen gloeiden rood van 'n schrik.

'Oh - nee, née...', weerde ze. 'Dàt - meende ik niet...'

'Gut - als de menschen 't dan 's aan de weet kwamen', overwoog ze voor zich heen. 'Tine Bot bevoorbeeld, née 't kon niet..., maar 't zou toch wel - héerluk...'

Achter de schuw-neergeslagen oogen zag ze 't ineens: Joost en zij onder 't licht van de zacht-suizende gaslamp, bij de vreemde godenbeeldjes en de mooie oude dingen, zij beiden - alleen in 't intiem-beslotene van 't vertrek. Ze ademde snel en wachtte of hij 't nòg's vragen zou, nòg 's áandringen.

Maar Joost Halke was niet 'n jongen die tweemaal vroeg. Toen ze naar 'm opkeek, was de plooi al weer weg uit z'n brauwen, maar de druk van z'n arm, was dan tòch ook weer verslapt.

Verwijt woelde in h'r op. 'Tjàkkig, hóc kòn ze nou zóo... zoo ákelig, ziélig... benépen! En dan tegen Joost die zoo - zóo édel...! Krone - die préés...', ze drong zich dichter

tegen 'm. 'Zoo mooi als jij ouë Rijklof toch voorthielp,' loofde ze, en keek schichtig naar Joost op.

't Lijkt nou ook héelemaal geen onderstand, hè, nu ie d'r wat voor doen mag. Vin-jij 't ook niet - niét vreemd dat Domenee Kreithe niéts met 'm opheeft? Hij zei 'n aarden vat of - nòg minder.'

In 't vlerkje licht dat bleek afzeefde 'n besneeuwd lantaarnkapje, zag ze 't fronsen komen in Joost Halke's rechter wenkbrauw, en z'n mond neep smal. 'k Denk dat God 't wel uitmaken zal,' zei ie rustig, - 'wat Rijklof Krone precies is, 'n vat ter eere of ter oneere.'

Overtuigd beknikte ze 't. 'Oh, já... já, n'tuurluk! Maar van Domenee Kreithe toch - toch ákelig,' h'r stem hakkelde even, h'r doorvlaagde 'n verschemerde heugenis.

- Op 't doodsche Beulsgrachtje begon ze wat haperend na 't lange zwijgen, over de vreemde dingen die 'r van alle tijden gezien waren op 't spokig weggetje, maar bij Joost Halke's luiden lach, werden h'r wangen heet.

'Och-och, en geloofde zij dat nu wèrkeluk...? Ja? Had ze 'r ook al 's de zevenkoppige draak gezien, hier in 't grachtjeswater...? En - de molenaar-zonder-hoofd? Was ze nu heusch niet bang, hè? Kíjk die bochelige schaduw dáar..., de Wachter zou 't niet...?' Hij boog zich, en z'n warme adem gleed over h'r wangen. 'n Klein beetje bang?'

'Met jóu toch niet, Joost..., ' zei ze eenvoudig en glimlachte bloo in z'n oogen.

De jongen-van-'t-Ruyschenstein praatte 'r wat vlak overheen. 'Ze moest ook niét hèchten aan die baker-en-ouë-vrouwepraatjes, allemaal nonsens, n'tuurluk...' Z'n vingers bleven in 'n eendere druk rond h'r arm, ze keek met leege blik van

'm af, 't bleeke duister in, 'n vreemde pijn-schrijn doorkroop h'r borst.

De wind prevelde nu ineens met zacht-grommend geluid, 't klonk als de eenzame stem van 'n oude grijze kluizenaar, die steunend in 'n pijn - aan 't bidden ging, en de sneeuw-heuvels aan 't pad schenen grotten van parel, woonsteeën waar vederlicht volk in huisde, maar de schaduwen die langs de muren en donkere ramen leunden, leken loerende geesten.

In 'De Kaasdrager', spookte 'n bleeke, lillende kaarseschijn. Siemen Keppel stond achter 't taai-taai-kleurig toonbankje, en praatte over de groote kaas die ie te raspen stond, rellig naar 't zwaaiende vlammetje.

Joost en Mien bleven even stil, en keken naar 't grillig manneke, met 'n heimelijke pret.

't Kwastje van Keppel's slaapmuts hipte buitelend 'n gelijkmatig dansje, en de kromme schonkige schouërs van den spokigen vent bobbelde schenkelig en schrill-piërrrot-achtig, bij z'n zeurig gerasp op de kaas. Z'n vèr-overhangende neus scheen benieuwd gebogen naar de wijde slappe gleuf van z'n mond, en uit z'n broekszak slipte als 'n hondentong, z'n roode zakdoek.

Ze spraken 'r gedempt over, Joost en Mien, ze waren dicht voor 't smalle winkel-raampje geschoven en lachten als kinderen in elkaars oogen.

Toen, ineens gebeurde 't vreemde..., 't zwarte traliedeurtje, hoog in de roode achterwand van 't winkeltje, draaide open en in 't smal-gele lichtvak verscheen 'n man in oude kleederdracht: de breed-bepluimde baret, beschaduwde tot óver de oogen 't gezicht in de witte schotel van de groote even-opstaande plooiën-kraag, 'n lange zwarte mantel verhulde 't lijf.

De man schreed plechtig-langzaam de smalle tredjes af van 't schavot-hooge trapje en verdween dan in 'n diepe nis van de rechter-zijwand.

Keppel raspte moeizaam voort aan de kaas, en smoesde aldoor z'n fel-dreigende prevels naar 't hoog-òprekkende kaarse-vlammetje. De groote schimmel-overpleisterde kazen op de muurplankjes, staarden als schril-groene en ijselijk-grijnzende doodshoofden.

Verbijsterd keek Mien van 't groezele winkel-raampje naar Joost. 'Heer wat... wat ráar...', h'r stemmetje rilde. 'Ráar - dié man...'

Joost Halke had weer z'n lach van trotsche vroolijkheid. 'Ja - d'r was héel wat ráars in de wereld, 't had ie immers vanavond nog al 's gezegd...? Nou - aanstonds nog de man-zonder-hoofd en de stier van Potter, o - nee... de stiér had Miet Selderie in privaat bezit... hè, en de zwarte koets op h'r dak...?'

H'r vroolijkheid dreef aarzelig mee op z'n jolige gegrap. - Ze liepen sneller.

'De boy's werden dan nú vanavond niet meer be-cipierd,' zei Joost. Z'n stok tikte dompe echo's van 't hol-klinkend weggetje.

Mien keek verwonderd naar 'm op. 'De jongens? Oh - ja, de Vereeniging was nu lang al uit...' Dadelijk peinsde ze weer door over de vreemde verschijning bij Keppel. 't Leek zoo - 'n beetje Calvijn van die olie-verfplaat bij hullie uit de kamer. Toch ècht 'n levend mensch ook...' Dralend praatte ze 'r van, bàng voor Joost's stroefheid en spot.

Hij had enkel 'n lachje.

't Snellere aanloopen maakte h'r warm, ze voelde 't lijf klam

worden. Door h'r peinzen gleed 'n gretige verwachting en ze ademde snel. ‘Nú zou ie niét heengaan als anders..., nu niet...’ H'r mond strakte van blije spanning en in 't sterk-verbeelden voelde ze z'n armen rond h'r lichaam, z'n mond op de hare...

In 't benepene Cromhout leek de wandeling aan Joost Halke's arm onwezenlijk als 'n droom. H'r stille blikken bestaarden de hel-doorschenen raampjes met de kleine bekende schaduwjtjes op de neergelaten gordijnen, en ze glimlachte droomerig, 't had alles wat innig-vertrouwds tot 't oranjig doorschenen breed vierkanten raamvak in 't logge hoekhuis toe.

‘Moeder zal wel ongerust wezen niét?’ Goedig bezorgd praatte Joost Halke 't. ‘Ruim vijftien óver tiénen!’ Wat glanzends gleed 'm door de stem en ie lachte in h'r oogen. ‘t Is tòch wel mooi geweest, hè, die wandeling? Vind je nu ook niet - wàt? Zullen we 't nòg 's overdoen?’ Hij drukte 'n vertrouwelijk kneepje rond h'r arm, voor ie die losliet. ‘En zul je niet meer droomen van die - vréeselukke man bij Keppel? Nee maar - van Calvijn moet je niet bang wezen, die blijft wel in z'n zwarte lijstje... op 't behang.’

Vernuchterd draalde ze nog. ‘Ja ze kòn 'm vragen of ie óok bij 't jubileum van de Jongelings-vereeniging kwam...,’ overlei ze. Dadelijk schoof 't weer weg. ‘t Stond of ze - vlàste...’ Ze knikte schuw terug op z'n groet. Z'n diepe lachje en de zware klank van z'n stem echoden na in h'r gloeiende hoofd, toen ze langzaam 't huis binnenging.

[IV]

DE blanke groote moten wit van de feestelijk-gedekte tafels, plechtigden vroom en vredig in de dichte omkransingen van de stille donkere lijven, en 't matte licht van de kleine gas-lampjes sprenkelde van de hoge zaal-zoldering, 'n rustig schijnsel over de waakzame hoofden. 't Flensende sier-loof geurde wijn- en kruien-reuk uit en 't beefde zacht.

Door de plechtige stilte waarde toch 'n onzekere gramschap, 'n jeukend ongeduld.
- Gezichten verstrakten, oogen glóeiden...

Van 't hoog-behekte podium keek Andries Uive 'r naar. 't Onrustige licht van de vleermuis-vlammetjes belekte z'n stoere ronde kop met grillige flikkering en veranderde z'n lange baard en z'n witte haar in 'n zilverig schuimsel, z'n oogen keken norsch en ie praatte in onverzettelijken wil precies dát... wat ie zich voorgenomen had. - 'n Kwaluk-krassende raaf, 'n ouë isegrim, niét een die z'n woorden als sierlukke dingen kan laten fonkelen op 'n rappe tong, géen feestredenaar, maar - jemie hebt 't gevraagd.' - Hij glimlachte stroef en pluurde naar de plechtig-poseerende jongens in hun zwarte jassen, met 't blinkend-pralende insigne hoog op hun borst.

'Grafbloemen op m'n hoofd, langs m'n kin, diepe voren overal, 'n rug die gaat buigen, 'k moet 'r toch wel wát van weten... van 't leven dat op jemie te wachten ligt, waar jemie voor klaar staan. Nou - nou d'r is al zooveel gezeid op je feestavond en d'r zal je nog zóó véél gezéid wòrden, ik zal je ballast niet verzwaren, jongens, ik zal je ook niet met pluimen besteken, ik zeg je alleen: wees éerluk... als je valt éerluk, als je knielt..., al is 't ook voor de Mammon, voor 't kalf uit de woestijn, voor 't gesneden beeld..., 'n mensch knielt soms

voor nòg minder... wees eerluk in 't erkennen. En mijd de man die met de schijnheilige oogen en de smàkkende lippen van z'n bij-blijvende verdorvenheden kan praten en van z'n Jacobs-worsteling-met-God, mijd de man, en als 'n kwaad die - dié aan de pet trekt voor 't geld, die z'n glimlach en z'n woorden wringt naar 't gebod van de rijke, weest eerluk...!' - Zwáar dreunde Uive's stem, de kleine spitse gasvlammen boven z'n hoofd leken te trillen in de forsche kracht van z'n praten, z'n stem was als 'n roffel.

Mien zakte moeiïg terug in de stoel en h'r gedachten verdwaalden. 't Kòn niét..., 't kòn - háást niet, dat hij 't geweest was, h'j met - dié vrouw..! Heer maar wié anders? Wie leek op Joost? Geen-een immers, geen-een..!' Ze beet de tanden opeen en versoesde in 'n smartelijk-gemijmer, schrok 'r plots weer uit op ook. Uive's rug boog meer, z'n handen zakten, Uive's rede was uit en dadelijk gonsde 'n warrelend praatgebrom op.

Vluchtig durfde ze toén door de pluizige wilgen-katjes, die heiningachtig afschutten haar en de stug-stille jongen-naast-h'r, 't omblikken naar de woelige feest-menigte. Schichtig speurde ze, maar vond daar alleen de Vader en Jo, Da Zonneveld en de vrouw van den Voorlezer. H'r ongedurige blik bleef weer stil op de groote takken-boeket in de bruine en buikige urn. 'De Lente was dát... de vróege...', 'n pijnlijke trek sprong aan h'r mond. 'Bij de Vliet zou 't weer mooi worden en de menschen zouën weer gauw de bloemen in d'r vensterbanken zetten en op d'r potten-kasten en al de ouë dingen zouën weer stil staan glimlachen in de mooie zon. Och Heere, maar Joost, als 't 'm nou geweest was - pàs...?' Ze klemde de handen en voelde zich zweeterig van de schrijnende angst.

Ineens merkte ze Co Bruins' strakke kijken en blikte bloo tot 'm op, hij boog naar h'r over. - 'D'r is gepresenteerd, zeg, maar ze hebben ons hier voorbij gezien! Wat wil jij gebruiken? Thee misschien en 'n broodje met vleesch... hè? Zal 't even halen aan 't buffet...'

Bijna heftig weerhield ze 'm. 'Nee... née, voor mij vooral niet. Ik heb - heelemaal geen trek, maar - als jýj voor je zelf wilt?' Schuchter-vorschend keek ze den jongen in de oogen en kleurde. Z'n ernstige blik schoof diep in de hare. 'Je had wat anders verwacht...', stelde ie vast. 'Méér - féesteluks?'

Ze ontging 't directe. 'Och ik, ik ben zoo... zóo..., 'k weet niet...! 'k Denk me de dingen altijd móoier! Zeg jýj nou 's, is... is dit-van-nou íéts om je - maanden van te voren op te verheugen?' Ze zag in Co's glimlach 'n ontkenning, en praatte snel door. 'Toen 't - 't feest uitgesteld moest, door die ziekte van Domenee en - die anderen... hè, 't leek bijna - 'n ramp... en nóú...' - De lach van den jongen brak h'r praten. 'D'r is in Zeewijk ook zoo weinig...', verklaarde ie. 'Zoo - wéinig... dáarom...', hij had 'n smal-opgevouwen papier uit een van z'n zakken gehaald, z'n vingers bewogen 'r ongedurig over, smalend besprak ie z'n Luther-rol. 'Zoo idioot... dat Maarten Luther uit 't jaar onzes Heeren vijftien-honderd-een-en-twintig in 'n jaquette... en streepjes-pantalon met lak-schoenen, 'n hooge boord en 'n rooie das, ten tooneele verschijnen màg.'

Co verspeelde in z'n pruttelen 'n kostelijk deel van z'n zeldzame glimlach, maar 't boertige in z'n zeggen pakte Mien toch. Ze had even 'n nerveus lachje. 'Och - maar... 't werd anders toch wel ijseluk wereldsch...', betoogde ze. 'Gewoon - 'n schouwburg, hè? En ze wilden 't feest eerst nog in - de

Kèrk...' Met voorzichtige vingers brak ze 'n laat-knoppend twijgje van de wilgen-boeket en stak 't zich dralend op de zwartzijden revers van h'r bloese, de aandachtige oogen van den jongen zag ze niét.

'Ja, n'tuurluk 't Onthouërsgebouwtje - beter...', gaf ie toe, - 'maar dàt ook weer, 'n massa te waterig...' Hij kamde zich de witte vingers driftig door 't zwarte haar, en beschimpte nételig de streng-regeerende bewind-voeders der Gemeente. 'Starke en Bot, die zijn nou eenmaal zoo - knoestig... principieel en Uíve, maar - 'n draak als de Koster en 'n schùnnige puntmuts als de Voorlezer...'

Z'n praten teufde, en hij bezag al-geduriger h'r mooie kopje in 't welig-blonde haar, 't tengere lijf, soepel overdonsd van 't eenvoudig-fluweelen kleedje.

Ook stadig had z'n vreemde opmerkzaamheid 'n nieuwe niet-eer ontdekte vondst-van-mooiheid, 't diep-stralende van de groote zachte oogen, de lief-welvende snit van de teëre mond, de fiere lijn van de rechte schouërtjes, en - in 'm werd iets gaande.

Mien tuurde peinzerig neer op de pareltwijgjes tusschen de borsten, en h'r smalle handen bewogen als teër brekelijke dingen over 't glanzige zwart van h'r japonnetje. 'Als ze nou maar zéker wist dat Joost niet... niét met die dame...', dof tobde ze zoo door, h'r lippen beefden en traan-randjes glinsterden rond 't wit van h'r oogen.

't Ontging den jongen-naast-h'r niet, z'n mond verweekelijkte en z'n warme blik lag even als 'n streelende druk op 't trieste gezichtje. 'Had ze hoofdpijn - já...? Bedómp't was 't ook in de zaal, met al die lustige rookers en véél te vol'.

Sloom aanhoorde ze z'n praten.

'Als hij 't nou toch 's wèl geweest was? Och God... Heere...!'

H'r mond trok wit en nerveus, schichtig keek ze van Co af, bemerkte dan plots Joop Heinsius achter zich en gaf 'n klein knikje op z'n over-vriendelijke groet.

De bol-gele kop van den onderwijzer dook hoog boven de dikke wilgen-boeket uit. 't Reveille nog lang niet geroffeld en jemie zit daar maar...! Ja - a-hem, M'nheer Bruins, nuchter en koel en met de gewoonlukke plooi van wrevel...! A-hem, als je - je soms verveelt m'n waarde, 't postje hiér, neem ik - sans façon...', z'n zwaar-loome oogen bleven op Mien.

't Moét je...?', vorschte Co, en hij beet zich, van 'n duistere gramschap, de lippen dun.

Heinsius lachte. 'Oh - ja, compliment van Wies de Boer, ze is Heintje kwijt geraakt en - dacht aan 'n stranding achter de wilgen...'

Co's breede kop verstugde al meer. 'Làng-al weg...', zei ie wrevelig.

Joop had zich behendig achter Mien's stoel gewerkt, en boog lacherig tot h'r over. 'n Slemppmannetje...', gekte ie van Meurs' jongen. 'Weet je 't wel àlles... nou? Van z'n vestje, hè, en z'n das... en 't gouën bier-pulletje aan z'n horloge-ketting? Enne - dat de vrouw van de notaris zoo iets als jours houdt... niet? En dat - Joost Halke met z'n mollige liefke d'r ergens op de witte gaanderij vertoeft? Neé? Drommels - en niét dat zijn allergenadigste nummer zeven van 't programma is? Optreedt als balladen-zanger met 'n oud verzen-dingske van Paapsche wortel? Dus - Heintje dan toch nog tijd te kort geschoten? A-hem...!' - De jongen had z'n tergende en vadsige lach weer.

En Co Bruins keerde 'm ongeduldig de grimmige kop toe. 'k Wou dat je oprukte', zei ieforsch.

Heinsius rekte zich. ‘Méer niét?’ , hij geeuwde luid en ging dralend.

‘Misselukke vent,’ gispte Co en gemelijk sprak ie door over den jongen. Maar Mien hoorde 't niet, ze hield den dooden blik stadig naar 't podium, witte bevende licht-lijnen trokken naar h'r oogen van de hoog-gedraaide gas-vlammen. ‘Dus - dùs... dan was 't tòch zoo... dan was 't - tòch...,’ ze dook in bij den kervenden pijn. ‘Joost en die - vrouw...! Joost en - 'n vrouw...! Och God - Heere God en nou jíj, wat moet jíj...?’

Co's fleemende praten streeelde tot h'r, ze ving 'r vaag van, knikte en - glimlachte met 'n schreierige mond. ‘God - ach Héere Gòd... nou was de toekomst kepot en - alles... àlles...!’ Ze neep de handen tot kleine beenige knoetjes en de vochtige oogen sperde ze. ‘k Wou dat 'k stierf...,’ dacht ze.

Dicht aan h'r oor praatte Co Bruins jachtig door.

‘We hebben nog 'n groot kwartier de tijd. Dan kunnen we desnoods nog de speech-beurt van Meurs overslaan, hè? Eerst wat gebruiken aan 't buffet, limonade of zoo..., en dan 'n hap versche lucht in de tuin nemen... nou?’

Ze keek naar 'm op, knikte en - vergat toch 't opstaan. H'r doffe oogen overzochten langzaam de rumoerige feestschare achter zich.

‘Kom...,’ drong Co ongeduldig, meteen was ie al overeind, schoof z'n arm onder de hare en voerde h'r met glimlachende dwang òp, en driftig van haast dóór de telkens verstopt-rakende menschen-gangen, z'n gedempte praten liefkoosde. ‘Tochtig hè, bij die gang...? Je moet vooral wat warms omdoen hoor, voor aanstonds... Nog erg - hoofdpijn...?’

Ze knikte wezenloos, zon wàt ie ook weer gezegd had en

vergat 't alles, bij 't verstolen om-spieden. Onder 'n sluik vleermuis-fakkeltje in de kil tochtige gang, liet ze zich gedwee van Co in de crème sjaal stoppen. Z'n handen streelden zacht-af langs h'r lijf, en z'n warm-overbrande kop neigde tot dicht aan haar mond.

Ze merkte 't niet op, speurde telkens weer naar de langzaam voorbij-gaande paartjes.

'n Keer zag ze zich in 'n lange en smalle spiegel, en van verbazing sperde ze de oogen. 'Was zij dat...? Née! En - zóo mooi...?' Meteen zag ze Co's blik en - schrok.

Dan gleed alles weer onwezenlijk en ijl langs h'r heen, bijwijlen als zonder geluid.

In de koffie-kamer van 't Geheel-onthouders-gebouwtje, vond ze zich eindelijk - tusschen 't wee-drukke menschengewarrel - verbijsterd en eenzaam terug. De groote witte hotel-kom met thee woog h'r zwaar tusschen de trillende vingers en bij elk teugje krampte met 't stroeve slikken, 'n pijn.

Co had stadig 'n vreemd-innemende en goede glimlach, hij boog zich over 't tafeltje, tusschen hen, en z'n oogen be-aaiden Mien's wit gezichtje. 'Je moet toch iets bij je thee gebruiken...', drong ie haastig. 't Vleesch op de broodjes is bèst... Geen - trek? Zal 'k wat anders van 't buffet..?' Als ze daar en met ongeduldige stem z'n zeurig dringen brak, hapte de jongen-zelf en met gulzigen beet in 't knapperend-harde broodje-met-ham.

Vluchtig keek ze naar 'm. 't Is of ie - in geen week gegeten heeft...', dacht ze sloom, ze had 'n wrakke ergernis... tòch - dadelijk verging dié ook weer. 'Och - voor zoo'n avond... was ie goed..., je kon toch niet alleen. De meiden hadden elkaar èn d'r vrijers en - en nóú... Joost had...'

Ze beet met de scherp-witte tandjes 'n diepe barst in de zachte huid van h'r lippen, wendde kregel de oogen van Co's aanhoudende glimlach. Bij 't nerveus-gespannen luisteren hoorde ze - en meest geërgerd - Uive's naam, met onrustige blik overtuurde ze 't rumoerig gedoe. De Voorlezer had wijnroode kleurtjes op de schrale wangen en z'n mond trok spits van schamperheid. 'n Dwàrskijker', oordeelde ie bits. 'Ik zeg je - 'n kromme klinknagel... Uíve, 'n stókebrand!' - Maar Ubbels zweeg en stopte zich de nijver-kauwende kaken vol als 'n slachter 't vleesch in de worst-darmen, hij verslikte zich ook 's, rochelde brakerig en trok zich 'n dikke vet-gele rookvleeschpees als 'n worm uit de strot.

Mien draaide zich met 'n ruk van 'm af. 'n Feest...', soesde ze. 'Was - zóó iéts..?' Afkeerig keek ze naar Hein Meurs, hij leunde over 'n stoelrug-naast-h'r. Z'n lorgnet-glazen glommen 'm als spiegeltjes voor de fletse oogen en ie trok z'n meest-elegante glimlach, tastte coquet naar z'n nieuwe vestje. Ze gaf op z'n leege woorden geen acht, ving wel uit 't rommelig praat-gegons, de vinnige spot van Vrouw Ubbels' schelle stem. 'Kijk...! Ei...! De kleine pauw van Holmers! Ze heeft de goedheid van 'n audiëntie..!' - Vrouwtje Meurs, lijzig en langzaam, stemde opgewekt toe. 'Ja... já-á..., 'n hoogmoedig nest...'

Met strakke oogen keek Mien de beide vrouwen na, dan doorzochten h'r blikken weer gejaagd-bang de menschen-woeling. Co at haastig, af en toe zei ie iets, ze hoorde 't niet. Toen ze eindelijk weer aan Hein Meurs dacht en omkeek naar 'm, stond ie, niét vèr van h'r af, onder de wankele kaarsen-kroon - in 'n kring van gichelende meiden, en z'n blik wees haar kant uit. 't Páárlhoentje', dolde ie. - De meiden hadden 'n

gillerige lach. ‘Ja... já, 't páarlhoen, de páuw...’

In 't opgejaagde rood van Co Bruins' stevige kop trokken diepe rimpels, en driest-van-nijd, praatte ie spottig Hein's stem na. ‘Vreeseluk amusant, zèg - hebben we toch 'n dól plannetje gemaakt zeg, 'n wandelende reünie, 'n - 'n banketeerend... eh... tournee-in-de-nacht, heksen-dansen in de maanlichte weien: 't grootste feest komt na 't feest, zèg...!’

'r Kwamen eenigen die luisterden en in Hein Meurs' kring kwam 'n stilte van smoezend gefluister. ‘'n Gemeenerd...’, keven de meiden. ‘Gemeénerd - die Co...’

Mien hoorde 't amper. In h'r gespouwen oogen leek 't leven te dooven en 't wilde rood dat plotseling op-gloeide in h'r wangen verlepte - en stierf weg.

In de diepe nis van 't kleine gotische boograam zag ze onverwachts den jongen-van-'t-Ruyschenstein, hij keek met aandachtig waarnemende blik naar de lichtende voorjaarshemel en had den diepen exquisen glimlach tot ver in de wangen. De vrouw naast 'm had 'n kunstig kapsel en 'n prachtig kleed, en h'r vlot en geestig praten trok telkens Joost Halke's kostelijken glimlach.

Alles verschemerde voor Mien's starende oogen, en 't leek h'r of de zaal-vloer wankelde...

'n Keer greep Joost Halke, jongensachtig-wild de volle boven-arm van de jonge donkere vrouw en schudde die stoeierig, ze keken elkaar aan, hij en de vrouw - en ze lachten...

Om de deurhoek schoof de spinnige kop van de ‘Dorkas’-presidente, h'r stem piepte gillerig als 'n verstopte stoomfluit. ‘Nee - als nu iéder van z'n plaats loopt... 'r wordt binnen rond-gediend, mèn wòrdt vèrzòcht...’ Van z'n luidere praten merkte Mien, Co's glimlach naar h'r. ‘Haar-Edel-Ge-

strenges...’, spotte ie gedempt. ‘Ja - wanneer heb je ook weer “Dorkas”-avond... hè? Vrijdag is 't niét? Hoe laat eindigt dat...?’

‘Dorkas...?’ , ze keek langs den jongen heen. ‘Oh - ongeregeld... Ik - kom 'r niet meer..., 'n heele tijd nou al niet, de meiden zijn zoo - akelig...’, h'r dompe stemmetje hokte, en wéer draaide ze 't hoofd naar de raamnis.

Maar Co was meteen snel overeind gewipt en zich achter Mien langs buigend, schoof ie haastig de arm onder h'r linker oksel, beurde h'r dwingerig op. ‘Gaan we... hè?’ Hij boog meer tot h'r, zei wat vleijends, en z'n oogen verdonkerd en intiem, zochten gulzig de hare.

Ze keek strak voor zich uit en deed alsof ze de behoedzame druk van z'n streelende hand niet merkte. Maar de jongen had h'r ingekeerd-bange kijken gezien, en lachte met warme wangen en glanzende oogen, om h'r lieve verteederende schuwheid. De arm om h'r heen, verstolen van de lang-neer-plooiende doek, drong ie h'r zachtjes voort. ‘Even 't park om - hè? 't Tuinhuis is ook open en 'r is maan...’, gejaagd fluister-praatte ie 't, z'n mond trok nerveus van begeerte.

Met vreemd-verloemde oogen zag ze schuw naar 'm op, en - begreep ineens, 't woelde 'n trieste afkeer in h'r op, ook vreemd en duister begeeren. ‘Ik kan me verbeelden dat hij... dat Joost..., och God, och... God...!’ Ze schrok van zich zelf en beet de tanden oopen. - Co drong h'r dwars door de wriemel van menschen op de groote mat-glazen tuindeuren toe. ‘We laten Meurs' speechje fijn slippen, zèg? Niet veel aan verbeurd hoor en d'r blijven wel meer weg...’ Hij had stadig wat vroolijks in z'n praten, en z'n arm sloot warm en vast om h'r heen.

‘Ja - goed...’, zei ze huiverig. ‘Goed...’, z'n blik meed ze. Dan plots - trad Kreithe op ze toe, en bloo als kinderen blikten ze naar de baardige kop van den Domenee. Co kreeg 'n hautain tikje op de schouër. ‘Mag 'k - 'n óogenblikje...?’, verzocht ie goedig, meteen forschte dàt toch van rustige meerderheid en gewerd zoo - 'n niet-te-weerstreven bevel. Onder de donker-saamgetrokken brauwen glansde gelijktijdig z'n begrijpende, schoon - licht-verwonderde lach en 'n wijl aaide die nog over Mien's heet-bebloosd gezichtje, eer ie de onwillig-en-zuur kijkende Bruins met zich voerde, de zaal uit.

'n Langdurende minuut stond zij schamig-eenzaam in 't langzaam-verstuivend rumoer en tuurde door elke toevallig komende scheur in de dunnende menschen-woeling, naar de slanke figuur van de jongen in de spitse raamnis, de vrouw naast 'm had h'r arm door de zijne gehaakt en z'n gewoonlijk bleekbruine wang had 'n donkerder tint.

'n Oógwenk zag Mien 't zoo, want hij keerde 't hoofd naar 't verebbend rumoer in de zaal en de volle blik van z'n diep-glanzende oogen stiet rècht-aan tegen de hare, meteen verernstigde z'n mond en - hij groette. Maar als ie de vrouw naast zich opmerkzaam wilde maken, op 't tengere wondermooie Sneeuw witje - was Mien al weg.

Even later stiet Bruins bij z'n nijdig geacht door de menschen, tegen de bleekjes-glimlachende zoon van den Voorlezer, die liet 't wangunstige tarten niét. ‘t Elfje - in verzekerde bewaring, hé, of - of...?’ De donkere nijd in de oogen van den ander, trok z'n vale kop in 'n vragende verbaasdheid. ‘Is - is - ze...? Bè'-je 'r kwijt? Is ze - tòch - wáarachtig...?’

De gramme plooiën trokken dieper in Bruins' gemelijke kop, en z'n mond sprong hoekig open. 'Nou... nou - en dondert 't jou, hè? Dòndert 't jóu...?' - Als ie zich schielijk keerde en haastig in de zuinig-verlichte garde-robe omzocht - Hein stadig sluuf en stil achter zich aan - vond ie d'r Mien's hoed en mantel niet meer, en vloekte in de welig opschietende ergernis, achter de knarsende tanden - op den Domenee.

'k Wist 't wel,' zei Hein en ie wreef zich in de handen. 't Is zoo'n noli-mi-tangere... hè, je houdt van haar niks als damp en baloordheid.'

Op de nachtelijk-leege weg, liep Mien snel en schichtig voort, 'n pijn schrijnde achter h'r oogen en in h'r slapen klopte 'n scherpe tik. 'Heer, Heer..., zoo 'n minne, zij nou...! Co had ze bijna... bijna...'

De smart woekerde welig in h'r op, en 't leed gedijde. 'n Gevoel van verhavendheid door-stuwde h'r, 'n besef van berooidheid. - Ze neep de handen, tot de nagels pijnlijk drongen in de week-witte palmen, en kon toch h'r heftig verdriet niét verlichten met schreien.

Uit trieste oogen keek ze op naar de hemel, 't maanlicht droop karig en flets door de knoestige takken van de forsche, stronkige iepen, en aan 'n klein stukje zichtbare kim tusschen twee oude steengevaarten, 't Oude-mansgasthuis en de verweerde Waag, fakkelde als 'n bloedende toorts 'n fel-roode licht-schamp, gram en onheilspellend leek 't.

Toch lagen onder de lichtende lente-hemel, de builige straatjes als blank-tinnen schotels, schoon en glimmend gelekt van 'n kleine voorzichtige regen.

En de oude toren op 't Kerke-pleintje liet met kelig-bassende

stem, z'n lange reeks van uren vallen, tiénmaal galmde de doffe, tam-verslijtende klokken-schreeuw.

'n Steegje gaf Mien meteen en - vluchtig, zicht op 't verlaten en spookachtige Galgen-veld, zóó in der schaduwenschijn sprongen d'r doezele gedrochten, die heschen bolle lijven bij 'n dikke paal-knoet op, en 'n vogelen-schreeuw zwatelde in de langzaam-verzwevende echo's om, als 'n geest op holle voeten.

Met schuwe oogen keek Mien 'r heen, toch zonder bangheid, en eerst in 't Cromhout bedacht ze warrig, wat ze zeggen zou op de vragen van h'r Moeder. 'Och - hoofdpijn! N'tuurluk ze zou zeggen - dat ze hoofdpijn had...'

Nog één keer keek ze naar de zilverige lucht, 'r dreef 'n teêre, vroege-voorjaarsreuk, en bij 't húiverig ademen sprong de smart h'r tot de bevende lippen in 'n lange - lange zucht. 'Och - Joost... Jóóst...!'

[V]

DE klit water-klare zonne-pijltjes dromden tintelend door 't groene panne-glas en dropen in goud-gele golven de vale zolder-gebinten langs.

Gelijktijdig ook, waren Mien's breede haar-tressen fonkelend overvlamd, h'r ranke naakte armen blankten vreemd-wit en donzig en h'r diep-roode mond lachte zacht.

In de kleine schelp van de hand sचेpte ze gretig 't vroege licht. 'n Zilveren draad, die nèt God's hand losliet...', peinsde ze. - Ze was al op de teenen en rekte de bloote nek, en blikte door 't hooge uitkijk-venstertje-in-de-spitse-dak-nok.

De kleine wereld beneden h'r lag als tintelend-vernieuwd, blank en - zondeloos.

'n Mòrgen...', prees ze - en innig dankbaar - ook wònderlijk bekoord. 't Schittert of - de Heiland-Zelf pàs door de straten ging. 't Is - of de groene boomen fluisteren: De Heer is waarluk... wáárluk opgestaan..! Hóór... 'n Paaschklok luidt 'r, dié is vèr en - vroeg, die gaat over velden met rooie tulpen en over kleine huizen'. H'r oogen spauwden en in de diepe glinstering van de iris roerde 't vrome gedenken iets heiligs... Ze zàg den morgen, koel en stil over Jozef van Arimathéa's hof, en de vrouwen met neergebogen hoofd en oogen rood van 't schreien langs de blonde korenvelden gaan, óók, blank als de vroege morgen-zon, bij 't witte graf, groot, statig en stil, de Engelen. Hun toegevouwen vleugels als sneeuw-zoo-wit en hun oogen als groote sterren. Nevens hen de tuinman stram-gebogen over 'n bloeiende rozenstruik en dichterbij Maria, dié weent en naar den dooden Heiland vraagt...

Mien's teêre kop bleekte in van ontroering en nerveus-schokkend ontzag. - De hel naar binnen toortsende zonne-

brand hield 'n glanzend ster-stralend aangezicht, de vlammen om-beefden 't als fonkelende harpsnaren en zilveren fluiten, de oogen waren juweelen bloemen-harten en om 't blinkende voorhoofd kransten vurige tongen. - 'Meester...', beefde ze en de naam viel als 'n zucht van h'r lippen en h'r blik leek leeg te schroeien in den gloed. 'Meester...', en ze voelde de knieën neigen tot gebeds-buiging en als 'n devote kuische bruid des Heeren stond ze in 't wit omgutsende ochtendlicht.

Maar de vuurgloed kwam nader, 't blinkende gezicht schouwde diep in h'r oogen en de helle licht-blik schrijnde 'n brandend zeer, donkere kleuren-ballen wemelden wild voor h'r starre kijken.

Dieper op-smartende pijnen verduwden toch weer die hinder en al h'r denken leek ritsend te scheuren bij 't vreemde ziën-in-zich-zelf.

Want plots wist ze onder de vroomheid - h'r moeizaam verkropte lust-in-'t-leven, en almeer zag ze, en 't was 'n duister verschrikkelijk ding - 't éigen binnenst, 'n kluwen van zwoelen lust en donker prangend begeeren.

Meteen ook gedacht ze de droom van dienzelfden nacht. Ze schrok, en h'r wijë visioenaire blik gleed af van 't blinkende licht-gezicht, 'n heftige schaamte verwurgde 't blij-vroome, en 'n knagend berouw kwam. Klein van verkrompenheid stond ze er, gefnuikt in h'r vreugd om de zon en 't leven en - de gulden verwachtingen.

'God - Heere, als zij - zij ook 's 'n verwörpene was? Als de Heer haar in - in Z'n eeuwige raadsbesluiten 's niét tot de - zaligheid...?' - De alles verhavenende angst beklamde h'r de stil en stroef ineen-gewrongen handen, ze voelde 't hoofd zwaar en tranen achter de oogen. 'Joost Halke was

ook in deze nacht - in de droom - h'r mán geweest...'

Ineens waar ze stond, lag ze geknield. 'Heere Jezus... och ik arme... àrme...! Och Meester! Rabonie...!' - Heel h'r wezen leek smartelijk door-weend van gebed en ze vond toch geen woorden dan diezelfde, en snikte die maar aldoor en prevelde ze weer en proefde de lauw-zouten smaak van h'r tranen tusschen de droog-heete lippen en dacht: 'Hoe meer berouw, hoe meer dat de Heer zich ontfermen zal...'

Langzaam verijlden de smarten en tranen en 't krimpde zien. Grétig, in de opwellende lust, dacht ze ook weer aan 't heimelijke plan, en tuurde begeerig naar 't heldere water in de groote zinken wasch-tob. 'Ja - wàsschen zou ze zich en héélemaal schoon in 't nieuwe linnen. 't Symbool van 'n geestelukke reiniging leek 't zoo...'

In de driftig-opduwende smartelijke verlangsten was ze al overeind gewipt en knoopte van vlugheid onhandig de kleeren los. 'n Diepe gloed klom in h'r wangen en - schamig keek ze om zich, want ònvertrouwd-vreemd was in de krappe beslotenheid van 't vertróuwde, ruw-houten dak-nokje h'r onverholen naaktheid. H'r armen schokten als aarzelend af langs de warme lijfshuid, h'r oogen knipperden. 'De godin - die Joost Halke...', 'n snelle gedachte welde..., ze schrok ineens, en smartelijk vergramd op zich zelf, boog ze en greep schielijk de spons uit 't water, stapte in de tobbe en schuurde zich rillend 't kille nat over de gloeiende huid, de tanden als de lippen stijf opeen en 'n pijnlijke frons boven de armelijk-ingedofte oogen.

't Kerkje stond als 'n markante knoestige zandsteen-burcht in 't wit-omringende licht, en voor 't blauw-zerken tempel-por-

taal stond de Koster. 't Stekelig haar spoot 'm 'n nijdig oppiekende krans om den vetten kop en de spekkige glimlach trok 'm de log-lippige mond in 'n breede krul, z'n slaperig-knippende oogen lodderden 'n wulpsch bewonderen naar Mien.

Met bloo-schimpende blik keek ze even naar 't kroot-roode bakkes van den Kerke-knecht. 'Judas Iskariot...', verhoonde ze stil, bij de kleine knik, en voelde zich meteen doordesemd van weezin.

Gelijktijdig omstolpten h'r de blanke kerke-wanden, zilverige schijnsels trilden langs de witte muren en 't orgel verzong 'n zwaarmoedige en trage melodie.

Dralend en nerveus schoof ze naar de vreemde plaats op de eerste stoelen-rij, knikte tersluiks en vervreemd naar de klittig-te-zamen smoezende meiden en ging aarzelend zitten. Om h'r verfluisterde 'n doffe woordjes-gonzing... Ze keek vluchtig, ook schuw en met 'n netelige klop in de keel naar de mannen-zitplaatsen, de - eerste bank rechts was nog heelemaal leeg. 'n Schichtige glimlach overtrilde h'r bleeke wangen... 'Joost - zou d'r zitten aanstonds, vlak - bij - h'r, vlak bij...' - Ze slikte nerveus-veel, en tuurde weer met strakke en boetvaardige oogen op 't nieuwe psalmboekje tusschen de stijf in-een-gevlochten vingers. 'Nou wàs 't..., kwàm 't - 't gróote...' Tranen drongen op en ze wou ootmoedig bidden, maar achter de gesloten oogleden vergleeën toch enkel leege ijle woorden. Bang ingedonkerd keken h'r wijdgerekte strakke oogen weer naar de nog leege bank-rechts. 'Zou ie h'r mooi vinden - Joost? De - de móoiste van allen...? Was Wies de Boer niet mooier met die fijn-geplisseerde tulen hals-kraag, en de witte stroohoed? Of Riek van de Koster in de zijen japon met die glinsterende tressen? Zij

zelf, leek d'r nou toch wel wat erg doodsch bij, zoo somber en - en weduwe-achtig. H'r zwarte hoedje ook, met enkel 'n koord om de bol... Die fijne aigrette van wit was aardiger geweest, net zoo'n fonteintje met groene loovers. Ja - zou ie nou wel 't - 't eerst na' haar kijken als ie kwam...?'

Ze beaaidde stilletjes 't stroeve zwart van 't kleedje.

Bij 't naaien d'r-aan op de lange winter-avonden had ze zich telkens weggedacht in 't oogenblik van z'n komen in de Kerkebank, z'n blij-verwonderde kijken naar h'r, z'n glimlach, die al-door h'r vast zou houën, en om-vatten.

Met strakke oogen keek ze neer op h'r smalle schoot. 'Raar van h'r, dat ze toe op 't feest-avondje dadeluk gedacht had dat ie verkeerig-of-zoo..., Tine - 't had dié gelachen toen Jo 't vroeg, die andere dag: O, verbeel-je zeg, 'n getrouwde vrouw en 'n nicht...' Ze zuchtte beverig, de donkere melodie van 't orgel pakte h'r aandacht, ze huiverde, schrok schielijk in de zondig-vergeten omgeving terug.

De Kerke-ramen heiligden breed en blank in de statig-witte muren en de popels-d'r-achter zijgden mat-glanzend op in de koele morgen-zon. Kuisch webde 't flossig in-spinnend licht over de bruine bank-blokken en wijd-armige licht-kronen. 't Orgel hield de bassig-slepende melodie, de klanken gleden als schaduwen.

Stadig bleef Mien's hunkerende blik op de leege bank-rechts, ze voelde zich schrijnend vereenzaamd in de benauwd-aandringende volte, ook vreemd-vernuchterd in de vroege kerke-kilte. 'Heer, als ie 's niét kwam - Joost! Zoo leeluk-hòl alles dàn... Nee - wàt dacht ze nou...? Heer, waren dié anderen ook zóó wéinig bereid als zij? Zoo - ònéerluk? God... Heere... was ze niét door - dóor-gist van zonden en - en ònréinen

wil...?' - Domp tobde 't in h'r om en smartelijk leed ze de eigen smadelijke ongewisheid.

De meiden begonnen luider 't mompelen over de kleeren en rauw-schurende voeten sleepten al-duchtiger volte. Achter h'r gispten moeizaam-ingedompte vrouwen-stemmen.

'Dié met de tulen halskraag...! 't Is 'n zònde - bij zoó'n gelegenheid! Heeft 't Kostertje ópen-gewerkte naden...? Wié dan die hermelein-biezen? En - en die non op 't hoekje...?' 'n Lach viel plofferig in 't eenzelvig praat-gemummel, en éven keek Mien met groote, verwijtende oogen om. 'Heer - wáárom deeën ze 't? Hadden ze niét gebeden? Vergáten ze God's huis en dag, 't groóte feest...?' - Met vreemde hunker waarde h'r blik over de hoofden-zee, ze zag snibbige oogen en afgunstige, bot-onverschillige en fel-spottende...

Dadelijk wendde ze weer 't hoofd af, en boog 't, 'n knoeiend verdriet doorging h'r.

Uit de donkere lijven-haag naast h'r boog 't deemoedig-bedelend gezicht van Niek van Oort, Co Bruins' stoere eerlijke kop, Joop Heinsius' gretige, bolle snuit. Ze merkte 't niet, zat sluuf-ingebogen, kniezig-verstard bij 't smartelijke, kleinbangelijk luisteren naar de laffe wijven-schimp.

- Door 't dof-opbrallend fluister-gegons, fleemde meteen ook - en onverwacht - Meurs' lijzig-verteemend geluid. De éven-verstilde donker-klotsende melodie van 't orgel verdeunde in 'n daverende Psalm. Daarna galmde Meurs jankerig de lidmaten-aankondiging, z'n stem stokte in 'n kunstmatig gegehik bij 't huilerig balken Fie's en Hein's naam, hij be-aaide zich aangedaan de strakke oogen, verkauwde dan tusschen de beenige kaken met lijmig-drenzende klank, de wet-des-Heeren.

Bij 't zingen van de tweede Psalm kwam Kreithe, en achter 't dof-bruine doophek, blankten meteen de wijze Apostelkop van Doen Starke, 't vroom-ingekeerde, rechtvaardige gezicht van de diaken Uive, Bot's waakzame pelgrimskop.

Mien tuurde nog altijd naar de leege bank, merkte Kreithe eerst, toen z'n forsche kop hoog over de groen-befranjede-preekstoel-rand keek, z'n blik gleed vluchtig over allen, en werktuigelijk in de gewoonte van altijd, boog ze dieper 't hoofd, sloot de oogen en - wachtte. Alle geluid sloeg eindelijk vlak en Kreithe's kloeke stem ging smeekende door de stilte.

Even bij de vaag-keurende aandacht doorgleed Mien 'n vreemde lijfsrilling. Kreithe's volle geluid was warm, têr, hij sprak de woorden als liefkozende. Toch dadelijk vervluchtigde h'r aandacht en door de vochtige kier van de oogen gluurde ze - de bank rechts was leeg-gebleven. Toén brak h'r lang aangehouën hoop en van de bekend-geworden termen uit 't voor-gebed gleed niet een meer tot h'r, leeg schoven de woorden voorbij, 'n drukke en doellooze klank, onzeker vernam ze 't 'amen'.

'Was 't toevallig dat ie niét kwam? Of - of opzettelik? Nee, nee... n'tuurluk dat niet... Hij ging veel op reis, misschien was ie nu ook...' 'n Angst klopte h'r plots tot de keel toe, en ze klemde de lippen. 'God... Heere, d'r zou toch geen - geen ziekte...? Hij zou toch niét...?'

Met verbijsterde blik tuurde ze vóór zich uit, lāngen tijd, dan schrok ze op van h'r verdwalend gepeins, dwong zich tot luisteren naar de preek.

In h'r besef - en ook later bij 't schromig herinneren - hield ze enkel toch maar 't schamig-bange weten van 'n zich moeizaam-inprenten, tekst en verdeeling. 'Als d'r 's naar gevraagd

werd...’, soesde ze. Kreithe's preek, al z'n zeggen, leek h'r meteen hinderlijk van overbekendheid, ook èrgerlijk.

Met onstuimig-briesende adem sloegen de woord-galmingen uit over de schare, als 'n stage echo kwam telkens een zèlfde term, ze hield 'n vage onwillige critiek, en kreeg van h'r aandacht - 'n moeheid.

Kreithe's woorden stormden, z'n oogen vlamden, hij stond krachtig in de Stoel, breed-van-gebaar en 't haar golfde 'm wild om de in-bleekende kop. - ‘De vuurhaard-van-Satan... 't is dáar ginds! De gansche wereld 'n vuurhaard-van-Satan, begeerten en wil de brandstof, 't pek..., die stoken de oven-heetheid: hebzucht, afgunst, opstand - gesulferde kolen: wellust, nijd, hartstocht - gezwavelde brand! Vuur door de hel gevoed! Vuur dat aantast en zengt en verschroeit en verteert àl wat naderen durft...! In den vuurhaard van Satan... dáar is 't ook vol knoppend groen en gouden zon, daar dansen mooie duivelen, vermomde Saters, 'n kunstige kringdans. De mensch van ginds, de mensch uit dien rooden vuurhaard-van-Satan, uit brand-van-zinnen en wereld gaat naar z'n eeuwig-vlammend tehuis, naar oneindigheid van pijn en folter. Zie - zie toch...! Alle aardsche heerlukheid breekt..., zie - zie alle wereldsche glorie röt, alle-de-mooie aardsche idealen - gekleurde snippers in den wind! O zie - zie..., alle liefden en plannen en schoonheid, 't wèl-verzorgde, getroetelde en bewonderde lichaam, de worm aast daar reeds op...! De worm-van-den-tijd! Vandaag: krachtig, schoon, geëerd, geliefd, over 'n korte spanne tijds: röttend verfoeisel...!’

De stem galmde door, vlot en op-dreef, wèlbewust, autoritair. Maar 'n diepe treurnis door-vaalde Mien en - 'n wicht leek op h'r adem te drukken. Ze dook slap in, moe... 't hoofd

zonk h'r loom op de borst. Schromig besefte ze, dat de preeken van-af h'r kinderjaren al zóo geweest waren. 'Dòf en zwáar maakt 't je...', tobde ze en keek naar de glans van de zon op 't Kerke-raam en naar de zijige populier-'r-achter.

'n Bange bevreemding door-ging h'r en ze zuchtte lang-uit, peinsde doezelig. 'n Scherpe klop sloeg pijn-makend door h'r slapen en in h'r bleef enkel nog 'n nerveus bang wachten op 't groote moment...

In de breede en krachtige stemmen-opbromming verijlde h'r zwak en rillig geluidje, na de plechtige belofte stond ze angstig en huiverig in de zwarte lijvenmuur: 't was - of 't 'ja', 'n oordeel over h'r zelf voltrok, h'r 'n druk oplei, 'n beklemming...

Kreithe hield 'n ietwat lange toespraak met veel vermaningen, daarna zong de gemeente de nieuwe leden toe. In breede, massieve golven deinde de trage muziek naast 't slepende zingen en staag door-ging h'r 't vreemde leed.

- De dienst verliep verder vaag voor h'r weggetrokken mijmeren.

In de langzaam uitsliffende volte, als ze tròtsch en negeerend ging, tusschen de gretig snappende luiden, woelde 'n heftige en smartelijke weerzin in h'r op, ook als 'n verkillende pijn, doordrong h'r weer 't schrijnend besef van verlatenheid.

't Narrig praat-gegons-om-h'r, had 't zeurig-zoetelijke van inhoudlooze thee-babbeltjes, fluisters over elkaar, over de preek, en 't wekelijksche werk...

Schimpnd luisterde ze, en h'r mond trok in 'n smàlende glimlach, maar in h'r oogen hiéld ze, 't duister verdriet.

Vrouwtje Bartelinck wrong zich moeizaam door de schuifelende menschen-risten, greep h'r hand en feliciteerde...

Ze keek 't wijfje verwonderd in 't ronde, oolijke gezicht. 'Waarmee...?', tobde 't zoekend in h'r om. 'Waarmee - nou...?', als ze 't vond, prikte 't tranen op achter h'r oogen. 'Oh - ja... já, n'tuurluk dat ze - nou - lidmate geworden was...'

Over de spontaan-hartelijke woorden dolde 't ouë vischvrouwkje onmiddelijk 'n grapje over de volte. 'n School panharing, dat is van belang..., ' ze gichelde en - verdween.

Co Bruins drong zich naast Mien, z'n volle vleezige kop stond bol-jongensachtig, ook nurksch-van-verveeldheid, boven 't plechtige zwart van z'n nieuwe, gekleede jas, z'n oogen keken donker onder de even-gefronste brauwen uit. Wat verdrietigs en tēers leefde heel diep in dat stroeve kijken van 'm en z'n schouder schoof dringend tegen de hare in de prangende volte. 'Je hebt 't zeker wel koud gehad hē? Witjes als jij toch zag... Al-te-met was 'k wezenluk bang dat je... niet goed worden zou.'

Ze schokte de schouders op, bloosde van ergernis. 'Wat?, niēt goed...? Hoe - kwàm je 'r op...? Nēt of dāt maar zoo 'n - zoo'n dāgeluksch voorkomende gebeurtenis is...!'

De jongen praatte met zachte geduldige stem in op de bitse uitval. Toch maar zuinig zei ze iets terug, ze glimlachte pijnlijk, en zoo gauw ze kans zag, gleed ze tersluiks in 'n even openschietende bres-voor-zich, door de wurmend uittobbende menschen-volte naar buiten.

Ubbels' gispingen hurrieden spits en netelig door 't bezadigde en welberaden gesprek der mannen, hij zat breed op de stoel, vadsig als Holmers, tòch bewuster, want als 'n man van niemand afhankelijk. - De breede mond brak 'm bij de uitdagende

glimlach 'n wrange en scheeve snee in den vetten kop, z'n kwabberige wangen werden bol en z'n logge neus gloeide rood, ie neep de oogen.

Stoer, rêcht, waakzaam zaten om 't groote tafelplat de overige mannen, 't troebele licht lekte 'n sinistere heimelijkheid aan de vervalende wanden, door 't groene raam-glas keek de versomberde dag.

Vrouw Holmers diende zwijgend de koffie rond, ze had warm-roode wangen en doffe moeie oogen, de olijf-groene Zondagsch-beste japon kleeedde h'r jong. Mien zat kouëlijk ingebogen, wit en nietig, óók - als 'n smartelijk-biddende kloosterlinge in 't hoekje bij 't raam. Maar Rens was als 'n ouë vale vogel, in de zwarte omslagdoek bij de kleintjes-brandende kachel gehurkt, h'r ontstoken oogen keken tranend onder de witte mutse-strook uit, en - soms wees ze met 'n knokelige vinger naar de Kerke-knecht of pruttelde gramstorig 'n schimpwoord.

Ubbels - lichtelijk gehinderd - deed toch alsof ie de wrange besmaling van 't oude wijfje niet merkte en hield z'n woorden stadig in 't zelfde tempo. 'Uive, altijd - dié, tja-a..., hij is de vriend van 'n iéder, van Jood en Heiden, van Filistijn en Tyriër..., ie knutselt steentje voor steentje aan z'n sjofel weggetje, ie timmert 'n lèkke arke des behouds, ie heeft plan op 'n toren welks opperste aan de Hemel zij..., en - voorts de Domenee...' - Ubbels krabde zich in de rosse baard, en grommelde 'n binnensmondsche lach. 'Was dât - authentiek met de Schrift..., hè? Lees jemie d'r van Sâters..., wât? Nee - néé en méér..., tàstte ie ook 't geld ân? Erger - èrger, hoorde jemie 'n dréuningkie van de héilige donder...? Was 't de hel die ie teekende? Of - of 'n publieke vermakelukheid?'

‘Je moest bedenken...’ viel straf ouderling Bot daar op in, - ‘Je moest bedenken Koster, dat...’

Maar Ubbels zwaaide z'n logge hand en sloeg die dreunende neer op de tafel, de woorden van de ouderling lagen als vliegen onder z'n plettende vuist gevangen. ‘Nee - Anton Bot..., née mèn, je moet niks bedenken, niks plooiën, niks schipperen! Ik vraag je op je consciëntie af, is - Kreithe 'n herder in Israël, hè? Broertje... broertje, ik zeg 't je nou, ik zeg 't je, hij lijkt 'r zelfs niét op, ie smoezelt maar wat en ie plooit maar wat, ie haalt 'r de likkepot bij en ie kwakzalvert 'r maar luchtigies op los... ie kiest 't makkelukst paadje en wèl - gànsheluk veronachtzaamt ie 't liéve kuddeke! Ie zet de volle voet... ie zet àlle tién z'n teenen op de ânkommende lammertjes, de zúigelingetjes in de genade en - ie verbrijzelt ze met z'n hiel..!’

Rijklof Krone hief z'n smartelijk-vertrieste kop. ‘Ta-ta, mannetje en praat je eigen niét in de bijster! Niet kràs? Wat blief? Geen Oost-Injussche peper...? Ta-ta..., mij dacht, 'm stak duchtig veel gal in de strot! 'n Bràndnetel dié tong! Bezeerde ie niét? Hij wierp z'n woorden als kiezel en glasscherf! Was 't ook nog zoo iets als 'n feest vandaag?’

‘Och - wat, och - wàt...,’ smaalde de Koster. ‘Dié preek uit 't boekie..., dié préek...!’ Z'n kleintjes toe-kierende oogen vochten met Anton Bot's strenge blikken en ie liet niét af. ‘Ik vraag je nòg 'r 's in gemoede me vrinden, is Kreithe - 'n priéster? Nou dan, nou - dan, ik zèg 't je ópenluk ân: ie knóeit met de uitverkiezing, ie prùtst met de rechtvaardigmaking, ie kònkelt wat om in de heiligmaking en - ie onthoudt 't voedzame brood, de hongerige kindertjes! Hij drijft mee met de niéuwe stroomingen, ie laat zich als Simson de háarlokken afsnijden en - en de diérbare tale Kanaäns dié durft ie niet te

spreken! Ook nóoit of te nimmer geeft ie de overlopende borsten der vertroosting...'

'Nee - maar... je weerspreekt je zelve, broeder...', begon de Voorlezer in alle zachtmoedigheid. 'Je zei - zoo even...'

De Koster keerde met waardig hand-gebaar de weerlegging, hij spalkte de mond - en bij de dreuning van z'n grove stem, trilde de lampe-ballon.

'Krank... krànk, zeg ik u-lieden, krànk en gànsch melaatsch van de voetzool tot de hoofdschedel krànk, en 'n verderver van de duurgekochte wijngaard, 'n vernieler van Sion's klein en kosteluk overblijfsel...' Hij hijgde en de adem begaf 'm 'n wijl.

Holmers slaakte 'n lang gerekte uitroep-van-verluchting en Meurs glimlachte zoetelijk, maar Krone keek peinzig naar de ouderling. Bot's stroef-rechtvaardige kop trok gedurig barscher in de plooiën, hij klemde de vingers om de kleine punt-baard en - rustig begon ie te praten. 'Ja - já... Tijs Ubbels, dié weet 't àlles maar goed, wéet 't àllemaal uitstekend, nochtans - nochtans, 't zou 'n goeie zaak wezen broeders, zoo we wat bedachtzamer spraken. Die gulzige gispers - over 't algemeen - die zijn méést-al zéér nauw verwant aan de familie-achterklap.'

'Je bedoelt - je - je méent toch niet dat ik... ik - dat...?', haperend-van-drift verweerde de Koster zich. Maar de ouderling praatte strak door, kàlm. 'Ik zei - over 't algeméen, ik bedóel, dat we wat voorzichtiger zijn moesten in 't oordeelen, d'r wordt toch al zoo - zoo schandeluk-veel kwaad bedreven met sluwe veroordeeling en - en leepe verdachtmakerij...'

In Bot's diép-overfronste oogen kwamen witte licht-loovertjes twinkelen en om z'n mond kwam 'n vreemde plooi. 'Zoo is d'r nou 't praatje van iemand uit onze Gemeente, van 'n

man, die maar altijd van z'n diepe weg en - z'n ligging-in-de-genade spreekt, jelic kennen 'm allemaal wel, hoofd voor hoofd, 'n mensch die op alles en allen maar steeds z'n scherp, liefdeloos oordeel legt en die nochtans 's morgens in de vroege - naar de zegger zeit - door 'n scheur van z'n meidoorn-haag naar de vrouw van 'n ander gaat...'

De Koster werd al-rooder in de wangen en hij lachte gemelijk. 'Nou dat... dat... dâ-'s toch ook àl te zót, hè? Wie praat nou van zóo iéts..., wát? Och kom... kòm...!' Hij boog wat meer in en wreef zich met de zakdoek driftig over 't zweeterige voorhoofd.

'Je wappere zoo...', plaagde Krone. 'Hej-je 't warm? Dié vrouw...'

Bot overpraatte 't. 'Ja, já - n'tuurluk - práátjes', stemde ie toe. 't Weet 'k... 't wéét 'k en - júist dáárdor: gevaarluk om te hanteeren! Als we dáár nou maar 'n beetje méér van overtuigd waren broeders: d'r wordt véél kwaad bedreven met - praatjes, en 'r wordt maar àl te gretig veroordeeld en maar al te gulzig geloofd. Ik hoorde zelfs van 'n diénstknecht uit de Heilige Tempel God's, dat ie wijn stal van de Nachtmaalsdisch...' Bot wachtte even en hij bezag aandachtig den Koster. 'N'tuurluk - zóo-iéts geloof je niet! Zoo iets verwèrp je met - drift, maar 't wordt tòch maar altijd weer van nieuws beweerd en - over 't algemeen - de menschen smullen 'r van, ze voegen d'r nog wat kruijgs bij...'

'Voor 'n geurtje,' dollend laschte ouë Rijklof 't 'r tusschen. 'Voor 'n - geurtje,' hij danste haast op z'n stoel, z'n oogen schitterden, maar op de strakke gezichten der anderen lag 'n spanning. Ubbels klopte nijdig en druk z'n pijpje uit, z'n handen beefden en dikke zweetdroppen kwamen op z'n grove neus.

‘Och - já, die onzin... dié ònzin...’, gaf ie knorrig toe, ie keek wrevelig voor zich neer. ‘Dié lúí..., ze moesten 't bewijzen kunnen, hè? Bewíjzen! Maar dáár zit 'm de knoop...’

Hij wreef zich over de knieën en sprak wat tammer. ‘Tjaja, die verfoeilukke aantijgingen, God's liéfste kind sparen ze niet...,’ hij glimlachte onzeker en praatte zalvend...

De gramme lijnen trokken diéper in Bot's strengen kop. ‘Ja-á...,’ rekte ie en knikte nadrukkelijk. ‘Gòd's liéfste kind! Maar - maareh... nou nog 's over dié zelfde man... hè? 'r Werd óók van 'm beweerd dat ie bij vriend en vijand aan de ramen luisterde - 's avonds, en dat ie dàn úitermate arglistig de opgevangen nieuwtjes, in omloop bracht. 't Geloofde ik óók niet... en 't bleek tòch waar te wezen, want op 'n avond toen - zag 'k 'm zelf... bij broeder Meurs op de stoep.’

Mien schokte licht op, h'r oogen gingen wijd-open, ze herinnerde zich... ‘Já - zij ook nog 's, toen ze met Joost...’

De Voorlezer boog zich vèr over de tafel, en z'n sluwe kop leek spitser. ‘Wat hoor 'k daar...?’, vorschte ie. ‘Wàt - hóór 'k...?’

Ubbels' vleezig gezicht zwol donker-paars, hij keek speurend van de een op de ander en z'n mond verkromp tot 'n diepe kerf, snel stond ie op. ‘Ja - já, dat was ook niet als... als 't hoorde, nee - nee...!’

Rijklof Krone grunnikte, ie keek naar 'm op. ‘Haast je nou niet zoo, Kostertje, haast je nóu niét, 't is hiér nog gezellig,’ hij knip-oogde jolig naar den Voorlezer die - zonder antwoord bleef...

Maar Bot lette op niéts en niémand. ‘We moeten altijd 'n slip van de mantel der liefde in onze handen hebben,’ zei ie. ‘Ook moeten we ons voortdurend hoeden voor laster en -

lasteraars, d'r staat geschreven: zij vertrouwen op ijdelheid en spreken leugen, van moeite zijn ze zwanger en zij baren ongerechtigheid, zij broeden basilisk-eieren uit, zij weven spinnewebben, die van hunne eieren eet moet sterven, en als het in stukken gedrukt wordt, daar berst een adder uit'. Bot zweeg daar en ie klemde de mond.

De Koster zette dralend z'n hooge zwart-zijen pet op. 'Ja... já, 't is ook zoo, 't is ook - zóo...', gedwee stemde ie toe, tam-vriendelijk, en na de schuwe groet-aan-ieder ging ie aarzelend.

'Over wié was dat nou...?', ondervroeg Meurs. 'Wie was 't nou die bij mij...?' Bot viel 'm haastig in de rede. 'We spraken over de laster', zei ie vaag en ie begon dralend over Kreithe. 'Hij is 'n eerluk mensch, d'r zijn 'r niet veel als - als dié man...'

De Moeder wisselde 'n snelle blik met Mien en beiden dachten ze 't zelfde. 'Wéér - 'n twistgesprek...' Vrouw Holmers glimlachte gelaten, maar in Mien's donkere oogen groeide 'n felle weerzin, 'n háat... Ze stond geruchtloos op en ging de kamer uit.

De Voorlezer slurpte driftig z'n koffie, en hij praatte, lúider dan Holmers in, op Bot's hartelijk pleiten voor den Domenee. 'Nou... nou laat dat zoo wezen! Maar - overigens, dat patriarchale, hè, dâ-'s út, de tale Kanaäns verachttert en de getrouwen-Elisa's worden al-schaarscher. 'n Kruis-gezant als wijlen Sietse Adonia en Jeremias Pinkhaar, wáár vin'je dié en wáár die kostelukke predikatiën als d'r waren over 't koperen waschvat met zijnen koperen voet, in de Tempel, 't vat ter reiniging..?', en over de vijftig gouën haakjes en de vijftig hemelsblauwe strik-lisjes van de gordijnen des - des heiligdoms?

Adonia - 'n grimmig drijver, 'n naarstigluk visscher...! Maar - Domenee Kreithe...!
Ja - 't is toch bekend dat ie onlangs voor 'n stervende vrouw, die 't begeerde, gezang drie en tachtig voorgelezen heeft? 'n Vervloekt Baälsgezag, hè, 'n liéd uit de schàndelukke Tempel Baäl...', schuw praatte ie door, áarzelender, want Rijklof Krone keek met vreemd-lachende oogen naar 'm op en ie zei: 'D'r is 'n héele boel bekend, me goeie vrind, 'n héele boel....'

En als Meurs na 'n poos - wéer léep-vorschend over Ubbels begon, hieuw Bot 't met forsche stem. 'Dat onderhoud, was voor òns àllen - broeder, en wie de schoen past... trekke 'm aan...'

Op 't zoldertje in de daknok, stond dan kouëlijk in h'r ontkleedheid, Mien. Ze vouwde 't japonnetje en dacht niet... In h'r starende oogen, in de bijeen-getrokken mond, in héél h'r wezen was de kleumige kilte van 'n felle ontuchtering, 't wrange donker van 'n pàs gevonden waarheid.

[VI]

DE lelies in de Plas hadden de witte kelken tot de rand vol zonne-wijn, zomerbloemen stooften al-zoeter reuken, zwoel, kwijnend en als 'n ijle rook van zacht dringende toover-kruien: wijngeest, amandel en mirth, óók roomig gekarnde boter...

Door de diepe rust trok 't tam-aanzeilende windje, 'n lange verliefde zucht, en in de flonkerende zonne-lach bogen de blauwe klokjes en beige lischdodden zich, de paars-blauwe lathyris-trossen en de bleek-blauwe watermunt, ze néigden, de een na de ander néigden ze zich, de een ook méer dan de ander... al naar aard, bouw, koene stevigte en lenige têrheid. De langstelige grassen waren als zilveren koorden, de gentianen als gouën bekertjes, lilaïg sterden de bitterzoet-bloempjes, de sneeuwen margrietten keken als vroolijk-omwimperde oogen-met-zonnige-irissen en keerden hun blij-stralende blâren-kransjes en lachten - naar Mien.

Ze voelde h'r adem zwaar en moe van de geuren en de oogen moe van 't licht en glimlachte in 'n goeden wellust.

De warmte van 't droge hooi-geurige gras trok door h'r kleeren, kroop bij de dijen op, langs de rug en de lendenen.

Ze strekte de beenen, bleef maar moeizaam overeind èn in de voorgeschreven netheid.

Rondom als 'n fragiel-gebouwde veste, stond in blanke klaarte de zonne-schoonheid en omstolpte 't àl - met diépen vrêe, want ook maar zelden gonsde uit 't droomend Stadje 'n doezel leefgerucht. 'n Rennen-op-klompen tikte domp weg in de stilte, 'n lach verging mat in 't zwijgen, 'r-na sloeg de rust weer gedegener neer, vredig door-sponnen van goud en geuren, en met een verloomde alles tot 'n weeke droom-zonder-woorden.

't Effen water van de Vinkenplas leek 'n geheimzinnige zilveren sprookjes-spiegel, bonte bloemen kransten 'r om, die knikten zacht hun slanke hoofdjes, de pluchen lisch-bollen deinden.

Mien tuurde er mijmerend naar. 'n Lange - lãnge zomer was dat..., 'n lãnge...! Heer - hoeveel dagen had ze nou al gewacht, hè? Telkens - of ze hier heen geduwd werd en ie kwam nooit, ie kwam toch maar nooit..., al wist ie...' - Ze boorde de spitse hakken van de lakschoentjes door de ritselende grassen, diep in de mulle aarde. 'Morgen zou ze 's niét...! Nee - nee... morgen niét en overmorgen...' Ze trok 't crême rokje strakker om de knieën, en keek schamig voor zich uit, want wist dadelijk dat ze morgen tòch wel weer aan de Plas wezen zou en wàchten en lúisteren...

'n Weeë pijn woelde in h'r op en ruw drukte ze de handen tegen 't warme veerende gras, 'n krop-aar krieuwelde tusschen h'r vingers, wild knapte ze de tengere steel.

'Die reuk van de bloemen..., morde ze. - H'r hoofd zakte en 't verlangen drukte 'n hoekige scherpe rimpel om h'r mond. 'Heer - was 't maar voorbij! Kon ze 't maar wègdoen... dàt van Joost... Vrouw Bartelinck zei: je zien d'r net uit als 'n plant die geen water krijgt! Ja - ze wist wel..., wàngen zoo wit en mager... N'tuurluk - als je ook niet sliep, net of je de reuk van de bloemen en... en alles meenam op bed, ook nèt of hij je uit de weg bleef...' Mien perste de mond stijf toe, h'r oogen donkerden. Ze wou de vreemde heftige zeerte uit zich weg duwen, dacht ineens weer aan Da Zonneveld. 'Nou, aan de Kruiswaard woonde ze mooi. Aardig die vensters vol geraniums en die lijst in de vergulde kooi. Toch wel vreemd dat Da nou al getrouwd was, àlles - wist! Tine zei: de eerste

zal wel 'n beetje te vroeg komen. H'r wangen werden heet - 't voelde ze... Als de kogel-door-de-kerk is..., lachte Jo! Ja - d'r werd méér gesmoesd over dat haastige trouwen en Da lachte maar... ze kreeg al boller schoot en h'r wangen waren rood als d'r geraniums, tòch - niet van schaamte. Over haar hadden ze - pret, Bert en zij. Goudhaartje, zei ie, dùrf jij niet... hè? Zie je d'r zoo tegen op? B`h - dat... dat rauwe gevrij van die twee..., maar goed dat ze bij dié haast niet meer kwam.' Mien zuchtte, ze keek nog 's om, zoekend... h'r peinzen vergeleed.

'k Moet tòch weg...', dacht ze en - bleef wéer w`chten, lúisteren. Door de hoge ringmuur van iepenblad zag ze 't flonkerende vuur van de zinkende zon, 't licht glipte weg uit de broze bloemen-bekertjes en lange schaduwen trilden over de groene glooïng. Loom bestaarde ze 't. 'Thuis zou wel weer zoo'n kibbelgesprek... n'tuurluk Ubbels en Bruins waren d'r vast weer en dezelfde onderwerpen...'

De gedachte knotte - in 'n tintelende blijheid. 'n Vlugge krachtige stap klonk op den hoogen weg. Ze draaide 't hoofd, béverig-in-'t-weten en h'r wangen gloeiden...

Aan de steil-opheuvende vestingkant stond - de jongen-van-'t Ruyschenstein.

'Joost...', groette ze, meteen zag ze schichtig-blij de vaardige gang van z'n voeten door de kantelende grassen en aanhoorde met moeizaam-ingeduwde vreugd z'n lach, 't heldere opklinken van z'n stem in 't naderen: 'n Vallei van lieflukheid...', roemde ie.

Bloo en trillerig beglimlachte ze 't, wist niets anders, de gedachten lagen als vreemde en doezele dingen in h'r hoofd. Hij stond dan naast h'r en keek van h'r hevig-blozend en be-

schroomd gezichtje naar 't effen water van de Plas. Even ging er wat donkers door z'n lichte oogen, dadelijk trok z'n goede glimlach 't weer weg. 'Toch wel eenzaam hier - niét? En - en de bezemrijdster is d'r, met equipage...! Wou je wel mee naar China, hè? Dáar - op 't kerkhof, die Bes uit 't... 't Glazen Hofje zit náast 'n zerk en praat grinnekend tegen 'n man die - onzichtbaar blijft! Huiver je niet, hè, húiver je nu heúsch niét 'n beetje?' Licht naar h'r overbuigend, praatte ie vlotvroomlijk door. 'n Bloem wiegelde in 't revers van z'n flanellen jasje en de lach van z'n oogen trok staâg tot h'r.

Ze voelde 't, en keek met schuchtere oogen op, h'r gezichtje verbleekte van spanning. 'Heer - als ie nou zóo 's wéer wegging, zóo dadeluk...' H'r oogen - deemoedigvragend - bezagen telkens weer z'n knap en krachtig gezicht. 'n Luchtige rulle kuif-lok golfde aan z'n rechter-slaap en z'n fijn-gebouwde trotsche kop leek meer gebruind, z'n mond was rooder en in z'n oogen fonkelde 'n vreemde diepe tinteling.

'Zoo'n mooie dag, hè...?', rad-nerveus praatte ze 't in, op z'n haastige vragen. 'Zoo'n boel kleuren en dan zoo'n - zoo'n rust over alles, nu ook - nú óok, hè? Je kan haast niet wèggaan. 't Is zonde om - om nou wèg te gaan en bij 'n lamp te gaan zitten met al de deuren en ramen stijf dicht'. Ze had na 't vluchtige glimlachje - 'n lange zucht.

Joost Halke keek schielijk rond-om en knikte, met peinzende blik keek hij neer op Mien. 'Even...', zei ie gedempt en als tegen 'n vermaan in zich, meteen zat ie al naast h'r, wierp de wit-strooien deukhoed in 't gras en woelde de vingers door z'n ruig-golvend haar.

'n Poos lag de stilte, 't zwijgen als 'n intieme onschuwe

goedheid tusschen hen. Wondere rust blankte over 't water, vrome gebeds-stilte was in 't windelooze, ook in de bleek-door-zevende hemelglanzingen. De bloemen stonden in de vage doezeling loom te vergeuren, 'n transparante lichthoorn dreef de maan-boog door 't hooge oude geboomte.

Mien had moeite niet luid-op uit te zuchten... de zware blijheid beklemde h'r de borst, ook gestadig en met begeerige aandacht, keek ze naar 't kleine stille gebaar van Joost's hand, als ie langzaam 'n cigaret aanstak, 'n halm naar zich toehaalde, 'n bloem... Op z'n even uitgezakte manchet lag 'n ivoren knoop blank te glanzen en als 'n slangenkop krulde 'm de zilveren haak van z'n achteloos neer-geworpen wandelstok over de knieën. Hij bezag h'r vol-uit, vrij... Toen ie weer sprak, klonk z'n stem week van innigheid. 'Mien, wat was 't... waar je zóo stroef aan te denken zat - pàs...?'

Ze schokte licht in de schouders. 'Ik...? Waar ik over...?', h'r blik had 'n misleidende schichtigheid, ze trilde van de liefkozing die was in z'n stem en moest zich even bezinnen, wist 't dan ook. 'Oh... já, over thuis, zie je, Bruins en Ubbels zullen 'r wel wezen en ze zijn 't weer 's oneens. D'r staat dat God éerst 't licht schiep en 'r-ná de lichtdragers. En... en ouë-Bruins wou van de zes scheppingsdagen, zes tijdruimten maken, de avond was toen te kort'.

Joost Halke sloeg met de wandelstok driftig naar 'n donker nacht-vlindertje. 'n Hééle avond?', morde ie.

Ze knikte. 'Ja - de wereld moet wel - miljoenen jaren oud wezen volgens... volgens de geléerden, zie je, 't is n'tuurluk niét zoo.... want 't staat anders in de Bijbel - maar 't wordt beweerd...'

Joost's rechter wenkbrauw rees, hij zei niets.

Vluchtig keek ze naar 'm om. 't Kwam 'r op, doordat Jo ineens vroeg, waar God was, eer de wereld d'r was, 't gaf dadeluk 'n heel opstootje, Ubbels wist alles precies...'

Joost Halke had na de wrevelige glimlach 'n diepe frons, z'n stem klonk barsch van korthed. 'Ik denk niet, dat de Christus als hij weer kwam, Calvinist zou wezen...'

Ze keek uit verschrikte oogen naar 'm. 'Jòngen..., ' maande ze. Hun bliken raakten elkaar, bleven als onder magische kracht staag ineen vloeien, tot allengs 't stugge - en 't schrikkige vervloot en naar 't oppervlak van beider oogen 'n nieuwe vreemd-teêre emotie dreef.

Boven hen op den begrinten weg gingen stille menschen, telkens twee bij twee... Mien wendde 't eerst de oogen, 't zwijgen leek 'n heimelijk-feestende intocht.

Maar, langzaam beheerscht en beraden sprak Joost Halke dan, z'n stem schoon week en vermild, bleef domp. 'Oh - bij òns zijn óok nog wel rechtvaardigen: Bot, Uive, ònze Rijklof, Doen Starke... 't Was misschien niet... niét goed, och - n'tuurluk, 't is altijd dwaas je invallen te zeggen...'

Hij schoof wat dichter bij, ze zag z'n goeden glimlach.

't Maakt angstig als je precies ziet, hóe 't is..., ' zei ze vaag en onvast, h'r gezichtje was bleeker.

Joost knikte en z'n tintelende blik bleef stil bestaren 't fijne superbe meisjes-figuurtje in 't crême kleedje met de blauwe strikken, de gebogen lijn van de blanke nek, de stille witte kop met 't fijn-omlichtende haar-goud onder de groote stroohoed. H'r oogen leken vochtig en h'r mond bleef klein openkieren.

'Als 't nu niet komt..., ' dacht ze, en 't dúizelde weg. Joost boog achter h'r langs, strekte beide armen en trok speelsch aan de kinderlijke strik van 't blauwe lint om h'r middel, zoo -

of ie 'n paardje mende trok ie, links, rechts, z'n tong maakte zachte klakkertjes.

Ze had 'n hoog zenuwachtig gicheltje, en bewoog zich niet. 'Och Joost?' - 't Rulle haar van z'n kuif beroerde h'r bloote onder-arm, z'n oogen keken vragend naar h'r op.

'Ja - já, ik ben nog 'n sprookje te goed ook! Dàt van de - de Spinster... niét? 't Meisje achter de wade van de mist?'

Ze had weer 'n klein kelig lachje, en h'r vingers bewogen nerveus. 'n Sprookje...?', peinsde ze. Ze dacht even aan Kristallijn. 'Nee - 't was ook zoo lang en - hoe begon 't? Ja - hoe was 't ook weer...? Och tóe..., já - 'n koningin die de bloemkelk met h'r minnaars-tranen tusschen de knieën lei, 's nachts... Nee - d'r was wat in, dat kon je niet vertellen..., tusschen de knieën, néé...! Heer - wat stil was 't, d'r liep nou geen-een.'

Ze rilde zacht, ingehouën, voelde weer 't kleine plagende rukje van z'n vingers aan de strik van 't middel-lint.

'Nee - Joost, ik kan nu niet... nu niet 'n sprook..., ' hortend zei ze 't, begon dan ineens weer over de avondgesprekken: 't Waren wel èrnstige vragen en als 't eene niet waar was, tornde 't andere ook...'

't Ceintuurlint glipte uit Joost's vingers. 'Ja - zware problemen.' Z'n blik bezag h'r in 'n onverholen deernis. 'Kun je 't nog niet loslaten, hè? Nog altijd in die duffe wijsheid van bakker Bruins verdiept? Je moest niet altijd bij dat gezwam! Ga je 's avonds nooit 's naar Tine Bot, hè? Tine dâ-'s nu immers je vriendin? Ze is wel aardig, hè - en èrg harteluk?'

Mien stemde dat aarzelend toe. 'Oh - jawel, ze is 'n beetje als Da ook en... en Da is als - iedereen..., 'n stilte schoof als 'n schaduw achter h'r woorden aan.

Joost Halke wierp met 'n driftig gebaar 't lang-gedoofde cigarette-eindje voor zich uit in 't water en float 'n paar scherpe trillers de avond in, hij antwoordde niet.

‘t Was ie nou stil - ineens...’ peinsde ze. ‘Zei ze iets dat niet goed was?’, h'r doorschrijnde nog de scherpe zeerte om Joost's prijzende woorden over Tine. ‘k Ben jaloersch...’ besepte ze, h'r tobberig gezichtje keek terneergeslagen onder de breede hoede-rand uit.

Met 'n ruk kwam Joost overeind zitten, ie sprak lang en heftig. ‘Dat je nu toch zóó - over die dingen piekeren kunt! 't Is toch immers maar nèt iets voor 'n - 'n kruidenier, voor 'n man die 'n ons suiker staat af te wegen achter z'n toonbankje en 'n achtste Deventer-koek afmeet en naar 'n halfje zoekt in al z'n broeks-en-jas zakken?’ Hij schrok even en keek naar Mien, toen h'r gezichtje geen gekrenktheid verried, sprak ie snel door.

‘Ja - maar nèt iets voor 'n timmermansbaas en - en 'n snijer, hoor..., voor 'n man die alles afmeet met z'n duimstok en z'n ellemaat... te willen nárekenen... te willen úitmaken en àfpassen met d'r kleine bekrompen hersens... hóe God gedaan heeft en wánnere en in hóeveel tijd...!’ - De jongen-van-'t Ruyschenstein praatte vlot en hartstochtelijk, en Mien luisterde bedremmeld, z'n praten duurde, dúúrde... Spijtig voelde ze, wat moois was heengegaan... ‘nu was 'r die kilte weer en - en die stugte..., die hoorde bij zoo'n gesprek’.

Ineens en plomp zweeg Joost Halke, hij hieuw baldadig los op de doezele veldbloemen-trissen, 'r stoof 'n wolk van vliegjes, dof-gouën uiltjes, spichtige nachtmotten, ook vielen 'r weer ter aarde, getroffen bij den beulschen slag, Joost merkte 't niet.

Maar uit h'r werktuigelijke toezien schrok Mien dàn ineens op, ze raakte drifts z'n arm aan. ‘Joost - hoe kan jij nou...?’

Niét doen... toch! Je maakt ze dood en - en ze waren zoo mooi...'

Iets in h'r stem trof den jongen, hij keerde zich, en keek aandachtig naar de witte desolate meisjeskop, 'm doorroerde plots 'n heftige teederheid, ook 'n krachtig manlijk berouw. De wandelstok rolde 'm tot aan de voeten, ie greep h'r handje en hield 't. 'Och, je bent koud, hè? 't Doen we toch ongezellig! Heb je 't niét koud...?' Even ging z'n blanke hand op en beroerde en omvatte liefkozend h'r wangen en kin, z'n arm blééf in 'n lichte druk om h'r schouërs. 'Ja - wèl koud... en je haar is vochtig en je wangen. Waarom dragen jellie meisjes toch geen doek of - of sluier 's avonds, en - en altijd, zooals de Turksche vrouw, hè, alleen de oogen 'r uit, of als de Grieksche 't heele hoofd in de sluier? 't Heeft toch wat liéfs, wat - zédigs, en dat heimelukke..., je bent dàn nog veel meer 'n mysterie'. Joost's stem dempte-in bij 't schertsende opbeuren, hij boog 't hoofd meer tot h'r over, z'n oogen stonden voldiepe glanzingen.

Ze glimlachte, overmocht door z'n plots weergekeerde innigheid, h'r zinnen verduizelden, en maar moeizaam in 'n sterke bedwongenheid, bleef ze kuisch-stil in de zachte goedheid van z'n arm, durfde in 't krachtig besef van Joost's meerderheid niét aanleunen tegen z'n schouër, 't bloode overhuidde nòg h'r heftige lust.

'n Flonkerend doorzichtig parel-grijs kroop in de maan-door-glansde avond-damp om hen, om de heesters en 't riet. De bloemengeur leek ineens verscherpt, dringender, 't water van de stille plas sprankelde zilverige gloeiingen uit.

Ze keek 'r heen, voelde 't lijf doorschokt van begeeren naar Joost's liefkozingen, verduwde toch telkens weer trillig-van-schaamte, de heftige hunker...

Werktuigelijk praatte ze eindelijk wat in, op z'n schertsen over de sluier. 'Vin' je 't héusch, van 'n voile..? Die dame die toen bij jemie was... Mevrouw Nouëns, hè, je nicht, die had toch zoo'n mooie, weet je 't nog, 'n lilasche met 'n keurige gouën weerschijn? Ze is verschrikkeluk chic, hè, en zoo makkeluk in de lach en in 't praten...'

Joost knikte geamuseerd, en vroolijk keek ie in de naïve strakke ernst van h'r oogen die glansden. 'Oef... nou..! Verschrikkeluk chic en ontzettend mooie weerschijnen... in h'r voile's'. Hij lachte even. 'Já - ze praat gewèldig makkeluk'.

Mien keek vragend naar 'm op. 'Ze geeft hiér óók 'n concert, hè? Tine zei 's... dat ze 'n keer zoo mooi zong... toen - bij jemie...'

Joost wendde de oogen af. 'Ja...', gaf ie toe, - 'n mooie stem heeft ze, 'n èrg mooie stem, net de nimf uit de Lorelei, Mien, ken je 't liedje..?' Hij lette niet op de weifelende ontkenning, z'n blik werd droomerig en z'n oogleden gleden iets toe, 'n neurie kwam in z'n keel, die zwol tot den vollen omvang van 'n bariton. Joost Halke zong luid en spontaan.

- Mien verstond niet recht den Duitschen tekst, fantaseerde maar op den klank af.
 - De galmen kwamen h'r fonkelend omrijen, zuiver, vol krachtige gratie, ook week-weemoedig en donzig-mat. Ze ademde snel en huiverde, heel h'r wezen leek in 'n gouden glorie gedompeld, heel h'r ziel en 't innigst van h'r verlangend wezen gekuischt en verreind. Ze keek uit wijde devoot-verheugde oogen... 'n IJle rots rees uit de effen plas, 'r was 'n vrouw met zeewierdraden in 't goudene haar, die zong en verbeidde en lokte..., zij zelf was de vrouw, die begeerde, die wou, maar alleen nu 't goede, alleen wat geoorloofd was...

Ineens scheurden dan door 't droom-vredige van h'r tээр gedachten-spinnen en door 't diepe warme timbre van Joost Halke's zingen, rauw-schurende geruchten. Boven hen op den hoogen weg, schuurden krakende schreden, 'n wrange meidenstem schimpte, 'n lach snerpte. En àl-schichtiger gleden Mien's blikken de schuinte op, angstig spiedend. 'Wíé waren dàt? Was ze herkend... èn Joost..? Heer - als d'r maar geen praatjes van kwamen...' 't Angstvallig luisteren hield staag 'n onrust in h'r gaande, ze werd rood tot in de ooren en h'r oogen keken beschaamd. - 't Mooie tээр-harmonische ging te loor in 'n bittere wrevel. 'Gut jà... de mènschen kwamen wээр - te vitten..!'

Joost's glimlach trok naar h'r uit, hij merkte de kleine angst en als ie 't liedje uitgezongen had, begon ie geen ander.

Toen 't stil bleef, verging 't irriteerend lach- en praatgerucht weer en z'n arm trok h'r luchtig naar zich toe. 'Zoo - vreeseluk ònnètjes, hè? H'm - verschrikkeluk onfatsoenluk... niet?' 'n Wat trotsche nadruk was in z'n glimlachend zeggen. Ze lachte verlegen en hiéld donkere blosjes in de heete wangen. 'Och nee... 't is - 't was zoo mooi, zóó mooi, jou stem Joost, maar de menschen vinden dat 't - dat 't raar is, zíé je - de mènschen...'

Joost Halke begreep 't wel, want ie knikte. 'Die demonische mensch-poppetjes', schertste ie, 't klonk wat hoog en stroef, toch duwde wat teeders 't trotsche weg uit z'n kijken, en z'n glimlach bekoesterde Mien's kleine witte gezicht, z'n oogen werden warm onder de trillende frons, en z'n stevige wil overrompelend, sloeg met den heftigen drang tot troosten en liefkozen, ook de passie door 'm. Hij boog 't hoofd tot 't hare, en z'n oogen zochten h'r diep-roode en even-opene mond-die-te-

beven-leek. ‘Ben je nu nog angstig, hè..., nú nòg...?’ Z'n stem dempte-in tot 'n fluistering, z'n adem blies heet-af langs h'r wang.

‘Och Joost...’, zei ze enkel. ‘Joost...’ En h'r stemmetje was vervoerd en wankel, schroomig en verheerlijkt zag ze in z'n begeerende blik, 't was als peilde ze diep daar in, 't eigen heftig opwringend liefdes-verlangen.

Hij praatte luchtig, ook wel - werktuigelijk, 'n wild en vurig leven was in z'n kijken. Met speelsche kracht gleeed z'n arm rond h'r middel. ‘Dit ook niet - netjes, hè? Dit ook vreeseluk, zoo vréeseluk..!’ Joost Halke zei 't gesmoord, vreemd-hevig, z'n wang lag tegen de hare, en z'n borst ademde zwaar, tegen h'r schouder.

Ze glimlachte in 'n wondere verrukking en heel h'r lichaam slapte in de zoet toegevende gewilligheid. ‘Jóost...’, ze bad 't schier en 't openbaarde al h'r arme hunker. Ze keek uit droomerige oogen voor zich neer en zuchtte diep... De overgave was in heel h'r wezen, 't àl-vergeten in 't zalig ondergaan willen, Joost's verlangen-over-h'r.

'n Korte heftige schrik-stoot ging door den trotschen jongen-van-'t-Ruyschenstein, ook groot meewaren, hij wreef bedwongen-zacht de wang tegen de hare en z'n oogen keken in 't begeeren, smàrtelijk van 't plots gekomen weten, hij hield dan toch 't goedig-vleiende praten. ‘Och, maar - je moet niet bang wezen, niét bàng..! Béef je nu? Làch je..?’

Ze wist geen weerwoord, 't bonsde in h'r leeg-getrokken hoofd en ze voelde lijf en ziel gloeiend doorvlamd-van-vervoering.

Joost Halke boog zich dieper, ze zonk rugwaarts tegen z'n borst en ie beurde met bêu z'n handen h'r têere kop, toch eer

z'n lippen de hare hadden, was 'r 't schorre gegichel, 't kwam ineens en 't leek vlak-bij, in 'n ruk had ze zich los, keek verwilderd om.

De Bes uit 't Glazen Hofje', stond boven aan den dijk, ze wees met 'n spichtige vinger en grunnikte kelig, traag-aan slifte ze weer door. 'n Roerdomp huilde spokig geluid achter de heesche lach van 't oude wijfje, en de vinnige plofjes van h'r kruk doorklopten nog lang de loome stilte.

Mien hoorde 'r naar tot 't vergeleed. Ze had 'n nerveus kuchje. 'Bes Lieuwen dâ-'s 'n leelukke bel-luier...', zei ze. Meteen en als ze 't nog praatte, was ze in 't vernuchterde werkelijke. Ze dook in en keek uit groote schuwe oogen naar Joost. 'Nee... née - toch ònmógeluk, zj - hèm wegduwen! God... Heere... já! Z'n arm was vàn 'r en ie zat vèrder-af...' Ze werd wit van verbijstering en poogde, schuchter 't ranke lijf achterwaarts buigend, de krachtige stut van z'n schouder te hervinden, 't gelukte niet. Zwakjes klaagde ze dan, en h'r kinderlijke oogen smeekten schuw-lief. 'Oh, 'k schròk toch zoo, Joost, 'k schròk zoo... 't - 't Komt 't is nog zoo daggeg, nee - maar met dié maan...'

't Rustig gebaar van z'n handen wat driftser, hoekiger, zocht de jongen-van-'t-Ruyschenstein zich 'n cigaret uit de kleine emaille-koker, jachtig raspte ie 'n vlammetje van de vochtige lucifersdoos, z'n mond trok rimpelig bij 't zuigen, aandachtig-genietend rookte ie. 'n Bezinning was in z'n peinzende blik, 'n vernuchtering over heel z'n prachtig expressieve kop. Z'n kaken lijnden gespannen onder de gladde huid, z'n mond was lichtingestrukt. 'Och, òch...', ie meewaarde en verwierp in z'n trotsch-hoog glimlachje, z'n blik gleed weer tot h'r. 'Schrok je zoo - hé..? Vooral valeriaan-druppels gebruiken als je

thuis komt, hoor! Ja - en dan moeten we 's kijken of we 't weggetje-terug nog wel weten, hè?' Hij schertste 't goedig, z'n glimlach dreef 't kwellend-strakke uit, en vlot-af praatte ie grapjes over vocht en kilte, bukde gelijktijd naar de wandelstok en veerde elastisch op.

'Hè - née...!' H'r vervaarde stemmetje stiet 't schril-van-schrik door z'n luchtige praten. 'Joost... nog niet, lâ' we nòg éven... Joost 't is - 't is nog zoo mooi...' 'n Uitzinnig beloven lag op h'r lief-geheven, smartelijk-trouwhartig gezichtje.

'Kindje...', maande ie zacht, meteen praatte z'n stem onzeker door in 't aarzelend afweren. 'Nee... 't is al niet vroeg meer, we moeten nu héúsch...' Hij spitte de wandelstok diep de vette wei-aarde in, rukte 'm ruw weer uit... Eensklaps boog ie zich en - stak h'r de hand toe. 'Kòm'. Week-warm was z'n roep in 't enkele woord: têrhartig en onbekrompen goed.

Dadelijk was ze overeind, bij 'm, snel klom ie, ze hing zwaar in de stevige omduwing van z'n arm, maar - zwenkte op de bolle schuinte en - lag tegen 'm, duizelend, heet, wild-bestookt van de schrijnende spijt en de kwellung van de onwillens aangehitste lijfs-nood. 'Joost... je màg niet boos op me..! Och - Heer..! Joost... Joost - jýj niét..!' Ze soebatte 't met kleine nederige stem, de woorden hokten en zwaar van wicht leek h'r tong. 'Joost - toe... tóe, 't spijt me zoo - Joost...', ze zei z'n naam veel en als 't eenige dat nog broos houvast gaf in de beklemmende verstugging, h'r tenger lichaam schokte tegen 'm aan, en ze wreef de wang schurend tegen z'n schouder, hunkerende drift was in al h'r doen.

'Kindje...', hij morde 't gesmoord, toch ook wel têr, want voelde 't soepele van h'r kleine borsten in de deinende druk van 't heftige schrei-ademen, dàn de gansche druk van h'r begee-

rende lijf. Stedig kenterende gevoelens verbijsterden den jongen: energieke tegenkating, baloord meewaren, en 't meest de onbesuisde brand-van-z'n-bloed. 'Gô... kind! Je moest dat toch niet..!', hij stamelde 't, voelde 't wild-kittelend genot van z'n zoekende lijf tegen 't hare, z'n oogen om-vatten de week-blanke meisjes-kop met de even-opene heftig-verlangende mond. 't Trotsche zelfbewustzijn en de goede wil ontgleden 'm. 'Wat is dat nou - hè? Waarom doe je nu zoo... zóó?' Onzeker maande 't nog z'n vreemd-verschuchterde stem. 'Ik - boos..? Ga je nu droomen, hè?'

Ze zag niet op, wou niet, drukte 't hoofd in al-halsstarriger verzet tegen 'm. 'Och - nee Joost... Joost - toe zeg nòg 's... nòg 's...' H'r kleine bloode stemmetje, onbevredigd en nederig-bedroefd, smeekte zenuwachtig.

Plotseling pràngde ie de armen rond h'r, hun lijven schoven driest aan-een, en ze voelden de druk van elkaars verlangende lichaam in schier alle deelen, de bezinning kantelde - 'n wijl en de bedachtzame woorden trokken weg uit Joost's peinzing, z'n bruine wang streek heet langs de hare in stroef-wilde aaiïngen, toen - 'n kort heftig oogenblik - nam ie h'r mond in de gretige, hevige omvatting van z'n lippen, ze voelde de kleine beet van z'n tanden bij de lang-in-slurpende druk, ervoer ook 't heftig-sensueele van z'n mannen-teederheid en - lag bedwelmd tegen 'm, als beschonken van vervoering en zwaarademend, ook doorbrand van 't zalige, en doorstuwde van alintenser begeeren...

't Duurde zoo even.

Dan - kràchtig hief Joost zich. 'Kom.' Z'n stem was heesch, wat kreunerigs was diep in zijn keel, en hêftig, bij Mien's nòg aarzelen, nam ie h'r arm, voerde h'r verder den

dijk op, 't stille donker door. Jachtig haastte ie aan, onstuimig en drifts... Ze hijgde van 't nerveuze reppen, jakkerde toch werktuigelijk mee in de stormpas. 't Zwijgen tusschen hen in de loome zoet-rokige zomer-avond, hing vol schuchtere intieme t  rheid.

Ze voelden 't ieder voor zich. - Toen verduwde Joost's praten 't. 'Ja, dat 's marcheeren, h  ? Oef - de Bes mocht 's terug komen... nou? De Bes met - de bel.' Z'n stem hield nu 't innig-goede, z'n rechterwenkbrauw rees in 'n geestige plooi, en 'n kleine glimlach trok 'm om den mond.

Ze rekte de slanke hals naar 'm op en glimlachte verzonken. Joost sprak dan druk, enleveerend, over Rijklof Krone. 'Dat 'n vrouw nou toch van zoo'n man wegloopen kon, en dan die jongen van 'm...' Hij beet de lippen dun-in - alsof ie zich bezon. Aarzelend begon ie toen over Mevrouw Nouëns en over 't concert dat ze geven zou in 't Stadje. Ze knikte en ving toch ni  ts van z'n praten, hoorde enkel de diepe klank van z'n stem. In h'r stond alles vol droomerige vervoering. Langs hen gingen enkele menschen, ze onderscheidde hen niet, hoopte d  n w  l herkend te worden en had 'n snel, vaag gevoel van triumf.

Bij den Kruiswaard scheidde ze, de nevel van 't land stond niet in de smalle hoog-gemuurde straatjes, traag-gaande wandelaars loerden... Joost gaf 'n korte pijnlijk-krachtige handdruk, glimlachte h'r ook recht in de oogen. 'Ja - 'k heb commissies'. Z'n stem klonk meer ingedompt en nog   ens groette ie h'r met 'n lange warm-opnemende blik-over-den-schouder en ging dan haastig.

Ze bleef zelf ook in de zenuwachtige ren-pas, licht-wulpsch wiegelend in de heupen, 't smalle ruggetje trotsch gerekt in 'n

teêre, hoovaardige gratie, de wangen rood en de oogen licht.. 't Was doezel in de straten.

De holle kamer lag wazig-verdroomd in de schemer, 'r dreef 'n vochtig-frissche bloemen-geur. Aan de onzichtelijke wand glom de spiegel bleek in de zilverige lijst, maar boven 't kloekvierkante tafelblad blaakte bol en naakt de porceleinen lampe-ballon, helder doorglansd, van 't kleintjes-opspuitende olie-lichtje-'r-onder.

‘Já - láat... maar zóó'n dag ook...’ Mien's stemmetje, verdoft en heesch, praatte 't vaag, ná de aandachtslooze groet-aan-ieder.

Schimmig-onwezenlijk en spichtig-steil leunde Rens achterover in de diepe stoel, 't beenige kopje in de vlerkige mutsestrooken bleekte 'n ijl-witte knoet af, op 't rouw-doffe van de doodsch-zwarte kleeren. De Moeder naast h'r, zat moeiïg ingezakt, de handen aderig opgezwollen, slap toegevouwen om de ietwat puilende schoot, en bezijen de tafel logde, vierkant en breed, Co-van-den-koekbakker.

Ze had 't dadelijk zoo verkend bij 't binnenkomen, meteen en als 'n wurgende verdelging van de tintelende blijheid, omving h'r in de drukkende stugge kamersfeer, 't grauw-eenzelvige en muf-kloosterachtige, dat nog maar amper in de bloemen iéts van de ruime, zonnige zomer in liet komen. Door h'r hoofd taterde ook en als 'n niét-te-verduwen echo, de vette kluchtstem van de Vader in de winkel, en Jo's paaiend gegek met de klantjes.

‘Wat Tine je nou toch lang gehouën heeft... drié uur of drié-en-'n-half...’ Vrouw Holmers praatte 't loom-zeurig, h'r

mond rimpelde afkeurend en h'r oogen spiedden onder de kleine frons in 'n kommerlijke verontrustheid.

Mien knikte slapjes in op h'r Moeder's zeggen, ze boog 't hoofd uit 't wijd-omme-glanzende licht-cirkeltje van 't olie-vlammetje op de tafel. 'Ja...', zei ze zacht, en voelde ineens de wangen vol bloed.

'Ook zoo'n prachtige dag, hè?', vergoelijkte Co. 'Je vergeet dan de tijd...' Hij keerde h'r vol 't gezicht toe. 'k Heb twee kaartjes voor de Zang-avond van Mevrouw Nouëns, zeg..., de boekhandel is nu al totaal uitverkocht, geen enkel entreetje meer verkrijgbaar.' Z'n wangen donkerden in 't praten en de adams-appel achter z'n weeke keel-huid bewoog telkens heftig van 't krampachtige slikken. Onder de diep getrokken brauwen bleven z'n eerlijke oogen stadig bewonderend op Mien.

Ze had de hoed opgeborgen in een kast, en kwam dralend bij de tafel, licht aanleunend tegen de rand van 't breede blad kuifde ze zich luchtig en op de tast af, met de fijne bleeke vingers 't haar wat op, tuurde ook verstolen naar de bloemen en sprak mat in op de wat onzeker blij klank van Co's praten. 'Zoo...? Nou 'n bof, hè...? Anders - èng hoor, zoo'n zaal vol, als haringen in de ton zit je...' Ze schoof 'n stoel bij, nam aarzelend plaats.

Vrouw Holmers wees nadrukkelijk naar de bloemen, mèt de sprankeltjes humor gleeed 'n vage bedoeling door h'r oogen. 'Kijk 's... Co's zomerboden - voor jóu...'

Mien's praten draaide daar wat opgewonden doorheen. 'Oh - heb 'k àllàng gezien, hè, ja n'túurluk...' Wat tintelends schoot door h'r stem en h'r jonge jolige blik wipte even op naar den jongen. 'Bloemen zie je n'tuurluk direct... hè? Bloemen vóél je gewoon.' Ze omving gelijktijdig de wijze groene kan

met de ranke armen, dook gulzig 't gezichtje in de dringende geur. ‘Zoo héerluk... oh - die groote blauwe violen zeg... en - en die crême rozenknoppen... verrùkkeluk...!’ H'r opgetogen fijne stemmetje droomde. ‘Die licht-paarse chrysanten hooren in dat dof-groene potje... en die witte...’

Vrouw Holmers stuitte 't wat kregel. ‘Ja... já, jij weet zooveel raad, hè? Laat ze dáár nou maar stil, hebben ze 't ruim en de stelen diép in 't water...’

Dadelijk trok 't 'n gemelijk plooitje aan Mien's nerveuzen mond. ‘Oh - n'tuurluk.’ Meteen ook glitsten h'r armen van de ruw-aarden kan. ‘Láat - máar...’ Ze beet op de lip, hield in 't pruilen toch nog wat vroolijks. ‘Dàt - is òns devies...’

‘Nou ja... nou ja,’ goedigde Bruins verontschuldigend. ‘t Kan zoo best, hè...?’ Hij keek licht verontrust naar h'r blinkende oogen en blozende wangen, piékerde over dàt ongewone.

‘Hebben jemie nu àl die tijd - omgewandeld?’, ondervroeg weer naarstig Vrouw Holmers. Ze rekte met 't loom-zware van 'n hevige lijfs-moeheid, licht-steunend naar de lucifers, scharrelde bij de lamp, 't glas rinkelde. ‘Me dunkt, je kon wel zes keer de stad rond in dié tijd... en de menschen, als ze je hier twee-maal voorbij zien gaan, vinden ze 't al ongewoon...’

't Praten hield 'n ondiepe kregelte gaande in Mien. ‘De mènschen...’, smaalde ze, h'r wangen brandden in 'n donkerder blos en ze keek met gefronste oogen in 't hel-opspuitende lampe-licht, mòrend... ‘Moest 't nu dadeluk...?’

In h'r stond hoog de vrees voor de straf-ernstige blik van de Moeder en voor Co Bruins' speurende kijken.

Heerlijke gepeinzen lagen in h'r hoofd, lokkende droomen. ‘Vanavond te bed...’, beloofde ze 't zich. Dàn - àlles vervágend - zag ze plots bij de naakt-klare overlichting van

de lamp, 't zorgelijk-terneer-geslagene in 't kleurige gezicht van h'r Moeder, en betobde geprikkeld en verontrust wat de oorzaak wezen kon. 'Misschien - 'n wissel, Vader die kocht ook altijd veel-te-veel opeens in, dan kreeg je die groote bedragen...' - H'r oogen bleven peinzend-stil op de bonte bloemen-bundel. 'Die rozenknoppen...', loofde ze ineens - na de lange zucht. 'Zoo - zóo fijn, hè, en die groote blanke... met de gouën worteltjes van binnen...'

Co knikte, 'r glansde iets door z'n stem. 'Ja - die witte lelies...', gaf ie toe. 'Zoo blank en - en ingetogen, hè..., nèt - 'n meisje dat ik ken.' Hij glimlachte met warme oogen, meteen kleurend, en nurksch-infronsend tegen dat ongewoon-complimenteuze-van-'m.

Vrouw Holmers had 't naaiwerk weer opgenomen. 'Je vergeet de ramen...', kwam ze wat kregel invallen op Mien's droomerige oogen-lof, pinkte gelijktijdig naar Co's aandachtig gezicht. 'Dié eet bloemen en lucht en zon...', lachte ze. 'Maar - étens-trek nóóit.'

Mien schoot schichtig overeind. 'Ja - nou ja... 'n mensch zal bij brood-alleen, niet leven...', doceerde ze en kleurend, nóg 's overbuigend naar de hoog-oppluimende boeket: 'Dié witte... 't àldermooiste zijn ze, hoe heeten ze toch ook? Aronskelken...?'

Als Co dan knikte en goedwillig allerlei bloemen-namen noemde, gespannen-inkijkend h'r wijde oogen, keerde ze zich schielijk af, in de heimelijke schrik van 'n opduikende herinnering. 'Ja - éérs even de ramen...' Heet en wat klam in de handen, liet ze de lancasters afrollen, sloot de blinden, werktuigelijk onderwijl ook toehoorend op Co's praten over z'n Vader's tuin en kas. 'Z'n eenigste liefhebberij, en dàt gedijt! Ja

- voor 'n leek! 't Priëel van kamperfoelie ook, en dan 's avonds in de maan, 'n - 'n kéurig zitje, je kijkt nèt op 'n stukje zee'.

De oogen van den jongen, bol en donker, ook even doorlicht van verlangen en innig-gepeinsd genoeg, zochten gretig Mien's blik. 'Je moet 's komen kijken', noodde ie overredend. 't Is wèrkeluk héél aardig en - net iets voor jóú...'

Ze knikte over de schouder. 'Ja - goed...' Meteen draaide de gangdeur open en Jo kwam binnen, hij wierp zich op z'n stoel als 'n ruiters op z'n ros, de rugleuning naar voren, de beenen weerszijds 'r van. 'Ben je d'r allang..?', informeerde ie, en keek den kameraad vlak in de oogen.

'n Kràp uurtje...', bedacht Co aarzelig. 'Ja - tenminste... 'n heele poos eerder - dan Mien'.

Jo lachte. 'Miën - nou já! Gezelligheid kent geen tijd,' geniepig verhoonde ie 't. Dàn of 't 'm zoo juist inviel: 'k Zag vanmiddag Tine Bot dood-bedaard en - en lekker verzot met Niek van Oort slenteren'.

De Moeder keek verbaasd op. 'Dàt - kan immers niet, Mien is de heele middag bij h'r...'

Maar Mien tot de oorschelpen rood, viel haastig in. 'Och - wèl já! Wáárom kan 't nou niet? Ze heeft 't me zelf nog verteld, 't was toen ze - bonbons bij de thee haalde...'

Ze verwijlde wat langer bij 't venster dan noodig was. 'Ajakkes... ákelig dat Jó nou ook net binnen kwam vallen! Wéér zoo'n - zóó'n náre leugen! Wáárom zei ze 't ook niet eerluk... rònd-uit..?' Ze beet op de lip, pakte sloom de handwerkdoos uit de vensterbank en rommelde d'r dralend wat in om. 'Al 't mooi ging 'r af... als je 't vertelde, - n'tuurluk, tòch was 't beter...'

Opeens in al 't klein-en-klam-makend getob, bestreelde h'r

als 'n innig-koesterende heerlijkheid, 't snel gedenken, Joost's wilde liefkozing. - Werktuigelijk kwam ze bij de tafel, ging zitten.

Co Bruins praatte wat, kort-afgebroken, ze hoorde 't vaag, z'n adem ging diép achter elke zin. - Vrouw Holmers had gedurig 'n glimlachend weerwoord en Jo snuffte telkens door de neus, bits en plagerig klonk af en toe z'n harde stem.

- Licht voorovergebogen zat Mien peinzerig voort te knutselen aan 't fijne borduurwerkje. 't Lampelicht blaakte vol uit over h'r blozend gezichtje, sprankelde goudig over 't welige haar, 'n lok lag vonkerig geplet tegen de rechterslaap, en h'r lippen leken rooder, meer gewelfd en weeker in 't blank van de huid. Uit h'r diepe oogen straalde 'n heete glinstering en vreemde levenslust.

Droomerig-zinnend schikte en overschikte ze kleurtjes, priegelde fijne steekjes op 't gaas. - De gretige oogen van den jongen lieten geen moment af van 't warme gezichtje, en de zachte lieve gebaartjes van de stil-bezige handen. Hongerig van liefde omvatte z'n blik h'r, ze merkte 't niet, 't praten streek langs h'r.

Dan even in de roering van z'n afscheid, schrok ze op.

Hij kwam - als Jo nijdig van Holmers weggeroepen werd en de Moeder op de schemerige straat Frans van z'n spel in huis riep - dicht bij h'r. Z'n stem onvast van moeizaam verheimelijkt innigs, praatte hortend. 'Ja - zeg, hoe laat zal 'k dan komen, hè...? Ja - 'k meen, hoe laat ben je klaar?' - Hij fronste wat nerveus in op Mien's niet-begrijpende blik. 'Voor de Zàng-avond n'tuurluk, 't - 't concert...! Zal 'k je dan wat vroeg komen halen, hè? Gaan we nog even - patsieren?'

Al onder 't praten, versmeulde de glans in z'n stem. Ze was

schielijk overeind gekomen. ‘Oh - maar 'k ga niet, néé! 'k Zou met Tine, zie je...’ Ze zei 't snel, zenuwachtig-bang. 't Schrilafwerende voelde ie als 'n stoot, 't trok z'n koene kop in diepsnijdende kreuken vol nijdig-broeiend vermoeden. ‘D'r zijn immers geen entree's meer...?’ - Even blikten onder de frons z'n oogen smeekerig in de hare, dan bleef in z'n kijken als 'n harde kern, enkel 't norsche. Hij kuchte tegen 'n schorheid, schokte de schouders op: ‘Enfin - als je liever met Tine gaat...?’

Achter h'r nerveus-trillende voorhoofds-frons wentelde 't moeizaam. ‘Nee - 't kon niét, Joost zou n'tuurluk komen, kòn tenminste komen en dan zóo'n afspraak met Co... nee - 't kon niét...’ - 'n Heete blos schoof over h'r wangen. ‘'t Spijt me wel...’, zei ze kleintjes, - ‘maar...’

Bruins richtte zich forsch op, brusk. ‘Oh - hoeft héelemáal niét, 'k kom dat entreetje nog wel kwijt, hoor...’

Hij keek of ie plotseling 'n smartelijke waarheid doorzag, de netelige frons trok 'm 'n diepe rimpel boven den neus. ‘Veel plezier dan met - Tine...’, zei ie droog. Z'n kloeke kop vertriestte nog meer in de stroef-komende glimlach, ná z'n vluchtige knik ging ie bedaard.

Ze bleef éven nog luisteren naar z'n zware stap in de gang, z'n doffe praten in de winkel. Donker klonk z'n stem in tegen Jo's schel-jolige lach-praten, en 'n vaag-bezwarende verontrusting door-ging h'r 'n wijl. ‘Als die Jo 'm nou maar niet plaagde met 'n - 'n blauwtje of zoo, 'n náre jongen en ie kon zoo... Akelig nou - dàt met Co... maar 't kòn niét...’

Ze huiverde, dacht plots weer aan Joost en boog zich dieper over 't werk, 't warme bloed tintelde 'n wild, fel rood in h'r wangen en 'n verrukking trok bevend door h'r glimlach - in 'n verzonken aandacht reeg ze droom aan droom.

[VII]

'N FLOSSIG gouën licht-lijn gleeed door 't bol-glazen panneruitje, op de kleine bijzolder, die paaide nog even de glans van 'n weeke en witte dag-helderte naar de gammel-verwurmde zolder-gebinten en overstrookte ook de doffe en vale boeken-ruggen op de breede, buikige kastplank met tintelende volants.

Maar - tusschen de grauwe plinten bleef 't diepe vensternisje in lood, armelijk-verdruild, onbekoesterd van glans, en ook amper zichtelijk was 't schamel overblijfsel van de kleurig-geschilderde deftige man in rok en kamizool die 'n vlamvend hart op de kleine en bleeke schaal van z'n wijd-gespreide hand aandachtig te wege leek. Van de gesleten spreuk op 't doffe ruitje restte nog maar een enkele regel: 'Myn hert en sal geen ander kiessen.'

'n Vaste diepe glimlach vervouwde Mien's mond als ze met blijde en warme oogen naar 't gebersten ruitje opkeek. 'Nee..', zei ze plechtig. 'Nóoit - 'n ander...' Ze schrok bij de klank van h'r stem en keek schamig om zich.

De magere oude dam-spiegel van Grootvader Rijckhout sneed 'n zilveren breuk in 't kale zolderbeschot, en de antieke klok keek als 'n log en glimmend bakkes uit 't schemerige, z'n sterk-verguldsel schonk h'r 'n royale glimlach.

Spichtige heimelijkheid behuiverde tòch tot zelfs in de gulle gloed van de avondzon de vale planken en de lang reeds in onbruik geraakte dingen. De schaduwen leunden als grauwe zorgen aan de oude wanden.

Schuw-spiedend gleeed Mien's blik door de kleine vertrouwde ruimte, dàn - zich rekkend - keek ze aandachtig door de smalle dak-ruit over 't bezonde Stadje. De verweerde spitse daakjes, trillend-overvloed van 't gulden avondlicht, schuilden

vertrouwelijk en saamhoorig bijeen, de venstertjes gloeiden blozend uit de neigende muurtjes, en de boomkruinen bol en breed, wiegden zacht hun groene blârenvracht op de zucht van de zwoele wind, heel in de verte achter de bemoste wering, vergeleed in tam-rulle dein-plooien de kalme zee.

Mien hief de armen en sloot de handen in 'n vaste greep om de slanke nek. 'Dàt bij de Vliet, 't leek 't allang..! Je kon 't haast niet meer tellen op je vingers... zooveel dagen'. H'r adem ging stroef en beklemd, ze look de oogen, trachtte weer ná-te-genieten, Joost's kus, de streeling van z'n handen langs h'r lijf, de veerende druk van z'n lichaam. 't Stuwde 'n koortsig rood in h'r wangen en in h'r oogen drong 't 'n heete glinstering.

't Duurde niét.

'n Schelle jongensstem, 'n schreeuw beneden op de straat, verjoeg 't, h'r armen zakten sloom zijwaarts, toen bij 't terugschrikken tot de werkelijkheid, kwam de nuchtere overweging weer. 'Och ja - já, ze zou met de voile...' 'n Nerveusheid propte 't tegen h'r keel, ze trachtte naar beneden te kijken, 't Cromhout in, zag dan enkel vrouwtje Bartelinck onder de breede linde en op de uiterste rand van de weg, in 'n kijvig tête-à-tête twee ouë ventjes.

'n Vaag geroes van stemmen dwarrelde over en weer...

Ze luisterde benepen. 'Nou zaten ze allemaal buiten - allemaal! 't Was n'tuurluk de àkeligste tijd...' 'n Strakte trok om h'r mond en ze fronste beverig. Met de duimnagel kerfde ze 'n bochtige voor in 't weeke hout van 'n dak-plint. 't Had ie toen ook gezegd, hè..? Dan ben je nog - nòg véél meer 'n mysterie! Hij vond 't wel erg mooi - wel èrg..! Dom nou toch wel dat je Co's kaartje niet... n'já mét Co voor die eene avond! D'r hoefde niet meer te gebeuren dan je zelf wou, en je wou n'tuur-

luk absoluut niets... dus..!' Ze zuchtte zwaar, en keerde zich dralend van 't nok-ruitje af. 'Had je aldoor naar 'm kunnen kijken... stilletjes kijken..! Gut - zoo jammer nou toch..! Misschien heeft ie jou ook nog gezocht, ja - misschien, maar... maar 'n entreetje heeft ie toch vergeten te sturen'.

Even bleef ze weifelend stil bij de ouë boeken op de plank, greep al naar 'n deeltje van Jan Luyken, - 'Jezus en de ziel,' en bedwong tòch weer 't begeeren. 'Nee - nou niét wéer verschuiven tot morgen, dan - dan hóu je gedurig die spanning voor - de eerste keer..'

Ze slikte tegen 'n droogte in de keel en bewoog zich aarzelend, nam dralend de zomermantel van 't ouë wasch-rek en bleef dan weer tobberig voor zich uit turen.

'Guus Mieuwsen - 't had die ook 'n oogen opgezet... toen ze bij Van Dam 't voiletje...! Ja - en later had ze loopen te schateren met Trien Witte, vlak achter h'r...' Mien's roode mond trok kreukelig van nervositeit. 'Je móet toch.. je móet..!' Driftig wierp ze de mantel terug op 't rek, boog naar 'n cartonnen doos en nam 'r voorzichtig de kleine lila zomerhoed uit, met behoedzame vingers streek ze langs 't afhangend tuletje. 'Moeder - dié had 't ook mal gevonden al zei ze 't niet zóo.., en Vader en Jo die zouën wel..., ' wrevelig verduwde ze 't. 'Och - maar... maar Jóost...! Nou já... om hèm tòch...' - Snel trad ze op de smalle spiegel toe, drukte de hoed diep op 't veerende blonde haar, en bond zich gewend-handig, 't voiletje voor. 'Als 'k nu eerst maar de straat uit ben,' tobde ze, en vergat dat dan weer, bleef als elke dag bij de heimelijke proef, stil-verwonderd kijken naar h'r blank-verschemerd gezicht. De oogen straalden met vreemde koortsige gloed door de broze tule, de verheimelijkte mond stond als 'n karmein-

roode bloesem in de ongerepte gaafheid van de huid, de wangen bloeiden hoog-rose en de stuiverig-rulle krullen wipten tintelend onder de hoede-rand uit.

'n Onzekere glimlach trok als 'n vluchtige glans over h'r gespannen gezichtje, snel haalde ze de mantel, trok die jachtig aan voor de spiegel, knoopte met kil-voelende vingers de kleine koordknoopen toe, de ceintuur, friemelde nerveus-onhandig aan de sluiting van de handschoenen. En aldoor over 't schichtige gefruitsel van h'r vingers, bleven h'r oogen op de spiegel.

'Ze zouën n'tuurluk geweldig kijken..., ' stelde ze vast. 'En - en dat niet alleen...' 'n Klamheid trok in h'r handen. 'Och - nou já, ze wist allang dat... já n'tuurluk - hátelingen...' Gemelijk keerde ze zich af van de spiegel, trachtte 'n wandel-route te bepalen.

'Stil-Rozenburg langs en dan - dan de Zond langs en - en de Vliet.' Kribbig verwierp ze 't weer. 'Och - maar menschen... menschen kom je immers overal tegen? Je weet toch van te voren nooit preciés, hóe je gaan zal, wié je wil mijen?' Ze trok met 'n resoluut gebaar de mantel terecht, trad met snelle schreden op 't ruwhouten zolderluik toe, doch bleef daar weer stil. 'D'r kon volk in de winkel wezen, hè? 't Zou vast wel! Wàs d'r geen gepraat?' Bangelijk luisterde ze, hoorde niets, troebele gedachten roerden in h'r op. 'Die lach - buiten... die was van Eibels-uit-'t-caféetje..., had ook zoo ellendig gejouwd - vorige keer, toen met nog 'n paar kroege-klanten... enkel om d'r kousen! N'tuurluk - ajour! Eentje mikte 'r nog z'n vieze tabakspruim naar, en later bij de brug wouën sjouwers de weg versperren...' Ze kneep de mond in bij de pijnlijke heugenis en keerde zich werktuigelijk van 't zolderluik af, liep sloom terug en tuurde doelloos door 't kleine panne-ruitje.

‘Och - nou, dié lui...! 't Hindert 't, hè...? Je zal hem n'tuurluk wèl tegenkomen! N'tuurluk...! In de Klocksteeg of - of d'r ergens bij 't Ruyschenstein. Kijken zal ie..., met groote oogen...! Eérst zal ie je niet kennen, zal ie - misschien denken, 'n logeetje van deze of gene, en dan ineens met 'n schok zal ie stil blijven. ‘Nee - Mién?’ Ze ademde snel in 'n beschroomd geluksgevoel, en rond h'r mond rijpte 'n trotsche glimlach, vlug en bereid, ging ze...

Beneden in 't gangetje hoorde ze h'r Vader's lach, 't dompe gepraat van de klantjes in de winkel, liep toch vlug door, de tanden opeengeklemd, en rukte nerveus-driftig de tusschendeur open.

't Avondlicht vloeide scherp-fonkelend over de ouë winkeldingen naar h'r toe. Ze zag hoofden wenden, oogen sperren. Holmers stond achter de toonbank suiker te scheppen in 'n groote grauwe puntzak, hij keek op en morste..., tikte dàn grijnzerig tegen de pet: ‘Dame...’ De kleine-luiden grinnikten en Jo mokte verbeterden gramstorig: ‘Deftig, hè...? Tsjonge wat worden we deftig.’ Schuw ging ze langs de menschen heen, in schijn - òngenaakbaar.

De rustige avond-praatjes in de straat stokten ineens bij Mien's nadering, en de luiden bleven stil op den weg. 't Doezel stemmen-gebrom leek traag-aan tot één doffe klank uit te zwellen, tot één enkele donker-misprijzende stem.

Mien keek recht voor zich uit. ‘Niét zoo bàng àfháásten...’, vermaande ze zich gedurig, maar h'r reppende voeten bleven toch in de nerveuze jacht.

't Vèr-zwangere wijf van de katten-en-honden-snijer kwam log-langzaam op van h'r zetel, ze perste de handen als vinnige

klauwen weerzijds de buik en drukte in h'r verbolgenheid de zware schoot tot 'n zwikkende knoedel, hèlde bij de krijschende lach vèr-achterover. ‘'n Endje ansjopies-gaal voor d'r griffemeerde stuurboord... ha-ha..! Kíjk me dat ringelduifie... dat lèf-jakkertje... ha-ha, nou wil ze... nou - nou mot ze op aalfoppen uit!’ - De wangen van 't wijf lilden stuipig bij de zware schater en h'r dikke onderkin werd vuurrood. Ze slofte - uit 't kringetje van gichelende burenen - breed en verspèrend naar 't midden der straat en lachte uitdagend, h'r groote boter-gele tanden leken de deuren van 'n pakhuis, waarachter véél vuil gestapeld lag.

Mien week schielijk uit, 'n steegje in.

‘Je vlùcht...’, schimpte ze, en - ze wist geen verweer.

H'r schreden klonken hol en lawaaiïg tusschen 't nauwe huizenpad en schamig bedacht ze, hoe gek dat nu was: h'r dráven in dàt toiletje in zóó'n schunnige steeg. Dàn dook weer donker en deizig 'n bloed-rooie lach-kop om de muurhoek en lijzig kwetterde achter de listige spot - de logge schater.

't Wriemelde van menschen in 't duf-warme achterstraatje. 't Melkboertje - de gehéimzinnige, die uit de sterren de toekomst kon lezen en die genas op 't gebed, keek h'r van uit z'n donker-omhaarde oogleden weifelend aan, achter 'm op de bultige weg strandde van louter onachtzaamheid in 'n diepe gootgreppel, 'n kreupel oud vrouwtje, h'r puinvallig mondje sputterde foeterige woordjes. En 't spichtig-ingebogen wijf, dat als 'n kwaadaardig loerende heks, knokelig, vaal en - dreigend over de grauwe klep van h'r breede onderdeur leunde, gaf bits 'n luidruchtige bijval.

Mien beet de lippen dun in. ‘Niét luisteren...’, morde ze, en h'r wangen schoten vol bloed, ze hoorde 't tòch wèl...

De stroeve kijf-stem van 't gedoken wijf, haalde nurksche echo's vèr uit de straat: gispende herháligen, 'n paar kinderen jouwden de opgevangen woorden treiterig na, en 'n kreukelig joodje die z'n coupon roode baai als 'n lamgeslagen offerdier over de scheeve schouder droeg, taxeerde vurig: 'Nah... nah..., dhâ'-s 'n phakkie fan... fan phij de tweehonderd phop...! Wat-t-'n poehee! Wat-t-'n poeha! Die fhaalie is 't ghoekoopste...!'

Mien ontweek moeizaam de op-relletjes-azende wijven, en h'r mond spande strak van 'n felle haat.

De spitse geveltjes wrakten achter de lui uitleunende menschen 'n groezelig fond, en de weg vaal bochtend in kleine kronkelingen, had stadig donkere pleister-van-lijven. De luiden lachten frisch-op, schèl, en de spitse inval van de een hitste de ander.

'n Man kwam in z'n gescheurde blauw-baaien onderbroek op de holle drempel van z'n krottige woning. Uit z'n ruige haarkop keken ongegeneerd de bol-ronde oogen, hij jeukte zich in de lies, en rekte de mond tot 'n vervaarlijke breedte. 'Zelle we 'ris perbeere zussie...?', schor fleemde ie 't na de doffe lach, en rauw en geil dolde ie door...

't Flakkerde 'n wilde woede in Mien's bange oogen, ze neep de handen en als 'n duivel voer de razende nijd door h'r bloed. Wreede en vreemd-vreeselijke dingen dacht ze, dan plots dáár doorheen, scheurde als 'n krimpene pijn, 't verlangen naar Joost. 'God - nou toch... wáarom liep ze dan ook hiér...? Wáarom liet ze d'r nou van h'r doel afjagen? Joost, die was hiér immers niet... hè...?' Ze slikte tegen 'n zwellende zeerte in de keel, en h'r voeten gingen plots zwaarder.

Bij de hakige bocht van den weg stond ze ineens voor

Dominee Kreithe, z'n waardig-kalme tred verlangzaamde aarzelend, 'n krenkend meewaren schoof door z'n oogen, weifelend bleef ie voor h'r stil.

H'r blik gleed verlegen tot 'm, en h'r lachje trilde bij de bedeesde groet, mat knikte ze in op z'n goedig onderzoekende vragen. 'Ja... já, 't ging wel thuis, já...' 'n Stilte dreef over h'r woorden en dof en schichtig overwoog ze, wat ze nog meer zou kunnen zeggen, maar wist 't niet recht.

Om Kreithe's mond trok wat strafs, z'n groote baardige kop had ook 't milde van anders niet, z'n kijken gleed koud en leeg langs h'r af. Met de stevige wandelstok groef ie in twee krachtige halen 'n kruis over de sintels. 'Moeder maar flink helpen, hè?', verzocht ie vaderlijk. 'En de groeten thuis doen, hoor... en zeggen dat 'k binnenkort 's hoop aan te komen.'

Ze knikte, keek bleu van 'm weg naar 't kruis in de sintels, glimlachte kleintjes in op z'n goedige groet.

Onder 't schichtige voortjachten, pruttelde weer wat grams in h'r op. 'Nèt of ie bang van je is...! Och - bàng...! De voile n'tuurluk en de Zondagsche mantel...' H'r lippen rimpelden van ergernis en 'n frons schoof tusschen h'r brauwen.

'Hij was precies zoo benepen als... als de anderen, 't - 't scheelde geen haar...!' Ineens door 't kleine getob over Kreithe's stugheid, woelde weer 't verlangen naar Joost. 'Heer, in hoeveel dagen had ze 'm nou al niet gezien, hè...? Zondag-voor-'n-week 't laatst, in de Kerk, en toen d'r-voor, telkens maar vluchtig, 'n keer toen ze met Tine liep en nog 's toen die akelige Joop Heinsius h'r aansprak..., maar - maar bij de Vliet was ie toch niet meer geweest. Veel op reis ging ie ook, elke dag naar de Beurs...' H'r denken verijlde, ze hoorde weer 'n schimp hier en ginds, 'n lach... H'r mond-

hoeken trokken bevende neer en ze neep de handen tot vuisten.

Wat later zag ze Rijklof Krone. Hij stond in z'n weelderige tuin en ie snoeide de haag. Toen ie h'r zag, gaapte z'n mond wijd-open, ie zette de bril op en knikte vaag, driftig klopte ie z'n pijpje uit tegen de boom. 't Gaat verkeerd,' morde ie. 't Gaat verkeerd... nou van-avond zal 'k 't zeggen...'

Over de schouër keek Mien nog 's om naar den ouën man en z'n kleine armelijke huis. 't Rood-steenen gebouwtje lag schemerig in de koepel van witte perenboom-bloesems en de kleine venstertjes gloeiden rood van de avondzon. 'Hij ook al zoo - zóo vreemd', dacht ze en wou de pijn niet weten, de pijn in zich. Schuw ging ze weg van de menschen en zocht 't plaatsje bij de Vliet waar Joost h'r de kus gegeven had. In de lange halmen lag 'n stoeisch vrijend paartje, ze liep die beschroomd voorbij, schamig, drentelde in 't schemerige plantsoen-laantje doelloos voort...

'Als 'k 'm enkel nog maar 's tegenkom...', peinsde ze arm. 'Als... als ie me dan enkel maar gedag zegt...'

En even voorbij Tober's hôtelletje gebeurde 't. Ze liep in stage vrees voor herkenning en spot, schichtig in de hooguitbrandende glanzingen van de fel-wit optwinkelende spoorweg-lampen, helle licht-flitsen schampten over den weg, scherpsissende fluit-signalen gilden van 't rangeer-terrein, langs h'r gingen enkele reizigers, schuw keek ze naar hen, en dralend keerde ze. Toen, in 't klare schijnsel van 'n bol-brandende gas-vlam, liep ze recht-aan - op Joost-van-'t-Ruyschenstein toe...

Hij kwam rijzig en heel knap in 't donkere colbert-costuum - de waterproof nonchalant over de arm - uit de schemer in

't blank neerstralende licht. De hartslag joeg hóog door h'r borst en 'n heete vreugde sloeg door h'r bloed.

H'r geheven oogen keken blij-verwachtend naar 'm op, en ze had 'n beverige glimlach om den mond, wist 't naakte licht vol en kenbaar makend tegen heel h'r gezicht en 'n oogenblik zagen z'n oogen ook recht in de hare. Physieke en moreele pijn, besloten achter hooghartig isolement leek in de scherper-getrokken en vreemd-gestrakte trekken van z'n bleek-bruine en gemagerde kop, in de scherp en stug-opnemende blik, de dun ingeklemde ascetische mond, dadelijk zonder iets van de oude innige eigenheid, voer z'n blik over Mien heen, van h'r weg. Rustig stapte ie door, wipte veerkrachtig de enkele hoge bordes-treden op, de wijde boog van de stations-portiek in en - verdween zonder omzien...

Mien liep na de lange omblik, gedoken voort op de lichte weg. Lach-gilletjes door-zongen de avondlijke rust, hurrietjes keften op. Ze zocht werktuigelijk de donkerste leegste straatjes, tuurde wezenloos naar de dingen rond-om.

Bij den slager lag 'n vette zwijnskop in de etalage, de blauw-en-dof verbloede oogen mikten 'n gruwe clownige scheelheid onder de fakkel van de sidderende vleermuistong uit.

'n Bakkers-karretje met 't kleine smoezel-opbrandende kaarse-eind in 't wekker-ronde lantaarntje, stond als 'n één-oogig gedrocht dwars over den weg, moten ruig verkapt brandhout lagen ergens als wreed-verhouwen bonkige menschen-lijven. Voor h'r uit schoof 'n oud vrouwtje, strammig ingebogen, hoekig van hoofd en schouders, 'n Keulsche pot onder de arm, 't leek 'n heimelijk weggelopen caryatide van 'n deftig oud koopmanshuis. - Uit de blauwe koepel van de slanke toren braken dan ook in loome deiningen de trage klanken van 't uurs-

liedje los, de klokke-galmen spatten als zeep-bellen, broos en brekend weg naar de lichte lucht, en plòts door-krijtschte 't hóog uitgillende fluit-signaal van 'n vertrekkende trein snerpend de weifelend-vervlietende muziek-uit-de-toren... Mien hoorde 't... en ze huiverde, dràlender liep ze, méer strómpelend.

Bij 't groot-op-loggende hoekhuis dacht ze: 'Je moet je goed-houën, je - goed - houën...' 't Was àl wat ze peinsde. In de winkel nijdigde Jo's spot en de hortende lach van de klantjes, - binnen - in de hel verlichte kamer, zaten Krone, Meurs en de Vader, op h'r plaatsje dicht onder de lamp, naast de Tante, de Moeder.

Mien knikte vluchtig, ze trok suf en onbeholpen de mantel uit, deed sluw de hoed met 't voiletje af, tastte werktuigelijk naar h'r haar en vergat dan 't opkuiven weer.

- Beverig en wit-in-de-wangen schoof ze achter de tafel, boog 't hoofd over 't handwerkje.

Vrouw Holmers had maar 'n vluchtige blik voor h'r, ze hield de oogen gedurig strak en waarschuwend op h'r man, hij praatte hèftig, rúw... 'Nee - née, Thonis Meurs laat mij nou ook d'r 's..., ik zeg je de middenstander gaat d'r van tüsschen, 't kleine baasie wordt ondergeduwd van de knechts in - in h'r-lui òngenádige loon-eischen... Tijd komt dat ze niét meer als - als viér uur per dag willen werken, dat ze al ídioter éischen stellen, já-wel, d'r éischen..., en 't ongelukkige kleine-baasie met z'n zuinige duitjes - crepeert!' Heftig deunde ie z'n oratio pro domo.

'Dàn ben 'r de groote kerels met d'r knuisten vol goud, die pooieren 't arremelukke stukkie brood tusschen je tanden uit, sluiten 'n vennootschap-zus-en-zoo, koopen grond, laten win-

kels bouwen, vijftig, zestig tegelijk, méer soms...! Mag de kleine winkelier dan tegen op-concureeren als ie 't kàn... en ànders stikt ie maar...!' - Wat huilerigs sloop door Holmers' futtige stem en z'n handen nepen trillend de stoelleuning... Als ie eindelijk zweeg, gaf Rijklof Krone z'n gereede toestemming in 'n zwak hoofdknikje. En de Voorlezer die al minutenlang, de stugge weerlegging-uit-gewoonte in de listige oogen had, kwam na z'n kregete tegenwerping plots op 'n ander onderwerp... 'Ja-a... nou maar - apropos... Weet jemie d'r óók van, hè...? Kàn 't waar zijn, dat - dat ouë Halke, 'n Róomsche man aan 'n sigarenhandeltje geholpen heeft...? D'r staat toch geschreven, niet-waar, laat ons goed doen aan allen, maar méest aan de huisgenooten des geloofs... Tja-a - de ingeborenen des huizes gaan dan toch vóór - niet-waar...? Offe - of is 't de ouë z'n jongen - misschien? Die - die léék 'n dwaalgeest?'

Holmers diende van repliek.

Maar Krone naar Vrouw Holmers overbuigend en zwaar steunend op de tafel, begon toen over z'n Pieter Cornelis, die in de Oost was. 'Dat jongetje van je, Fràns, ie lijkt op 'm, 'n mooi jongetje, ie zat op me knie in de avond en keek met groote oogen 't donker in. Vader, zei ie, waar komt de nacht toch vandaan, en waar de sterren... en waar ben ik vandaan gekomen Vader en... en waar de Hemel en - waar komt de lieve Heer toch weg... en Vader, Drie-éénig, hoe kan dat..? - Tja, zoo'n jongetje van 'n jaar of acht, negen, kan je meer vragen doen in drié minuten, dan je in heel je leven beantwoorden kan! 'n Mooi, teêr jongetje, ie zong graag dat liedje: Jezus van Nazereth komt voorbij...' De stem van de oude man sloeg over en werd heesch. 'Ja - later ging ie tòch van me weg... naar dat

heete land, met de zwarte mannen en waar ze alle dag rijst met peper krijgen... Dié jòngen - ze vlieden àllemáál uit 't nest, de aventurelukke wijdheid in, de stilte hiér lijkt te zwaar voor d'r..., 'r is wat in, wat bàngs... ik weet niet, maar dàt jaagt ze vòrt! Nóú, hebben de ouë-lui van Meneer Joost ook 'n bittere dag, vandaag trok d'r-lui eenigste jongen - d'r ééningst kind - de wereld in! Ergens in - in Wales in Engeland krijgt ie 'n betrekking aan 'n bank, goeie relaties moet je denken, tja-tjá... en - en 'k weet... 'k wéét... ie ging in onmin van z'n ouërs...' - Rijklof's tranende oogen gingen geen seconde van Vrouw Holmers' peinzend gezicht. 'k Zal 'm missen...', zei ie schor, en in 'n murw zelfbeklag dat 'm anders niet eigen was. 'k Zal 'm missen, de jonge Menheer, ie ging voor - járen...'

Mien boog dieper-in, 'n wreed gevoel van versterving doorkilde h'r en 't praten rond-om-h'r, verdofte tot 'n vreemd-donker en warrig gerucht. 't Werd schemerig voor h'r oogen en maar moeizaam stond ze op, ging als tastende de kamer uit, 't was ook of de steenen keukenvloer onder h'r voeten wegweek. Ze knakte voorover, sloeg bijna geruchtloos neer...

De Moeder, die Mien schielijk volgde, vond h'r - met 't hoofd op de gestrekte armen - bewusteloos voor de oude schouw.

[VIII]

TINE van den Ouderling schaterde joedelig uit. ‘Nee maar, een als jīj - als jīj!’ H'r oogen stonden bol van vroolijkheid, kittig wierp ze de dobbelsteentjes op 't kleine ronde tafelflat, verplaatste de fiche op de speel-plaat en rekte zich ongegeneerd-geeuwend en jolig-lui. ‘Zoo'n wondermensch - jīj!’ Tusschen de breede bloem-roode kier van h'r lippen, zong klokkend 'n lach. ‘En nog àltijd...! Zoo'n zeventiend'-eeuwsche zedigheit, zoo'n ingeregen markiezinnetje uit... uit de ouë doos...! Waar jij toch altijd bent?’, ze rukte de schouërs op en lachte weer.

‘N'tuurluk in 'n sprookjes-land ergens in 't Zuiën, hè, 'n - 'n gewest vol rozengeur en maneschijn? Of - of op de verste ster in de hooge lucht...,’ genietend h'r makkelijke geestigheit belachte ze ongetemperd de rellige babbels.

De luchtige en toch ook maar goedig bedoelde spot, trok 'n trillende glimlach om Mien's witte mond. ‘Je dèntk maar...,’ remde ze 't woorden-gedartel, en kribbig van 't uittartende kijken naar h'r, wierp ze driftig de steenen. ‘Twáalf!’

Tine prees. ‘t Leer je...,’ en nuchter-gewikst telde ze met felle blik de blauw-roode nummer-hokjes van de bonte speelprent. ‘La mort...!’, schel-uit juichte ze 't, joedelig, h'r darteldoën leek valsch van uitbundigheit. ‘t Reisje van nieuws...,’ dolde ze. ‘En - pòtverdùbbelen.’ H'r krachtige lach dreef weg in 'n twinkeling van hooge grove geluidjes, maar in h'r groot-getrokken oogen bléef 'n vèr, nog altijd ingehouën doelen op iets anders, dat verzweeftde en kwam weer achter h'r woorden en vergleed in h'r glimlach. Meteen - en heel groot in 't beklemmend-kleine kamertje, lawaaide ze overeind, wipte 'n wijd-spannende stap langs de teëre en dwaas-popperige meubeltjes van gebeitst peren-hout en bukte proppig in bij 't lage

spiegelkastje, 'n fijn geluidje van kristal zong onder h'r tastende handen uit. 'k Zal je tracteeren', zei ze gul.

Mien, absent de fiches bij-schuivend, keek verloren-in-gepeins, vluchtig naar Tine's verholen doen bij 't kastje, dan achter de geel-zijden gordijntjes om, 't raampje uit.

't Deftig-stille Ruyschenstein lag in de dubbele reeks van hoge slanke popels als 'n nauwe steil-gemuurde gang, 'n enkel stemmig-gekleed mensch ging af en toe door de tamme rust van 't laantje, over de daken en van heel nabij, zong 'n Vesperklok korte krachtige klanken. - 'n Schrijnige vroomheid brak 't even in Mien open. 't Oog van den Heer was 't - op die Zondags-stilte...? En - op háar...?' 't Knapte terwijl ze 't nog overwoog, en langs de dof-roode spits van 'n oud-en-hoog-bepand huis, zocht ze met ongedurige en hunkerende blik, de reep verre horizont af.

't Lag d'r in 't Westen, Engeland, Wales..., Heer - 'n eind weg, 'n éind...!' Star en triest hield ze de oogen op de poortig-toe-vlammende zon-boog in 't Westen. 't Sprookjes-land...', bedacht ze. 'Ja Tine... Tíne, dié wist 't wel...' 'n Schreierigheid wrong naar h'r keel en 'n weeë pijn woelde op in h'r borst. Dan weer heftiger had ze 't verlangen naar ruimte, wind-frischte... 'Nou èrgens àlléen in - in de klare zon en geen huizen om je en - geen menschen.' Ze zuchtte. 'God - Heere...! Was zìj - zìj 't nou enkel die 't - 't armzalige voelde, 't vále van àlles...?' H'r oogen knipten tranerig in tegen 't roode licht van de avond-zon.

'n Maanden waren dat al niét... dat Joost..., Heer - zoo'n tijd! Toen in de volle zomer, nou midden in de - de zore winter...' Dof peinsde ze door... 'Wáar - was ie nú? In 'n Kerk - misschien? Keek ie nu ook naar de rooie strepen

van de zon...? En - en zou ie nooit 's aan... aan háar...?’

Ze bewoog zich onrustig, 't drong tot h'r schrikkig oplevend besef, dat Tine pas iets gezegd had, en h'r schielijk omzoekende blik vond ook over 't veel-ruitige spiegeldeurtje Tine's verbaasd-koddige kijken-naar-h'r.

‘In de rozengeur...?’, verspote dié bij den snaakschen lach. ‘Of - of op 't vaderland van je ster...? Gezellig ben je! Gezellig als 'n haringkie in 't zuur!’ - Ze zat breed ingehurkt op de vloer, 'n langhalsige liter-flesch stevig tusschen de hoog opgetrokken knieën, en nog in h'r lach boorde ze vaardig de trekker in de ontdopte kurk, trok met 'n enkele krachtige ruk de stop uit.

H'r even ingeperste mond, dàn uitzwellend, had dadelijk weer de diepe jool-plooi. ‘Suffertje...’, grapte ze goedig. ‘Suffertje...!’

Mien beglimlachte 't tegen de zeerte-schrijn in, ze werd rood tot onder h'r oogen en h'r mond trok..., tòch maar zwakjes verweerde ze zich. ‘Och - is 't nou zóó - mal, dat 'k even bij wat anders dan - dan 't gånze-spelletje en jou was? Denk jít dan nooit 's ergens over? Verlàng jít nooit 's zoo - zóo dat je àlles 'r door vergeet?’ H'r stem werd warm, en ze keek minder bedeesd. ‘Zèg nou 's eerluk... heb jít nooit zoo-eh... zoo'n verlangen naar - naar ruimte en - licht en - en stilte?’ H'r kleine onzekere glimlach smeekte..., maar Tine verpruttelde 'n moeizaam-ingesmoorde spot. ‘Is ze nou màl., 't bèsjeshuis..?’

Even bleu-vragend, keek Mien op. ‘Wàt...?’ - Dan weer doorpratend: ‘Heb jít dat nou nooit 's, hè, dat gevoel of je wat moois gehad heb, en - en dat je dan kwijt geraakt ben - láter?’

‘Já... nou en òf...’, knikte Tine, h'r stem bleef effen, en

onargwanend en peinzend praatte Mien door.

‘Zoo wat vreemds, hè? En - en weemoedigs? Zoo... zoo of 'r wat prevelt naar je in - in de wind en in de golfslag? Iets dat je vroeger verstond en nou niet... nou niet meer. Soms op 'n maan-avond ook als 't licht zoo kil langs de huizen valt, of op 'n - 'n leege straat, 'n gevoel of je - of je háást schreien moet...?’

Tine zakte schokkerig in en de lang onderdrukte lach kwetterde lawaaiig tusschen h'r witte tanden en zwellende lippen uit. ‘Oéf...! Ja - als je alleen bent, hè, dat húilerige? Ja - 't ken 'k - 't kèn 'k, en 'n golf die z'n hoed afneemt, 'n prátende golf. ‘Dag zus..., da-ag! Hoe vin'je me...? Dag - schat...!’ Ze schaterde... ‘Oh gut... oh - gut, je wordt málerig hoor...’ H'r gedempte gichel kittelde tèlkens weer op, en maar moeizaam kwam h'r oolijke stem tot 'n straf en nuchter vermaan. ‘Kind - die dingen moet je niét zeggen, héusch niet, nou ja, tegen mij - maar ànders..! 't Staat zoo bespötteluk, wéemoedig is al zoo'n íjseluk wasch-echt ouë-vrijsters-gestumper, zoo huilerig sentimenteel, en - en al dat malle gesnuffel aan bloemetjes en snotterig gelodder naar de maan en - en 'n golf...’ Van lieverlee kwam ze weer in de lach, onder 't praten al was ze lenig overeind gewipt, rommelde nog wat om in 't kastje, droeg even 'r-na op 'n Delftsch-blauw dienblaadje 'n groene kraf met likeur-double en twee fijn-geslepen kelkjes aan. ‘Trèk..?’, de lustige oogen vol tintel-lichtjes, informeerde ze 't.

Maar Mien - bij 't meedoogenloos-spottend vermaan - verwrangd van ergernis en - schaamte, weigerde 't stroef-en-schrikkig. ‘Nee...! Néé hoor! 'k Dacht zoo-net al: is ze nou - heélemaal...? Weet je Moeder wel dat je...?’

De naïef-gezegde vraag gloeide Tine's wangen fel-rood. ‘Oh - gut! Kosteluk zeg, kòsteluk!’ Hoog en kraaiërig vergiërlachte ze 't. ‘'n Mòp! Weet-je-Moeder-'t-wel...!’ Tusschen de lach-hikken in, verschrilde meteen h'r stem tot 'n onnatuurlijk hoog-piepend kinder-geluidje.

‘Nee... me Moesje is immers bij Mevrouw Kreithe, hè? Bèl jij even op...? Compliment en... offe we - 'n glaasie doebele gebruiken mägge...’ Schetterend door-lachte ze 't dwaze taaltje. - ‘Ja - ja heusch, pük..., als jij eerst 's even vragen wil bij - bij je Moes...?’ H'r felle oogen gloeiden van gulszinnende snaakschheid en h'r witte sterke tanden bebeten bij de krachtig terug-gedrongen lach, ruw 't week-dikke lippenvleesch, dàn - rustig goot ze de beide kelkjes vòl tot de rand, stiet even aan en slurpte met gulzig-inzuigende teugen, de zachte drank. ‘Patent smaakje,’ keurde ze vergenoegd. ‘'n - 'n Smaakje als - als 'n zoete zonde...’ H'r blikken vol onbeseften heerszucht en spot, bleven gedurig op Mien. ‘In tweestrijd...?’, bevroedde ze. ‘Tjá - die verzoeking, hè...?’

‘Uiig,’ weerschimpte Mien, ze gaf - klam-van-verlegenheid en - onbehagelijk van lust en wrevel - h'r beste argument. ‘Ik vin 't zoo-eh... zoo òngepast...’

‘Proef eerst 's,’ ried Tine, h'r klein-makend kijken dwòng, wòn ook.

‘Nou - ééntje...’, wroegerig tegen 't schrijng en schamig opstuwend verzet in zich, teugde ze aarzelend van de stroopigzoete likeur. H'r oogen traanden. ‘Schèrp...’, kuchte ze. ‘'t Is scherp.’ De dronk trok h'r 'n heetheid langs 't verhemelte, door de keel. 'n Lichtheid kwam in h'r hoofd en de oogen voelde ze tintelen, gelijktijdig trok ook 't pijnlijk gevoel van armheid uit h'r besef.

‘Of je aan de Bediëning zit...’, bekekte Tine 't vreemd stille kijken. Ze schonk nog 's in, schoof gezellig dicht-bij, h'r oogen over de dan weer vergeten, doezelig-verschemerde speel-prent op 't tafeltje, beschouwden triomfant Mien's aarzelend ontstrakkend gezicht, de bedremmelde vergenoeging in h'r kleintjes-komende glimlach. ‘t Smáakt?’, vorschte ze overbodig.

‘Naar - méer...’, knikte Mien, ze had 'n bloo heesch gicheltje in de keel en keek beschaamd weg van Tine. ‘Gut - maar... maareh... 'k vin' toch dê-'k... dat we 't niét...’

Tine overvroolijkte 't. ‘Nou já... jīj! Je vindt altijd.’ Ze had 'n korte binnensmondsche lach, praatte toch wel goedmoedig en onbekommerd-vertrouwelijk. ‘Gû, 'k doe 't wel meer hoor, voor 't naar bed gaan en zoo... 'k Heb ook 'n kastje vol verboden kaarsen en boeken. Gut já, je kan niet àltijd denken over brei-patroontjes en tafelloopers en - en dat andere... D'r blijven altijd maar twee dingen voor ons over, 't stramien en - de jongens.’ Wat wrokkigs was in h'r kuch.

Mien bewoog zich onrustig, verwierp nerveus, opperde...

‘Nee - och dê-'s niét waar! Als je 't maar zien wilt, allerlei vragen, kwesties uit - uit 't leven, uit de Kerk, 't geloof... 't - 't tījelukke...’

‘Nou zeg, nou - zeg...!’ Tine's uitproesten remde. ‘Ga nou toch door! De dóod? Als je àltijd ân dié zwarte boeman denkt, elke keer voor je slapen gaat, wor'je 'n - 'n...’, h'r verstroefde lach-mond perste even in, dan robuust ineens zei ze 't: ‘Zenuwpatiënt.’ ‘En de Bijbel..?’, drifts ontstreed Mien, ze was opgeschrokken als onder 'n klap. ‘Domenee zegt toch ook: dágeluks..?’

‘Ganzeke’, belachte 't Tine, - ‘Dàt móet ie toch? Ja - ja

en 't meent ie n'tuurluk! Mijn Pa, denk je dat die 't niét meent? - nóu! Maar in d'r jeugd hebben ze toch eerst maar 'n - 'n flinke portie gegrepen...'

Ze wipte luchtig-lachend overeind, boog even naar 't hardje en pookte driftig in 't verglommende vuur, dan, zich snel keerend, nam ze weer de kraf en schonk, wat heftigs was in h'r doen, ze dronk gretiger. 'Zeg jíj nou ook 's, weet je héúsch niéts van 't werkelukke leven... of hōu jij je zoo? Jij - je bent zoo'n bizondere, 'k denk wel 's: wàt wil ze toch, wàt verwàcht ze toch? Toen bij 't bevestigen en àltijd, 'r-na, 'r-voor, je had meest wat teleurgestelds en - ziólign'. Ze lachte schel op bij 'n plotse inval. 'Nee, zeg...! Dié dag toen 'k je zag met die voile...! Wat beteekende dāt nou weer, hē? Waarom déed je 't toch? Ik stond gewoon op m'n achterste pootjes... hē, en de - de héele stad...' Tine's oogen lachten, maar h'r stem had 'n spottig meewaren: 'k Vond 't eigenluk altijd nog al - nog al akelig om d'r over te beginnen en 'k moest toen nèt uit logeeren ook, maar waarom of je dāt toch dee'?

'Oh - dāt...', Mien's wangen gloeiden donker van oppersend bloed. 'Dat... dat kwam, 'k was toen zoo..., 'k had huid-uitslag, hē, en dan in die... die schroeiende zon...' Beteuterd verstamelde ze 't, tuurde schichtig-speurend naar Tine. 'Jullie hadden d'r zeker wel 'n gezellige avond van op "Dorkas", hē...? 'n Geschikt onderwerp!'

Tine liet zich lui achterover zakken in de crapaud.

'Och - och, dat arme huidje van je - pùk...!', luchtigjes lachte ze 't, spottend, en gekscherend-hèftig verdedigde ze: 'Nee - maar...! Zwijg me van "Dorkas"...! Tótáál onbegrijpeluk dat jij d'r niet meer komt. 't Is 'r dō! Gewoon om te giéren! En Domenee... heusch... héúsch, kan best de zon in

't water zien schijnen! Oh kind!, “Dorkas” - 'n heerlukheid...’ Ze klakte even, en h'r lach joolde...

't Dreef 'n troebele haat door Mien. ‘Ja n'tuurluk, 't wéet 'k toch...? Nèt zoo'n heerlukheid als - als dié catechisatie-avonden, bedillen en giéren...’

Tine zat ineens recht op. ‘Dat is - was je eigen schuld! Já-wèl! Je solliciteerde altijd naar - plaatsje nummer een! Joop Heinsius, zei dat laatst 's, já, 't is ook zoo...! Je bent - was zoo'n echte schriftgeleerde, hè? Wist àlles...! En dan - pff - zoo... zoo buitengewoon ingetogen, hè? Nou en voorts je toiletjes, je keurige kapsel, je snoezepoesen van bloesetjes! Wát dènk je toch? Zou jíj 't zóo lekker vinden als je aldoor maar weer op zoo'n deugdzaam, correct voorbeeld gewezen werd? Och en - en daardoor is 't... wàs 't...’

Tine's snibbig geworden stem vermilde al-weer. ‘Zié-je, dié vroomheid van je en dāt wereldsche, jawel... jáwèl... dat - dat héilige in je gezicht, dat strákke en - je in de puntjes verzorgde uiterluk, dat is me nou altijd 'n raadsel geweest, hè? Dat vroomee vooral, je leek 't toch wel echt te meenen ook...’ Mien luisterde schamig. ‘'n Bízondere...? Was zij -? Heer, dachten ze dāt? Vonden ze háar - 'n voorbeeld? God in de Hemel en ze dacht nou bíjna nooit meer aan - aan dāt...! Leefde maar... net als de anderen, koud noch heet, 't was of alles zoo maar doodgebloed was, dat tobben over h'r ziel, 't - 't geloof, h'r zonden...’ 'n Schreiërigheid drong h'r naar de keel en ze voelde de oogen heet van tranen.

Tine merkte niets, praatte weer door. ‘Ja nou, enfin..., 'k wou maar zeggen, 'k begrijp je niet! 't Leven is nou eenmaal geen zoet-gebakken dingetje... hè? Je moet stèrk willen wezen om 't leven te léven, en jíj, je bent zoo - zoo ijl voor m'n be-

vatting, zoo-eh - onwonderlik als 'n wolk aan de lucht...!' Ze had ineens 'n jolige arm-zwaai en 'n klokkende lach. 'Ja, já - bevoorbeeld: 'n heele zwerm aanbidders om je en nóg... en tòch altijd kijk je maar uit! Toen op 't Jaarfeest ook, hè, bij bossies tegelijk. En laatst - láatst nog, Niek van Oort in de Kruiswaard, 'k liep 'n pas viér vijf achter jemie, 'k hoorde 't..., zoo'n aanbeddend, nederig gesmeek, hè, precies of z'n levensheil d'r van afhing! Gut-gut-gut, als mij dat 'n jongen dêe!' Zoo'n mooie lieve jongen, die 't niét doet om 'n verzetje...' Ze schokte licht op, beleet de lippen. 'Ja, en dom is ie óók niet, zèg...?', nuchterder praatte ze door. 'Zonde dat ie maar zoo'n - zoo'n soort van beurtschipper is, hè? Nou ja... nou - ja, kàptein van zoo'n sleepdienstbootje, hij kàn toch veel meer..., wat taais heeft ie over zich, 'n - 'n energie om wat vást te houën, en - en z'n Vader zit dik in de duiten...'

Mien had de bleeke stille kop naar 't venster gebogen. 'Och..., ' schorrig verpruttelde ze 't. 'Je kan toch immers niet met iéder... iéder die nou 's toevallig zin in je heeft?' Achter de gele gordijntjes om, zocht ze met hunkerende oogen weer 't licht op de kim, 't was tot 'n dof onooglijk biesje verdoofd, donkere wolken overfloersten 't. Als 'n vervúiling kroop de grauwe schemer over de doode kim en 't stadje, ook over de nauwe straat beneden h'r. Wat beklemd bij 't schichtig-afgewend kijken, aanhoorde ze de bitsige weerlegging van h'r vriendin. 'Altijd van dié uitvluchten! Iéder? Hóeft dat nou? Bewéer ik toch niet? 'k Bedoel - die éene..., dié eene die 't dan is...? Je hebt keur immers! Je kan - némen!' Met 'n driftig gebaar van h'r hoekig-oprekkende arm, duwde Tine 'n krieuwelig neer-bengelend nek-krulletje tusschen de vlecht, h'r stem dempte in. 'Zeg, eerst heb 'k wel 's gedacht, dat dié van hiér-

over...? Je was altijd zoo - zoo afwezig als je op mijn plaatsje zat en zoo stiekem aftuurde op dat huis van de Halke's?' H'r witte vleezige handen grabbelden ongedurig om in de doos met fiches. 'Nou...?' Uitvorschend keek ze.

Mien loom achterover gezakt in de stoel, had enkel 'n domp lachje. 'Is 't - heusch..? Gùt..!' Bedaard-verwonderd rekte ze 't, h'r wangen gloeiden.

'Já, 'k dacht 't...', na-peinsde Tine, ze boog zich dieper over 't tafeltje, keek uit speurende oogen en lachtelistig. 'Méerdereren dachten 't...'

'n Stilte sloeg even neer, dan praatte kittiger - Tine. 'Ja, j'ij bent verwend, hè...? 'n Troetel-kindje van 't leven, wat je ook makkeluk krijgen kan, heeft geen waarde. Maar de meeste van ons, némen wat ze krijgen kunnen!' Overbuigend, beide ellebogen stuttend op 't tafelplatje, telde ze luchtig op de vingers. 'Wies de Boer, 'n matjedor hoor, en Riek Ubbels en Fie Meurs en Trien Witte, och en allemaal...' Ze had 'n korzelige lach. 'Ik zelf! Já, 'k heb m'n hart wel 's opgehaald! Nou - 't moet ook! Anders hou je 't niét! Toen dat stevige wintertje, 'n paar jaar terug... toe' was 't 'n Kappie van 'n Marine-schip, zoo'n lekker fiéf ventje, hè, aanhalig, pittig in 't praten, keurig in de kleeren, stijve pet met goud, jasje met blinkende knopen en gouën biezen... 't Duurde 'n paar maanden en - tot ie wègging, we wisten wel allebei: 't was geen ernst, maar leuk - óh! En dan die geniéps-bekonkelde samenkomstjes ergens, en die leuke kedootjes van 'm, gut zoo verrùkkeluk, d'r heb je geen spijt van hoor, d'r téer je gewoon op in de dikke saaiïgheid van je leven...' Ze ademde diep, h'r groote knappe gezicht gloeide. Met 'n ruk nam ze de kraf en onzeker arm-rekkend

naar Mien's glaasje, gnuifde ze. 'Kom nog 's aanpappen, hè?'

Mien weigerde beslist. 'Nee, née ik ben al zoo - zoo doezelig in me hoofd, née...'
H'r hand overschelpte 't glaasje.

Maar Tine al-hekelend in h'r gichel, schimpte. 'Gû... òn-návolgbaar Hóeting van Dorkas!' Ze had 'n gedwee-makende en bitse stelligheid. 'Heusch, als je zóo doorgaat...', h'r lachje verkromp. 'Vooruit doe dadeluk je hand weg of - of 'k schenk d'r op.'

'Nou - nou - 'n hálffe dan...', beklemd gaf Mien toe, zweeterig.

'Da ging d'r ook', wat stroef in de stem merkte ze 't op, en nog 's uitleunend naar 't raampje, - 'n keurig wagentje heeft ze, hè? Wit met heel-fijne biesjes hemelsblauw en wit zijen gordijntjes, dat kindje ook zoo'n...'

Enthousiast viel Tine dáar op in, hærtstochtelijk. 'Oh - dié jongen van Da, 'n dòt, hè? Zoo ècht om te knuffelen, om - om met huid en haar op te peuzelen... hè? Da was 'm laatst aan 't verschoonen, toe!'-k bij d'r kwam was ie nèt uit z'n badje, heb 'k 'm zóo op me schoot gehad, 'n verrùkkelukke kerel!' Wat warms gleed door Tine's vreemd-ingesmoorde lach, h'r stem had 'n wellustig hunkeren. 'Zèg, toch wel ècht zoo iets van je eigen op schoot te hebben, hè? Ik hoop op 'n bóel jongens als 'k trouw.'
'n Lachje trok om h'r mond, ze tikte werktuigelijk 'n marschje op de fiches-doos, peinsde even weg in 'n weelderig begeeren...

Mien bezag h'r met vorschende oogen, en voelde zich doorgist van 'n duistere benijding. 'Wisten je ouë-lui dàn, dat je... dàt - met zóo'n jongen... met dié kaptein...?'
Ze had 'n trilling in de stem, keek star naar de grauwe kim.

Tine - opschrikkend uit h'r warm-bloedige gedachtenbroei,

begreep eerst niet recht. ‘Hè? Wàt...?’, dan goedig van spot, verlachte ze opgewekt de kleine kregelte. ‘t Ben jìj nou weer echt! Gû, 'k zéi je toch al 's, dié kan je dàt niet zeggen en - en niét vragen d'r over. Je dwingt ze tot leugen, bij hun was 't n'tuurluk in alle eer en deugd. Moeder beweert: vroeger zoende 'n jongen z'n meisje - alleen op h'r voorhoofd! Denk je nou 's zoo'n onzin, hè? Nou bijten ze immers - haast je neus en je ooren 'r af?’ Ze lachte wat ruig.

‘Jàkkes...’, zei Mien. ‘Hè bàh...’

Tine hield vol. ‘Nou 't is toch zoo! Ze moeten eerst maar 's goed in - in extase komen, och maar - pùk, d'r weet jìj zoo heelmaal niks van, hè, en over z'n vrijazies, d'r zegt geen mensch 't wáre van, 't kan je ook niet, tenminste niet aan je dochter, en dàn - ieder oud mensch wil graag 'n brave Hendrik wezen...’ Ze nipte met kleine teugjes de likeur uit 't glaasje, tuurde lodderig onder de wat opgezwollen oogleden uit. ‘Op de keper beschouwd, hè, is 't ook maar 'n saai simpel beetje wat je wèl mag...’

Mien weerde dat aarzelig. ‘Och - nou, 't weet 'k zoo niét, en dan die onrust bij al wat je geniépig doet...’

Stroef gleden h'r klamme handen langs de geplisseerde strookjes van h'r blauwe bloese. 'n Nerveusheid leefde hoog in h'r op, 'n angst... Ze boog meer in. ‘Wat had ze nou toch? Waarom was ze nou - zóo...?’

- Om 't huis baste de luwe winter-wind, 'n donkere neurie. De schemer kroop sluw-voorzichtig door 't kleine venstertje en beverfde alle ding met gore vaalte. In gedrochtelijke vervormingen leek 't binnen-kruipende duister op h'r toe te wolken, smorend over h'r heen te webben, ze zuchtte hijgerig. ‘Heb je geen licht...?’, vroeg ze kleintjes.

Tine lachte wat over spoken-vrees, haalde toch van 'n bijzettafeltje 'n kristallen kaarsen-houër. Toen ze over de nietig opvezelende lichtjes, de rood-zijen kapjes geplaatst had, schonk ze meteen nog 's in. De dompe lichtjes-gloeïng sloeg 'n vaagrooden schijn naar h'r fel-blinkende oogen, ze schoof dichterbij. Van de zwoel oplevende zinnen-drift, doorschokte h'r de geile lust tot rauwe openbaring, ze haalde diep adem, kruiste de armen over de borst. 'Já, of jýj nou al van "och" en "k weet niet" zeurt...', versnibde ze lacherig. 't Ben dooddoeners van de kouë grond, nee zèg nou 's, denk jýj dat 't nog zoo leuk zou wezen als onze ouë-lui goed vonden, dâ-we 'n dobbelspeltje deeën op Zondag? En nòg zoo knus, als ze goed vonden dat we hier eerbaar zaten te pimpelen aan 'n litertje doeble?' Ze lachte luidruchtig en liet tusschen de radde woorden geen pauze voor antwoord. 'Dat stiékeme vrijen ook! Denk je dat 't half zoo leuk zou wezen voor Wies de Boer als h'r Papa wist dat ze soms wel 'n - 'n paar uur in 'n hooi-schelf bij dat dood-stille poldertje lag, met Hein Meurs?' Snel dáarover dolde ze. 'Nee zeg, die hooischelf... 't is d'r altijd bezet! Da ging d'r ook met Bert de Krey, wist je 't...?' 't Kittelend lachje joolde hoog uit h'r gedempte praten, ze had schik over 't bange in Mien's schrikkig-gesperde oogen.

'Wiés met Héin... in 'n - 'n...?' Ontkennerig vorschte ze 't, in de bedremmeld-hokkende stem aarzelig verwijt om zoo - 'n vuile achterklap.

'Loog 'k wel 's?' Terloops vroeg Tine 't, dadelijk knikte ze weer guitig-opgewekt. 'Ja-já, 't is héusch waar, wist je 't niet? En niet van Fie Meurs met Piet Groenewoud? Piet, 'n stugge, zèg, maar als-'t-'r toekomt - pff...' 'n Krieuweling was in h'r kittig lachje, achter de hand uit, smoesda ze...

Mien griézelde, wrevelig verweer trok in h'r op en ze wist 't niet aan te wenden. 'n Loomte viel h'r in de leden, en in 't hoofd voelde ze vreemde zwaarheid. 'n Meiden, 'n méiden...', smaalde ze stil. 'Die ze wóu - hàd ze! Waren ze ànders - béter dan publieke...?' Ze dacht 't niét uit, huiverde...

Tine praatte genietend voort. 'En de jongens...? Denk je dat dié toen bij Keppeltje 'n half uur langer schouwburg gespeeld zouën hebben als ze 't - 't openluk hadden mogen doen...?'

't Haalde Mien snel overeind in de stoel. 'Hè? Née... tòch, niét waar...? Schouwburg?'

Tine gaf h'r rustige verzekering. 'Já, 'n tooneelclubje, 't was toen in - in voorbereiding, och 't wéet je toch wel? - voor 't Jáarfeest, ze wouën in costumes spelen en - en góed... Maar toen ouë Meurs - door Hein - iets van 't plan te weten kwam, kreeg ie háast 'n beroerte, en de overigen ook, m'n Vader... pff...!' Ze streek zich over 't warme voorhoofd, bezon zich doezelig. 'Já, 'k zou 't eigenluk niet verteld hebben, nou maar, jij zwijgt d'r wel van, hè, jý zwýjgt wel...?' 'n Schrikkig aanhouën was in Tine's dringerig vragen. 'Niét éen van de ouëluidjes weet 't, zie je, dat ze bij die - die ráre Keppeltje... Je - je zegt niks, hè...?'

Triestig ontkennend schudde Mien h'r wit gezichtje. 'Oh - wel nee...!' 'n Zenuw-beklemming schoof hoog tegen h'r keel. 'Bij dié Keppel, bij die ákelige léélukke..., d'r gingen de jongens? Jó misschien ook en Co Bruins en Niek...' Door h'r bang-bevroeden schokte 't ineens. 'Dan tóen... die man bij Keppel, toen ze met Joost...'

Tine's doorpraten sloopte 't. Ze vertelde van Piet Groenewoud, h'r oogen keken ontstellend-hel uit 't gloeierig-gevlékt gezicht.

‘Wij waren ook 's - samen, zèg, Piet en ik...’, gnuiverig vertrouwde ze 't. ‘Gû... ie lijkt zoo'n tamme, hè? 'n Mak beestje, zoo om onder je petje te vangen, nóú...!’ De dikke lippen klemde ze zuigend in bij de verdoken glimlach, ze wachtte even, dan zwaar uitleunend op 't tafeltje, bijna fluisterend: ‘Als ie op gang is...!’ , h'r oogen lachten dronken, - ‘'n dolle - óh...!’

Mien's kleine bleeke mond sprong open, toch zei ze niets. 'n Gevoel van besmeurdheid overklamde h'r, bateloos verkampte ze de wee-opwringende walging, door de dofheid van h'r denken drong ook 'n twijfel: ‘Begreep ze 't niet verkeerd, n'túurluk, 't moest wel... 't móest...!’ - ‘Je meent toch niet...,’ stamelend vroeg ze 't, ‘dat je... dàt...?’

Maar Tine, 't gezicht vermaskerd achter de handen, lachte boven de breeë rosige vingertoppen, uit groote vroolijke oogen, 'n brutale bevestiging. ‘Kindje...,’ dolde ze smalerig. ‘Pukkie...!’ Ze rukte krachtig de volle schouders op. ‘Ja gut, wist je 't heúsch niét? Doen ze toch allemaal! Och já, nou..., niét direct 't èrgste...’

De lach-rimpeling diep in de bolle koonen, bleef ze - h'r warm-aangegloeid gezicht tusschen de blanke omsteuning van de handen - vèr over 't tafeltje leunen. ‘Joost-van-hiérover zelfs, toe' dié hier nog was, gû..., was óók ànders dan ie 'r uitkeek, ofschoon toch nooit over de schreef, tenminste met mij niét, maar 'n dolleman in 't zoenen, óh..., en met allemaal hoor, met Wies de Boer en Riek Ubbels en To Biermans, met Wies was ie 't grootst...’ Tine's gicheltje had wat wrangs. ‘k Geloof 't niet heelemaal, ze is 'n pocher, moet je 'r hooren, zeg, maar 't is niet waar, 'k heb 't zelf geprobeerd met 'm, ie maakte me dol verkikkerd van z'n zoenen-en-zoo, 't lukte toch

nooit, maar zoenen... gû, wist gewoon van geen ophouën, 'n - 'n tòffe jongen...'

Tine wreef zich weer in de waterige oogen. 'Erg groot was ie wel met Wies, toen ze jarig was, kreeg ze 'n reuzen-boeket rozen, h'r Moe wist niét van wie, d'r was geen kaartje bij, maar Wies lachte geheimzinnig.' Tine's vroolijkheid verschrielde. Ze nam met 'n driftig gebaar de kraf, schonk zich nog 's in. 'Wil je óok...?', stroef vroeg ze 't, en toen Mien niet antwoordde, - 'Zèg, dùt je?'

'Och - nee, née..., ' Mien overkuchte kreunerig h'r weigering. Ze lag achterover in de stoel, h'r witte kop als dood tegen de donker-hooge rugleuning, 't warrelde in h'r kloppende hersens. 'Rozen-van-Joost? Van - wèlke...? Och God, och God, Heere Jezus...!' 't Diepe ademen verduwde 'n gevoel van verstikking, heel h'r lijf leek 'n brandende pijn. Wezenloos keek ze in de roode lichtjes op tafel, d'r achter leek Tine's lach-verplooide, ronde kop, 'n op verdelging-peinzende duivel.

't Ging door h'r: ze moest iets zeggen, iéts om Tine's mogelijke argwaan te voorkomen. Sluw zocht ze naar 'n paar luchtige woorden, en vond niéts, alles vergleed en verijlde, behalve dan dat eene, de pijn.

In 't Ruyschenstein floepte hel en hoog 'n lantaarnlicht aan, 'n man stond er onder, eerst na 'n poos herkende ze 'm, 't was Joop Heinsius. Hij keek naar 't bovenraam met de lichtjes, en tegelijk als ie de witte grove kop afwendde, floot ie schril op de vingers.

Tine boog zich haastig naar 't raam, keek uit. 'Oh - gut', zei ze, 'n verteederling was in h'r stem, ook 'n hevige blijheid. Ze bewoog zich onrustig en h'r mond spande strak bij 't hei-

melijk beraad, jachtig kwam ze overeind, rekte over 't tafeltje. ‘Zèg, zou je 't héel érg vinden - puk, om nu al weg te gaan..? Zie je, d'r komt aanstonds nog iemand om - om me te spreken.’ Ze lachte verlegen. ‘Nee, je bent tòch niét boos, hè?’

Mien was al midden in 't kamertje. ‘Oh - wèl née...’, zei ze down. ‘k Heb toch ook zoo'n hoofdpijn...’

't Hongerde in h'r naar frissche wind, ruimte... Ze hoorde niet wat de ander tegen h'r zei, verdroeg ook amper h'r lachende stem.

‘Je hebt nog al 's wat...’, meewarde Tine, toen ze h'r bijlichtend de trap afliet en 't huis uit.

't Donker perste 'n blindheid in Mien's gespalkte oogen, de huizen stonden vervreemd, onkenbaar. Ze tuurde... De eenzaamheid van de duistere straten, trok 'n heftige vrees in h'r op, en door de verhavendheid van h'r denken gleed mèt de kilte, 'n leegte, daarachter als 'n rijpend gezwel was 't bange, de zeerte die doorbreken moest.

Ze hoorde nog even Tine's lach krachtig, hoog-uit, 't haalde als 'n vreemde echo, 'n bassige mannen-lach, 'n deur flapte toe... Om h'r heen dreef dan gedegener de stilte, dreiging was in die stilte, beangstiging, wanhoop.

Ze ademde diep-uit, kreunerig, voelde geen verruiming, geen frisch-woorden, h'r gezicht bleef klam, de bontkraag woog zwaar op h'r schouders. Hoog, in 'n rijtje rechte esschen, ging 't wind-geruisch als 'n snel over h'r heen schuivende, vlugvoetige bend'.

‘Wat ben 'k nou ongelukkig...’, dacht ze. ‘Wat òn-gelùkkig...’ Smartelijk doordrong h'r dat, ze kromde zich in de wind en h'r droefheid brak uit als 'n wee, heftig verhijgden de schorre snikken. De echo van Tine's rellige praten trok door h'r, ze

boog meer in, steunde... De kou in h'r, 't leegworden, was als 'n wegbloeden uit zich zelf.

‘k Dacht - 'k dacht vroeger nog wel dat 't leven mooi was’, peinsde ze. ‘God, hoe kon 'k ook weten dat 't zoo was - zóo...’ Ze neep de handen en keek verwilderd om zich heen. De straatjes lagen poover en vaal in de doode avond en de huizen leken grauwe gemelijke koppen, rimpelig ingezakt, grijs..., kleine armoedige licht-vezels gleden door de smalle venster-blokken.

Uit 'n roet-zwart huizenglop kwam 'n vriend paartje.

Mien liep achter ze aan, keek naar ze. ‘Dát is zoo'n stel,’ dacht ze. ‘Die duwen elkaar haast om van de - liefde...’ 'n Eindje voor h'r uit, bleven ze stil, de twee, en de jongen spande z'n armen om de meid, perste z'n lijf tegen h'r op. ‘Van avond moet 'k... móet 'k...,’ heesch praatte ie 't. De meid gichelde, drong zich vaster tegen 't begeerig-drukkende jongenslijf, als 'n zwarte zuil stonden de twee in de leegte, in de genadige verheimelijking van de duistere avond.

Mien ging ze voorbij met afgewende oogen, 'n heetheid trok h'r door 't hoofd, 't lijf. Ineens leek de eigen eenzaamte zwaarder, 't avond-leege ondragelijker. Ze rilde, gedachtenflarden wervelden wild door h'r brein, pijnen schrijnden, hévig, snèpend... ‘Vanavond is - Joost gestorven...’, peinsde ze in 'n haat, beet op de tanden. Diep in h'r hoofd dook de mooie expressieve kop van den jongen-van-'t-Ruyschenstein, ze zag z'n ernstige oogen, z'n zuivere glimlach en midden op den dooden weg bleef ze stil. ‘t Is allemaal leugen...,’ zei ze luid-op. ‘t Is niét waar - niét waar...’ Dadelijk dook ze weer in, h'r schouders bogen als onder 'n last. 'n Kreun sprong naar h'r keel, ze wist Tine's eerlijkheid. Jachtig liep ze

door, eerst na 'n lange poos kwam 't beklemmende inzicht...

‘Dus - Heinsius was met Tine, en Fie Meurs met Piet Groenewoud, dié Wies met Hein, dan bleef d'r nog - Co, dan moest zij - dié...’ Ze hield plotseling 't heftig ontstellend besef van h'r nuchter gepeins-dat-zéer-deed. ‘Och - já... nou wor'-je eerst zoals je wezen moet’, leerde ze bitter.

- Op wankelende voeten ging ze door 't starre donker.

[IX]

'N MATTE lichtschijn drong door 't groene venstertje van de oude keuken en alle dingen hadden er 'n vluchtige glans van, de wrakke borden in 't oude rek tintelden als kristallen manen en aan de blanke zij-wand gloeide 't roode aardewerk tot donker-glimmend koraal.

De bleeke zilver-glans om-vloeide ook Mien, h'r glad-blonde haar schitterde, ze zag 't in 't spiegeltje-boven-de-schouw, en vergat even 't roeren van de aardappel-schijfjes in de braadpan, rekte zich op de teenen. 'Heer, bléek als ze toch was, èng-bleek en - ze had 'n rimpel om h'r mond, en h'r mond was bláuwig. Raar nou, onder dat - dat blinkende haar, h'r gezicht zoo...' Ze slikte tegen 'n pijn in de keel. 't Komt van de ziekte', peinsde ze en keek zich lang in de droeve fletse oogen. 't Zal wel overgaan van de zomer...' Moeizaam verbeet ze de opdringende tranen. 't Móet overgaan...', ze stak de hand op, of ze grijpen wou van de glans en tuurde schrikkelig-verwonderd naar de wijde spleten tusschen de nauw-aan-een-gesloten vingers, naast elk vingerkootje gleufde 'n holte, daar keek 't licht h'r door aan als 'n nieuwsgierig oog. 'Magertjes...', zei ze half-luid, ze schrok bij de beverige klank van h'r stem en keerde zich haastig tot 't werk.

't Verre toren-carillon zong traag 'n lijzig liedeke, 'r-na glipten de uurs-slagen in broze galmingen - stug en versleten - over de strakke stilte van 't droomerige stadje. Gelijktijdig vergeleed ook 't licht, 't sloop als 'n dief uit de keuken, en húnkerend keek Mien 't na.

'Nog 'n week misschien...', troostte ze zich. 'Nog 'n paar weken, úiterluk, dan is 't vól-op zomer.' H'r mond klemde in. 't - 't Zal nèt zoo mooi als anders wezen, bij de Vliet,'

sluw praatte ze 't in h'r peinzen, en vaag was ze zich van de schamele zelf-troost bewust.

‘De zon nèt zoo warm en - en de bloemen nèt zoo mooi als verleden jaar, alles - nèt als anders... Já, en 'k zal 'n paar mooie jurken voor me naaien, 'n witte, 'n héél fijntje, een van - van zij-batist, met - met 'n laag-uitgesneden hals en korte mouwtjes en 'n - 'n hemelsblauw met witte kant...’ H'r denken stokte daar, de bezinning rêmde. ‘Och God, Gòd tòch, 'n spook - zij! 'n Spóók! Voor wié zou ze h'r tooien, hè? Voor wié...? Ja, ja voor Joost misschien? Voor Joost als ie onverwachts tòch nòg 's terugkwam?’ Ze ademde beklemd, hijgerig... ‘Och nee - née, 't was voor Co dat ze h'r mooi maken wou, aan Co dat ze dacht, aan Cò Brúins maar...’ H'r oogen werden heet van tranen, en als 'n weeë zeerte door-wrokte h'r weer 't oude verdriet. ‘Gòd - dat ie toch zoo wèg kon gaan. Dat ie 'n ànder wèl z'n zoenen gaf... en haar zóó...’ Ze schrok op uit 't doffe gepeins en luisterde gespannen, veerde dan uit h'r gebogenheid recht en streek zich ruw over de oogen.

In de gang dreunden zware schreden, 'n sterke hand sloeg 'n lawaaïg marschje op de deur, meteen werd de deurknop schielijk omgedraaid, 'n tocht streek langs h'r. Ze keek om en groette. Niek van Oort sprong met 'n wijje plomp-zwaaïende stap midden in 't keukentje, van z'n glimmende oliejas woeien scherpe geuren: zee-frischte, pek, teer... ‘Da-ag...!’ , hij knikte 't wat schutterig en hield h'r blij 'n beurs-netje met nòg-lévende haring voor. ‘De eerste beesies...!’ Z'n mooie lichtbruine oogen lachten vol diepe vlammetjes. ‘t Zeg je d'r van, hè? 't Zèg je d'r van...?’

‘Oh - 'n vîsch, wàt 'n vîsch!’ , verrast praatte ze 't, h'r stem stokte nog even en h'r witte mond beefde, Niek merkte 't niet.

- In de oude diepe schuur lijnden van pijlers en stutbeeren onzekere poort-gewelven over Mien en den jongen. Hij lachte naar h'r, z'n lippen waren frisch-rood, z'n tanden wit. 'Dâ'-s - full-speed, zeit de Englishman, full-speed...!' Snel met 'n krachtige duw zette ie 't mes in 't stevige visschenvleesch, hompte de kop af, rukte 't slijmige grom uit. 'Móoie diertjes, hè? Mooi van stuk! Hê-'k lekkertjes gesnapt van 'n Wieringer visscherman, die 'k - góedertieren 'n endje òpsleepte.'

Ze glimlachte vaag. 'Oh - já...?'

'k Dacht dadeluk ân jou', vertelde ie. Hij keek weer naar h'r en kleurde. 'k Dacht dié zalle me meisie smaken...'

Ze rukte kribbig de schouërs op. 'Och... dóe tòch niét zóo... zóo vervéland!' Blozend morde ze 't en h'r oogen ontweken z'n gretige blik. Ze boog zich over de oude regenbak en keek naar de zilverige visschen in 't open net. 'Kan je ze wel àllemaal missen, hè?'

't Trok 'n breede lach over Niek's gladde jongens-wangen. 'Voor jóu', zei ie warm. 'Zoo'n ding is d'r niét of dàt kan 'k..., en dàn 't loon, zié je, 't lóon...', begeerig keek ie naar h'r kleine bleeke mond.

'Ajàkkes', ze bewoog zich onrustig op 't hoogtetje van 'n groote los-liggende zerksteen. 'Zéur - toch niet zóo...'

'n Stoere afwijzing gleed over h'r têere gezichtje. 'Je zou lang moeten wachten op je - lón!'

De jongen keek gretiger. 'n Wijl stonden de spieren strakgespannen in z'n gezonde mooie kop. 'Wàchten...', peinsde ie luid. 'Dàt kan 'k, dàt is zoo slim niet, als je zeker weet dat je krijgt: better late than never, zeit de Englishman, maar dat hoopelooze: geen grond voor je ankertje, zié je en dat - dat kitteloorige...' Hij slikte zwaar. 'r Komt 'n tijd

dat je 't niét langer hóudt.' Schor brak ie 't, wròkkerig...

Mien werd rood in de wangen en bijna knikte ze. 'Heer - dat wist ze, dàt...' Ze ving wéer z'n begeerende blik, zag ook 't verholen-hartstochtelijke van z'n geklemde fel-roode mond, en voelde in 't tengere lichaam de stuwing van 'n zware en heete lust. 'Laat 't nou toch...', drong ze, h'r oogen donkerden van schamig verdriet. 'Je weet immers wel, dat 'k - dàt gekíjk,' h'r blik sméekte. En de jongen begreep, hij boog zich dieper, en de frons trok 'm 'n bolle plooi tusschen de neergeslagen oogen.

- Na 'n stugge zwijg-poos, keek ie tòch wéer naar h'r op, schúw, néderig bijna. 'Bè'-je weer heelemaal beter, hè? Héelemaal...?'

Ze draaide zich schichtig af en knikte. 'Ja, tenminste zoo goed àls...' H'r mond trok strak. 't Moest nóú óók 's wàrm gaan worden, hè, 'n zómer-zon moest 't nou 's...'

Niek beknikte 't sloom, praatte wèrktuigelijk, plotseling schoot door z'n week-vermatte stem, z'n bout begeeren weer en in z'n oogen vol liefdes-roes was de wangunst-brand als 'n felle victorie. 'Hein Meurs is gister óók bij jemie geweest, hè..., en eergister?' Z'n blikken peilden diep en dùrvig-dringend de hare.

'Oh - ja, já...!', ze had éven 'n schichtige glimlach. 'En mòrgen komt Piet Groenewoud - misschien, en óvermorgen Joop Heinsius!' Kregel verspotte ze 't en verbluft keek ze in Niek's ópstralende oogen. 'Wat - wàt had ie toch? Dacht ie soms dat zij - zíj met die pòchhans-van-'n-Hein..?' H'r stille lachje verduwde 't smálend, en schàmper keek ze nêer op den jongen.

Hij merkte 't amper, schepte water uit de bak, wiesch zich slordig en wild de handen. 'All ready...', grapte ie stug.

Wat al-te-stemmig prees ze. ‘t Is - nogal vlug.’ Ze wipte van de rinkelende steen af, stroopte in kleine zoompjes h'r mouwen, en begon haastig de visch over-te-wasschen.

Niek keek d'r op toe. Z'n kaken klemden. Onder 't opgeschorte kleedje zuilden vån h'r smalle voeten, fijntjes de slanke enkels op, h'r rok spande strak om de kleine ronding van de buik, en onder 't nauw-sluitend lijfje deinden week-heuvelend de kleine borsten. De jongen kwam dichterbij h'r, wist niét véél meer te praten toch, z'n brein trok leeg in 'n verheimelijkte hevige spanning. Hij prees dralend h'r patent uitzicht. ‘Rooie wangen krijg je weer, wangen als melk en bloed!’

‘Nóú... nóú..!’ Schuw be-lachte ze 't, de oogen bang van 'm weg, en was tòch wel blij met die oprecht-klinkende lof. ‘Dat goor-ziekelukke uitzicht is zoo eng, zoo - èng...’ Rùstig praatte ze door... ‘Dokter had weer 's staal voorgeschreven, en ze moest nog 'n heele poos ná-bestellen ook op 't laatste recept.’ H'r schuchtere lachje stokte. ‘Veel eten móést ze ook, en - en bèst, 't biefstuk half-rauw, brrr..., rilde je van oplaats.’ Even keek ze met bloode oogen op naar den jongen, dook dádelijk dieper over 't werk, heet-blozend. ‘t Kéék ie tòch...!’

Als ze eindelijk weer uit h'r gebogenheid opveerde, drukte ze snel 'n hand beneden in de rug. ‘Hè - dàt op bed liggen, 't verzwakte je daar van, hè?’ H'r mond trok pijnlijk. ‘Precies 'n ouë vrouw, zij...’ Verlegen keek ze weg van Niek's warme blik, wat schreiërigs trilde om h'r mond.

‘Zoo'n ouë vrouw’, praatte de jongen zacht na, 'n lach woei door z'n woorden, dan peinzerig bleef ie h'r strak aanstaren. ‘Raar dat je dàt - zóo máar kreeg...’

‘Ja...’, zei ze slap. ‘k Voelde me al - al weken lang niet goed. Gèk hè, nèt of 'k - of 'k al 'n beetje begon dood te gaan,

zoo koud en - en vreemd. Toen opeens, 'k zat nog te naaien voor de machine en 'k sloeg zoo neer: voorover, och - já...' Ze rukte de schouërs op onder 't beklag van z'n kijken, h'r wangen werden witter, ze beet op de lip.

'n Meisje', zei Niek gewichtig, - 'dié heeft wel 's zoo wat... hé, maar 'n jongen ook, nóu...!' Hij droeg de teil met visch voor h'r uit naar 't keukentje. Even toen ze langs 'm ging, wreef h'r schouër tegen 't week van z'n borst. De jongen kreeg 'n vreemde trekking in z'n gloeiende kop, ie kneep de handen tot vuisten, en lachte wat onzeker in op z'n oolijk gezegde van pas. 'Zóó'n ouë vrouw, hè? Ja - nou, wou 'k dádeluk m'n pootje voor zetten op 't Stadhuis...'

'Och jòngen', weerde ze schrikkelig. 'Je moet dát niet - niét tèlkens..., 't is - 't is nèt zoo akelig.' Ze tuurde door 't glaasje van 't petroleumstel en draaide de walmende pitten lager onder de pan met de branderig-riekende aardappel-plakjes. 'Dat ie nou nóoit 's begréep..., ' stil verzuchtte ze 't.

De vluchtige zonne-gloor dreef plots weer over de lage wanden van 't keukentje, 'n innig-intieme gloed. Op de schelpranden van de borden in 't rek trilden kleine weerschijn-lichtjes, en 't koperen oor van 'n lampje boog als 'n vlam langs 't schot.

Mien rood in de wangen en driftser in h'r doen dan anders, zoutte jachtig de haring. 'Wáárom ging ie nou niet? 't Móest ie nou nog...?'

Snel draaide ze 't hoofd, en onderzoekend keek ze 'm in de oogen. 'Je netje ligt nog op de regenbak, als je soms liéver wèg wil...?'

Niek knikte werktuigelijk. 'Is 't waar? Zoo...'

Ze schrok van z'n absente kijken en àl-jachtiger schikte ze - laag-op-laag - de slappe visch in de diepe vergiet.

De jongen keek uit strakke oogen op h'r neer, en weifelend liep ie 'n paar pas van h'r weg, hij had ineens wat schichtigs... 'Já zèg... ik neem nou - lèssen...', hortend vertelde ie 't. 'Twéemaal 's weeks van de Zeevaart-school in - in Noordwijk en éens - één keer hiér van 'n - 'n meester in 't Engelsch...' Hij had zich onder 't praten ruw de oliejas uitgetrokken, 't leeren riempje van de stijf-blauwe pet losgegespt onder de kin, en woelerig kamde ie de vingers door 't luchtige kuifhaar, driftig... 'k Gaan op de buitenvaart,' zei ie kort.

Bang keek ze naar 'm op. 'Oh - já...? En dàt kàn je dan... zoo dadeluk...?' H'r blik gleeed langzaam over 'm heen. Verzorgd en heerig stond ie d'r in 't blauw-lakensch pak, 't toe-geknoopte jasje nòg correct-in-de-vouwen en goed-van-snit, omspande strak z'n ranke lijf, en de pas-gepoetste koperen knopen glansden hel-op in de tòch maar fletse zonneblinking. 'Of ie pàs toilet gemaakt heeft', peinsde ze vaag en keek naar z'n donker-gebruinde kop in de dikke krans van wit-blonde krullen, naar 't verzachte in z'n droomerig-wegstarende, smàrtelijke oogen. 'Hij is toch wel knap...', bedacht ze, en éven doorging h'r 'n weeke verteederig.

De jongen keek niet naar háar, hij had de handen in de broekszakken geduwd, staarde strak voor zich uit. 'Of 't kàn? N'tuúrluk! Alles kàn...', bruske praatte ie 't. 'Ja, en je moet beslist talenkennis hebben, zie je, voor de groote-vaart, en - en je diploma. Maareh - maar dàn kan je ook 'n - 'n piékfijne betrekking krijgen en op dié manier zie je óok nog 's wàt van de wereld. Die-eh... die reuze-stoomers trekken wel heel - héel naar Japan...'

Mien tuurde... 'Wat vèr,' ijsde ze. 'Wat - vèr...' 't Was h'r ineens of ze schuimende water-heuvels zag en 'n eenzaam-

kampend schip. Verschrikt zei ze 'n plotse inval.

‘En - en je Móeder dan Niek?’

‘Me Móeder...’, wrevelde ie. ‘D'r komt 'n tijd dat je Vader en je Moeder en alles... alles, je niks meer is, 't hééle leven - niks meer!’

‘Och jongen toch...’, gesmoord morde ze 't, h'r oogen werden vochtig en weer had ze bijna geknikt. ‘Ja, ja, dat kende ze óók... dät...’

Niek zag h'r in de starende oogen. ‘Je vindt 't náar om - om me Moeder, maar jij zèlf, je zal me niét missen, want ik..’, aarzelend brak ie 't. ‘Als 't eenmaal zóó vèr is...’, praatte ie dof door. ‘Dan zal 'k mooie dingen voor je meenemen, zeg, souvenirs, tenminste - tenminste àls 'k terugkom...’

‘Och jongen...’, morde ze nog 's. Ze wou 'r werend tegen inlachen, maar kon 't niet. H'r blik zocht diep in de zijne, 'n huivering doorging h'r. ‘Heer d'r was 't vreemde weer, 't hongerige..., dät van de mannen, Hein Meurs had 't soms en - en Joop Heinsius. Kon je nou maar wèglopen onder 't een of ander voorwendsel! Akelig dat Moeder ook niet kwam...’ H'r oogen werden schuchterder en h'r handen beefden. ‘Wiés de Boer zal 't aardig van je vinden zeg... zoo-eh... zoo'n souvenir uit - uit 'n vèr land.’ Stroevig fnuikte ze z'n weer aandringen. ‘En Fie Meurs, Fié is tot over d'r ooren op je en Trien Witte zèg, Trien Witte vooral...’

Wat donkers trok naar Niek's oogen, ie beet op de lip. ‘Och Fié en dié Wiés en - en Trién, n'-ja dié meiden, ze benne van al wat broek en jas draagt tot over d'r ooren...!’ Met 'n hoog gebaar van weg-duwen, praatte ie 't.

Toen ie h'r weer aanzag, werd ie rood tot in de slapen.

‘Tine heeft je verteld...’, bevroedde ie netelig, onder de

diepe frons keken z'n oogen smartelijk van schaamte. 'Dié lùstige Bòt,' smaalde ie heftig. 't Komt, ze kwam telkens naar me toe en 'k moest 'r niét, 't zéi 'k d'r ook, nou is ze - kwaad... Maar van Trien..., ja - ze kwam gedurig bij ons ân huis, me Moeder mòcht 'r... 'n Keer heeft ze ook nog d'r 's de een of andere dure snuisterij gebracht, toen m'n ouë-lui d'r vijf-en-twintig-jarige trouwfeest vierde, weet ik wàt, 'n - 'n zilveren koffiëzeef of zoo wat, tenminste nog al veel voor 'n - 'n dienstmeid... hè? Wié weet hoe lang ze gespaard hêt... En toe' - toe' op ânstaan van me Moeder, heb 'k... ben 'k 'n avondje met d'r geweest en nòg 's...' Hij stokte telkens van 't glanzerige in h'r oogen.

Ze zei niets, toch had ze sinds lang weer 'n glimlach. 'Heer, 't was... 't was toch om te schateren! 'n Jongen die uit 'n - 'n gevoel-van-verplichting..., née - zóo dól nou ineens! Jóost, dié zou 't ook wel innig-mal...' H'r denken teufde en de glimlach trok weg van h'r mond. 'Och nou... Jóost...! Zei Tine dan niét...? Gèk spook... jój! Gèk spóok!' Ze duwde de strakke witte kop dieper over 't werk en om h'r devoot-gebogen kuische maagden-hoofd glansde 't zachte zonlicht 'n blanke vroomheid.

Hunkerend hield de jongen de oogen op h'r, en àlles verdoezelde bij de heftigheid van z'n gloeiend op-woelend begeeren. De bezinning vlood weg van z'n wil en de lust kittelde 'm wild door 't warme bloed. 't Werd van 't stille gezichtje met den zedigen kleinen mond tot 'n razernij aangehitst. Hij boog zich, en zag met vreemd-starre blik in h'r droevig-opkijkende oogen. Toen - plots hoorde ie niet meer wat ze zei, ineens waren z'n armen om h'r en ie nam h'r tegen zich aan, of ze nu maar dadelijk en heelemaal van hem wezen moest.

‘Jòngen...’, schrok ze. Ze voelde in z'n onstuimigheid, 'n bàng-makend verlangen. Heftig haalde dàt ook in h'r zelf, 'n altijd-schamig-neergedrongen-begeeren open, en driftig-rukkende wrong ze zich om los te komen. ‘Nee, née Niek, 't màg je niét, ik - ik wil 't niét, laat me nou... láat me...!’

De jongen lei z'n hoofd zwaar tegen h'r schouër. ‘Och - èffe, là' me nou èffe, zóo...’ Arm smeekte 't z'n dompe stem, z'n borst hijgde breed op tegen de hare, ie voelde 't soepel meegevende d'r van, 't maakte 'm al-uitzinniger. In z'n zwoel verbeelden zàg ie 't teêre maagden-lijf, de gaaf-blanke huid, de week op-puntende borsten, 't ongerepte van niemand-gekende... Hij zuchtte en wreef z'n wang streelend tegen de hare, sussend meteen h'r bangelijk verweer. ‘Och - stil, stil toch, 'k doen je toch niks, me lieveling? 'k Doe je geen kwaad toch? Jij - jij ben me - me àlles, jij schàt! Wat ruikt je haar..., en wat is 't zacht...! Jij móoie liéveling! Móoie... liéveling...!’ Z'n wang over-aaide h'r nek, h'r haar, hij kuste h'r daar niet, hij zocht als 't uitgelezendste de begeerlijke, schuchtere mond. Maar ze ontweek dàt, ze drukte 't heete gezichtje tegen z'n schouër, z'n borst, en zuchtte beverig, de schuwe streeling van z'n handen duwde 'n vreemde gewilligheid in h'r op, ze dacht aan z'n gretige, frischroode mond, met de kleine witte tanden, h'r lichaam schokte van knagende lust, en 't doorvraagde h'r dringend en felhartstochtelijk 'm dàn nú h'r mond te geven voor z'n zoenen, nú maar voor lange dagen genoeg te nemen, voor lange dagen van smartelijk wachten-op-Joost. Toen zóo in 'n flits, meteen als z'n naam weer door h'r kloppende hoofd ging, zàg ze 'm: voornaam, rustig, beheerscht, z'n energieke gezicht in wilskrachtige lijnen, z'n diepe oogen peinzig onder de

trillende frons, en plotseling hād ze de kracht en ze wàs - los.

Hijgende viel ze in de breede keukenstoel bij de haard, h'r wangen gloeiden en h'r oogen tintelden. 'God! Ze had gewild éven..., als - àls 'n meid van de straat...!' Afkeerig keek ze naar den soebattenden jongen. 'Och, gá toch wèg! Gà - toch! Zié je dan niet...?', snikken wrongen naar h'r keel en beschaamd duwde ze de heete handen voor de vochtige oogen. Van 't slap-moeie weg-leunen in de stoel, schoot ze dan toch ineens weer overeind. De jongen lag voor h'r op de knieën en z'n hoofd drukte zwaar in h'r schoot, z'n praten klaagde verwezen, dof... 'Wees nou niét kwaad, hoor-je, dāt kan 'k niet hebben, dāt óok nòg! Ik hou zoo van je, jīj weet niet wat dat is! God! God! 't Is 'n ellende - zoo'n liefde, 'n hel die de Duivel stookt, 'n bezoeking! Je bidt om 't kwijt te raken, 't gaat niet! Je vlóekt en je zwéert, 't hóúdt je vast! En - en slecht maakt 't je... slècht... oh!' Z'n armen rekten begeerig om h'r heupen, z'n kop woelde om en om in h'r schoot, òngeduldig, hèftig... Mien keek met beschroomde oogen op 'm neer. De fijne blonde krullen van z'n mooie jongenshoofd streelden krieuwelend tegen h'r handen op. Ze zag op z'n bruin-gladde nek 'n glinsterend dons van korte haartjes en waar de fijne trui-boord af-week, 't blank van z'n rug. In 't tēerst van h'r lijf plaagde al-heftiger, de weë donkere drang, de lùst... 'Sta toch op,' smeekte ze, en telkens weer: 'Toe Niék, stá toch op...!'

Hij hoorde 't niet, praatte smeekerig door. 'Als 'k nou toch 'n beste betrekking krijg, Mien? Toe, zèg nou toch d'r 's, waarom kàn 't nou niét? Ik - ik hou toch zoo van je... God! God! Ik hou zoo van je, als je maar wóu, wat - móoi zou 't worden! Waarom... wáarom kàn je nou niet 'n beetje - 'n béetje...?' Hij zag plots op, vòrschend, z'n oogen waren nat in de haart-

jes. 'Is d'r - is d'r soms toch 'n ander, zeg...? Is d'r 'n ànder? Co Bruins - misschien?'

Heet-kleurend ontweek ze 't. 'Jij denkt dat ieder die bij ons aan huis komt...' Ze rukte de schouders op. 'Toe - tóe praat 'r nóu niet meer van, ik kan me toch ook niet - uit vriendschap..., jongen begrijp 't nou toch 's...'

Niek drong zich dichtertegen h'r. 'Begrijpen?', mokte ie. 'Hoe kan 'k nou...?' Z'n handen bleven h'r knieën omspannen en krimpemde zuchtte ie over z'n leed.

't Echode na in h'r hoofd, ze gaf mèt de schuchtere knikken h'r ongeweten toestemmingen. 't Was nèt éender met ze, nètéender...' 'n Keer toen z'n wang h'r hand beroerde, voelde ze warme druppelen. De breeë schouërs van den jongen schokten, z'n handen grepen wild om h'r heen. Ze voelde z'n mond op h'r pols, h'r bloote onder-arm... Lijelijk liet ze 't toe, strak van bedwongenheid. Maar bij 'n gerucht uit de gang schrok ze weer op uit de vreemde loomte die h'r be-ving. 'Niek toe dan..., d'r is Moeder - misschien..!'

De jongen zuchtte zwaar, ie stond dralende op en ging uiterst langzaam. Bij de deur wreef ie zich met wreed-harde hand over de oogen. 'Bè'-je nou wézenluk niet kwaad meer, zèg...?', haperend vroeg ie 't. 'Wézenluk niét..?'

'Nee - jongen, 't weet je nou toch wel..?', warm zei ze 't, verzoend van z'n tranen en warm óok glimlachte ze 'n stille groet in z'n triestig verlangende oogen.

'Thank you..., ' zei ie zacht.

Ze ontroerde van z'n lach en beklagde 'm week. 'Arme goeierd...', dacht ze.

Na Niek's vertrek overwoog ze 't alles nog 's... 'n Góeie jongen was ie, 'n góeie..!', ze huiverde licht. 'Maar - maar

veel te - te heftig... te..., née h'r man zou ie nóit worden, nóit! Hij niet! Van al de jongens bleef 'r maar éen, dié ééne was - Co...' H'r armen zakten sloom neer langs 't bleeke kleedje, ze vlocht de klamme handen ineen voor de schoot, boog 't hoofd, vermoeid peinsde ze voort. 'Co was van al dié ànderen, de bèste nog..., Co Bruins die zou h'r - màn..! Eén moest ze toch...' Ze zuchtte diep.

'Jij begrijpt niet hoe dàt is, had Niek gezegd...' H'r mond trok. 'Och nee, hij wist niet, geen-een - wist.' H'r oogen wijd en donker, staarden vèr heen, hunkerden... 'Als - Joost 't nou 's geweest was, pàs... Joost zóo met z'n hoofd in h'r schoot...' Gretig be-droomde ze 't, h'r adem stokte en heftig rilde ze. Als 'n woekerend zeer, doorsloop h'r weer, heet en àlles-over-heerschend 't oude verlangen. Ze liep aarzelig de keuken door, keerde en bleef stil, h'r verschrikte oogen stonden ineens vol tranen, ze neep de handen klemmend ineen: 'Oh God - Heere! Joost toch... Jóóst!'

[X]

DE straatjes lagen grauw en simpel onder de deizige vaalroode lucht en de deukige steenen in de smalle weggetjes leken van klamheid te zweeten.

Goor en grijs grimden in de oude stille buurten, de spitse huizen, de duistere raampjes keken dof-en-verweerd uit de versjofelde muurtjes en over de wankele onderdeurtjes leunden kribbig en lui de ouë vrouwtjes. Ze spraken kibbelend mèt elkaar - óver elkaar en wrak en poover verglipte de klank van hun dralende stemmen in de zwoele rust van de lauwe avond. 'Wie is dàt...?', zeien ze. 'Dié witte pop? Hi-hi-hi, is 't ouë Ketrijn-uit-de-Netel... die terug-spoken komt in h'r doodshemd? Is 't - is 't Asschepoes op d'r - d'r glazen muiltjes?'

Met kromme en beverige vingers wezen de wijfjes naar Mien, en hun tranige oogen túurden. 'Nou - nou... wié gaat d'r dan...?'

Op de lage stoepen, zaten strammig ingehurkt - bultig en beenderig - de ouë mannen, hun praten grommelde. Enkelen namen weifelend de pijp uit de mond en wezen met de bekwijlde steel. 'Die gaat 'r alleen...', zeien ze oolijk. 'Die is - op verkenning...!'

Schorrig verhief er soms een z'n beverig-slepende stem, en lachte. 'Zoek je je - vrijer, zoet suikertje? Zoek je - je vrijer...? Kíjk... kíjk...! Hij leit dáar tusschen de keien, m'n liefde!'

De appelboomen stonden nu als teêr-groene blad-boeketten naast de ouë doffe daakjes, bloed-rood pluimden de koegelboschjes, donker-paars de seringen, sneeuw-wit de jasmijnen.

'n Loom-zoete geur zwierf door de zwoele straatjes en in de goede schemer van de breede boomen stonden d'r telkens - 'n jongen en 'n meisje, die fleemden stille woorden tot elkander.

Mien liep weifelend voort, doelloos, uit verschuchterde oogen keek ze naar al 't bekende, naar de vale menschen en de vale huizen, de lange, leege straten, plots ook doortrok h'r 'n vreemde onrust. 'Heer - als je toch àltijd alleen moest gaan,' bang overwoog ze 't. 'Je moest dan wel sterk... wel héel bízonder sterk...' Ze ademde diep, h'r lippen dronken gretig de dringende reuk van den jongen zomer, h'r oogen gingen wijd open.

'Ja, in 't plantsoen, op de banken, altijd waren 'r nou 'n paar, Tine met Héinsius of - of dié Wies de Boer met - met de een of andere jongen. Jo was 'r ook, Jo was d'r elke avond met zóo'n méid.' 'n Zeerte kroop op in h'r keel. 'En zīj..., maar zīj was altijd nog...' Ze groef de tanden dieper in 't week-trillende vleesch van de lippen. 'Toch ook zoo gek, zoo - gek, als zīj geweest was! Gèk, toen ook, toen ze - dié Joost z'n zoenen afdwong...! A-jakkes, wat 'r toch beziélde...! Hij trok h'r ruw mee, nijdig haast, hij wou h'r niet, wóu - h'r - niét...!' Mien hijgde en wild wreef ze zich in de heete oogen. 'Huilde ze, hè...? Och - wel nee, wèl née! Huilen, toch àl te gek...! 'n Verwaande lach had ie en oogen met wat smádeluks d'r in, dat was in z'n hooghartige praten óok! Báh, ie liep h'r voorbij met kouë oogen en - en met 'n strak ònverschillig gezicht, zóo ging ie, voor altijd! A-bah die jongen - dié jongen!' Ze beet op de tanden.

De schemer trok 'n donker waas over de smalle weggetjes en rondom h'r muurden de spitse huizen 'n nijdige beklemming.

Bangelijk verkennend keek ze naar de luierende menschen, 'n jongen float schel naar h'r op, 'n meid belachte h'r rauw en hel, die lach slóeg als 'n zweepstriem.

Langs de fijne plooiën van 't lichte zomerkleedje, keek ze

schichtig naar h'r kleine voeten in de bestrikte witte schoenen, en maar-al beluisterde ze nerveus de vaag tot h'r drijvende woorden.

‘Hadden ze 't over haar...? Over 'r jurk? 'r Schoenen? Och - já, 't zou dáár wel weer over..., n'tuúrluk, witte schoenen en kousen...’ H'r wangen werden rood onder de schaduw van de breede zomerhoed en ze duwde de spitse nagels diép in 't zachte vleesch van de handen. ‘Als Cò de betrekking kreeg aan die koekfabriek te Deventer, dan kwam ze hier - gelùkkig óók vandaan, zou ze vanzelf - láter met 'm mee...’ Ze trok de schouders recht. ‘N'tuúrluk, met Co zou ze toch... tòch...!’ Overtuigd praatte ze 't in h'r peinzen. ‘Co, ie was zoo geduldig bij - bij àl z'n norschheid, toe ook 's, in dat kamperfoelie-priëeltje bij hùllie-daar, ie zat als - als Joost naast 'r, raakte 'r niét een keer aan, niét éen keer...! Ja, Cò was 't! Co júist omdat ie zoo norsch was.’ Ze ademde snel. ‘Als je Niek bij hèm vergeleek, zoo ákelig verliefd, a-jakkes-jàkkes, en zoo grof in alles, vaak vloekte ie...’ 'n Wrok door-grimmigde h'r. ‘Och - nou in 'r gedachten, zìj ook! Telkens, als ze schrok. Niét luid. Nee - n'tuúrluk...! Maar - maakte dàt verschil? Ja, voor de mènschen! Ouë Meurs zei 's: dat vloeken in je binnenst, die verbòrgene zonden... Och - Meurs, wàt was dàt voor een, hè...? Te zwaar-tillend was ze wel, en - gewéest ook... altijd...! Zòo'n spóok! Gee-een die zoo... zoo zieleg alles na-woog, al z'n gedachten, z'n woorden... De Bijbel en 't leven, 't wist je nou toch wel zoo - zoo stil voor je zelf, dat waren twee erg verschillende dingen en Zondags was iédereen anders dan in de week, tenminste ópenluk, 't hoorde zoo, 't - 't móest, maar in de wéek, och - al dat getòb! Iéder had zoo wel 's wat verkeerds: Héer, zei ze wel 's

en... en jàkkes, dat was ijdelluk gebruiken, n'tuurluk - och... maar...'

Ze rukte kregel aan de nauwe hals-sluiting van h'r jurk.

'Hè - wàrm! Náar ook die hóoge jurk en dat - dat zwáre linnen... pff! Later zou ze wit voile nemen of moeseliën... en dùn ondergoed, sóepel en met véel borduursel, de armen bloot tot de schouërs, en de hals - zoo wijd mogeluk, mooie fijne kant 'r om toe, en 'n hemelsblauw of 'n rose lint 'r door heen geregen...'. Ze tuurde strak voor zich neer op de grauwe weg. 'Nóu moest ze weer naar huis terug, n'tuúrluk!' 'n Frons trok boven h'r donkerende oogen. 'Akelig - daar àlles...! Jàkkes - zoo ákelig...'

'n Lauwe weerzin door-gleed h'r. Ze zag h'r Vader's bloedroode wrok-gezicht, de bekommerde oogen van h'r Moeder, Rensie's nijdig-grijnzende bakkes en - voorvoelde meteen de zware druk van de stilte, 't beklemmende zwijgen, de dreiging. 'Altijd door Vader-zelf! Als 't verkeerd liep..., ie wist niks beters dan mokken! Dòm als die ook was, telkens die onwijsgroote inkoopën! Later kwamen die nare wissels..., was d'r lang geen geld genoeg n'tuurluk!'

Sloom liep ze door.

Na 'n poos week de frons weer van tusschen h'r oogen, ze bedacht dat ze wel 's naar ouë Krone kon gaan, liep bij die inval ook plotseling sneller, meed de menschen zooveel ze kon en koos de stilste paadjes. 'n Keer nog smeed 'n rauwe meidenstem h'r schor 'n schimp toe. 'Je hebbe je falie vergeten - fruile! Je fa-alie - gravin...!'

't Kneep 'n nijdige pijn in h'r op. 'Ja, dat - dát was toen ook om hèm..., ' wild als 'n stroovuur vlamde h'r haat...

Bij Rijklof Krone was de stilte h'r weer veel te zwaar.

De ouë man zat mager en wrakkig achter z'n groote tafel. Z'n slappe handen beefden, z'n oogen keken door barstige kieren, ie bezoog de pijpe-steel als 'n kind 'n zoethoutstok. 'Dâ-'s 'n daad', roemde ie. 'n Daad!'

Hij wees Mien de beste stoel die ie had en ging aarzelig voort met 't knutselen van 'n vloepapieren lampe-roos. Ze keek d'r ongedurig op toe. 'Mooie kleuren...', prees ze slapjes. 'Dat bessenrood... zoo zomersch, hè, en 't groen met 't ros' dâ-'s 'n perziken-kleur.'

Rijklof knikte en ie keek wat monderder, de glimlach gleed als 'n warmte op bij z'n wat pipsch-gekleumde wangen. 'Tjá - en dan is deez' nog gee-eens 'n erge mooie...', zei ie hoovaardig-nederig. 'k Kon ze nog veel mooier maken - vroéger...' 'n Kreupel glimlachje schoof in z'n mondhoek. 'Dâ-'s nou zoo m'n werk na elke schoonmaak, me - me Pieter Cornelis von' dat vroeger altijd zoo mooi: zoo'n roos onder ons lampie.'

'Oh - ja...? Och -.' Dof praatte Mien d'r op in en uit moeie oogen keek ze naar de kleine grijze man. 'Ja, já, hij wachtte ook nog altijd... h'j óók...!' Wat vochtigs sieperde over h'r oog-randen, ze keek schichtig den weg op. H'r schielijkomdwalende blik bleef eindelijk stil op 't verminkte magere pruimenboompje, in h'r groeide 't triestige...

'Wát deed ze hiér nou?' Wát wou ze?' Werktuigelijk praatte ze. 'Je tuin heeft geleden hè..., dàt rauwe weer, je Pruim is heelemaal vernield...'

Rijklof lachte, ie verkuchte langzaam 'n heeschheid. 'Dat boompie? Tnée - dâ's van me éigen handen zoo gesnoeid, nou hoef 'k niet meer op te staan om te zien wié 'r de weg af-

komt, vát je... dáarom...’ Hij slikte zwaar en rochelde, over de bochtige rimpels rond z'n oogen kroop wat vochtigs. ‘Je worde op - op lange-lest zoo loof van dat opstaan...’, zuchtte ie.

De klokke-tik stapte norsch door 't invallend zwijgen. Mien ademde beklemd. De stilte beangstte h'r. Bedeesd-vorschend keek ze naar den ouden man.

‘t Zegt ie 'n beetje...’, dacht ze. In 'n zonderlinge schrik-die-iets-blijds-had, zag ze ineens 't blad met de kopjes op de groote tafel. Dralend wees ze 'r heen. ‘Krijg je - nou nòg bezoek...?’ Strak keek ze in Rijklof's oogen, h'r handen, h'r lippen, héel h'r lichaam beefde van spanning. ‘Heer - als ie tòch 's - terùg...?’

Rijklof krabde zich in de baard, ie trok de pijp tusschen de kreukelige lippen uit, en zette de bril af. ‘Och w'neenek, maar - maar 't is gezèlliger,’ zei ie. ‘n Bóel koppies...’ Met de pijp-steel wees ie. ‘Dat rosse-tje met 't blomme-meisie 'r op, dâ-'s van me Pieter Cornelis en dat witte met de vergeet-me-niet, dâ-'s... dâ-'s - me vrouws hare...’

‘Wat 'n móoitjes...’, bewonderde Mien. ‘Fijn porselein. En - en nog gee-een barstje 'r in.’ H'r stem klonk onzeker. Ze dacht: ‘Wat beeft ie, wat wordt ie oud...’

Rijklof stond langzaam op, ie haalde 'n fijn-gevlochten doos van 'n kastje. ‘Dâ-'s nog speele-goed van me jongen,’ vertelde ie, bochelig in-gedoken bij de tafel pakte ie 't uit. ‘Moet je d'r 's kijken... dâ-'s z'n meziek-tol nog, die zong als je 'r op klopte, 'n schik had ie 'r in! Kíjk ie 'm d'r 's geslagen hebben, hee, vòl deuken! Tjá, d'r is niet veel in de wereld, dat zingt als je d'r òp klòpt... En hiér is nog 'n scheepie van 'm, 'n jòl zió-je-wel...? Dat stoombootje lieten we saampies varen ân de Vliet, 't wou

best, nou! 'n Furie had ie 'r bij..., 'n fúrie! Van - belàng! En hiér..., dat gammele zwarte beertje is ook nog van 'm, toe was ie twee jaar, ie zoende 't elke keer voor ie slapen ging, 't lag in z'n armen, z'n wang lag altijd op 't beertje z'n rug.' Rijklof trilde al-erger, ie nam 'n kleine koperen knoop uit de doos, en poetste die glad op z'n mouw. 'Dâ-'s 'r een van 'n metrozen-pakkie, dàt pakkie, tsjonge, 't ston' 'm zóo...'

'Wat leuk toch, wat léuk...' 'n Paar keer glimlachte Mien 't, op 't laatst zei ze niets meer, wìst ze niéts meer om te zeggen, de oogen voelde ze al-heeter, 'n dikke groeide in h'r keel. Door h'r ontroering schoot toch ook weer de vreemde spanning, de spanning-die-niét-weg-wou...

'Kan je 't werk nog goed ân in 't pakhuis?' Terloops informeerde ze 't en keek bedeesd naar 'm op.

Rijklof knikte. 'Ja', zei ie kort-af. 't Gaat...'

H'r wangen gloeiden. 'Toch niet - niét even prettig, nou... nou Meheer Halke z'n jongen weg is...?'

Krone's ouë baardige kop verfronste in 'n smartelijke teleurstelling, z'n oogen praatten: 'Dus... dùs dáárom...?' Dádelijk verweekelijkte toch ook weer, z'n stug in-geperste mond en door z'n doffe oogen ging 'n begrijpende begaanheid, maar in z'n stem bleek d'r niét van. 'Ja...', knikte ie stroevig. 'Och - 'n poos mis je mekaar, dan vergeet je...' Z'n handen beefden ontstellend, z'n mond trok. 't Is - 't is soms beter om te vergéten...', zei ie.

'Wat is ie hàrteloos,' wrevelde Mien in zich zelf. 'Wat hàrteloos...!' H'r wangen werden donker-rood, heel h'r gezicht voelde heet en klam. En door h'r ergernis gleed ook verbázing. 't Had ze toch nóóit van ouë Krone gedacht, dat ie zoo... zóó onverschillig...! Jóost, wat had dié 'm niet

'n goeds gedaan, nou was 't: dàn vergéet je...'

Rijklof keek vluchtig naar h'r, en ie glimlachte weifelend. Zorgvuldig borg ie z'n schatten weer in de rieten doos. 'Tjatjá,' zei ie. 'Dàt is nou àlles wat 'r van de liéfde in míjn leven overgeschoten is...' Hij praatte 't moeilijk met zwáre tong. 'De liefde, tjá-á..., d'r moet je voorzichtig mee wezen, oh zóó voorzichtig...!' Hij slofte treuzelig van 't kastje terug en liet zich stennerig neer in de stoel. 'Liéfde,' onderwees ie, - 'onthou dat van 'n - 'n man die 't wéten kan, kind..., 't is 'n duister en - en úitermate riskant spel! Gebrúik maar steeds je verstand in de eerste plaats, altijd je nuchtere overleg in de eerste plaats en - en in de aller-àller-laatste plaats je - je hart!' Rijklof's kleine beenige lichaam zakte almeer in en hij keek alsof d'r 'n wrange smaak op z'n tong kwam. 'Liefde - tjá..., dâ-'s mooi om - om over te... te fluisteren zoo'n warme zomeravond onder de rosse bloesempies van 'n heele dichte boom, tjá-á, heel aardig! Maar - maar bouw nóoit tè veel op liefde, kind! Liefde dâ-'s de groote zand-grond van 't leven, en de slagregens benne gevallen, en de winden hebben gewaaid... flóep d'r gaat je huis, 't huis van je liefde...!' De ouë man trok stumperig-moeizaam 'n groote rooie zakdoek uit z'n broekszak en wreef 'r zich hard mee over de oogen, hij snoot zich ook driftig de neus. 'De liefde, dâ-'s 'n ding...', filosofeerde ie schor. 'En 't leven dâ-'s, in alle eerbied gezeid, 'n waagstuk van den Alwijzen God! De menschen zié je, de menschen: plóertige - dingen, skorri-morri! 't Waren ze niét altijd, 't benne ze niét allemaal, maar door-de-bank - 'n zóodje! En wàt maken ze van je... hè? Wàt - máken - ze van je?' Rijklof pausede éven, maar antwoord verwachtte ie niet, vèr heen tuurden z'n doffe moeie oogen. 'Zie je... 'n jòng persoon die is - is zooveel

als - als 'n illestieke bal...’, schorrig praatte ie 't. ‘Zoo'n - zoo'n dingsigheidje waar de kinderen mee spelen op de straat. Als ie nieuw is, zoo'n bal, en je trappe d'r tegen, ie springt je haast op - je kokkert, ie springt, ie danst, ie dartelt lustig en - en voeten hoog boven je petje uit. Hoe níjdiger of je 'm trappe, hoe hóoger ie springt. Dat duurt zoo - 'n poos, dan komt de kléine knoei, 't niétige breukie. De kinderen merken 't niet zoo dadeluk, maar 't breukie scheurt door, 't wordt erger, de bal - ie geeft nog 'n kleine hip bij 'n gewèldige schop, 'n hippie, maar 't is d'r bij af...!’

Rijklof kuchte en ie knikte sip. ‘Zoo is 't, zóó - is - 't: de menschen boksen en trappen en sláán je tot 't illestiek-in-je, 't leelukke kerfie krijgt, dàn zoo lenegies ân is 't gedaan met je, slàppies - vát je, de veer is d'r uit!’

Rijklof zweeg, ie keek niét naar Mien, ie keek naar z'n vloeipapieren roos, z'n oogen waren glimmerig van tranen.

‘Heer, zoo'n raadsel als de een voor de ander was,’ Mien tuurde schichtig neer op h'r schoot. ‘Hårteloos...? Dacht zij 't? 'n Onzin dan toch, 'n ònzin...!’ Ze gaf nog 'n paar keer 'n tam knikje op z'n weer doorpraten. ‘Ja, ie had wel gelijk, wel - gelijk...!’

Ongedurig stond ze plots weer op. ‘Gelijk? Och, wié had 't? Bij Rijklof waren 't ook maar woorden. Hij wàchtte tot aan z'n dood, hij was van z'n voetzool tot - tot aan z'n hoofdhaar heelemaal hart...!’

‘Je moet 's wat meer aankomen,’ noodde ze zacht, en peinzend keek ze in Rijklof's rimpelig gezicht.

H'r wangen werden rood van schaamte en h'r mond trok pijnlijk als ze eindelijk 't alles-door-schouwende weten zag in z'n bezorgde oogen en 't ook hoorde in z'n wankele stem, kre-

gel dacht ze. ‘Wees maar niet ongerust, ouë Rijklof, wees maar niét ongerust, zoo lang als jij, wacht ik niet...!’ Ook na de luchtige groet, en toen ze driftig-als-tot-'n-doel voortliep op de donkere weg, bleef dat stadig 'n jengelend refrein in h'r moeie hoofd. ‘Zoo lang wacht ik niet, wacht - ik - niet...!’

De spitse vlam van de oude olie-lamp wierp maar 'n matig schijnsel over de bonte winkeldingen, de gele victualie-bussen stonden amper-zichtelijk op de breede wandplanken en op de lage toonbank rompte als 'n vaal-rood geverfd skelet de forsche koffiemolen.

Dadelijk als Mien de buitendeur achter zich toegeroken had, hoorde ze - tusschen 't lawaaiïg getjingel van de krachtig-kleppende deurbel - ruw en ruziënd h'r Vader's praten in de kamer, meteen dáar over-heen, 'n volle mannestem, kalm en goed.

'n Trillende klop schoot hoog door h'r borsten en ze ademde diep. Gelijk ook dook in de van blijheid doorbeefde schrik, vage angst voor de vraag-die-nu-komen-kon, de vraag over de staat van h'r ziel, want de man d'r binnen was - Domenee Kreithe.

Onhandig en rumoerig van nerveusheid, draaide ze de kamerdeur open, de geur van de beste Zondagsch sigaar dreef door 't vertrek, de ijl-witte rook-draden omvatten h'r, ze kuchte ingehouën.

De schemer lag soepel over de knoestige kamer-dingen en al 't nuchter-bekende. Rens zat gedoken en donker naast de Moeder, Frans kleintjes weg-gedrongen op de vensterbank en Holmers breed in z'n leunstoel, naast Kreithe.

Mien speurde werktuigelijk rond. ‘Jo was d'r gelukkig

niet...’, verlucht merkte ze 't op, meteen stond ze blozend en kinderlijk-tenger in 't witte japonnetje, naast Kreithe, en stak 'm dralend de hand toe: ‘Domenee...’

Kreithe wendde 't hoofd, z'n rustige stem had bij de groet 'n warmte die weldadig aandeed. Z'n handdruk was stevig. ‘Je neemt 'n frissche reuk mee,’ lachte ie. ‘De geur van de Zomer...’ Dádelijk er op in 't luisteren naar de Vader, leek 'm h'r bij-zijn gehéél ontschoten.

Ze ging langzaam door de kamer, naar 't plaatsje bij 't raam, in h'r bleef zwaar de bangheid voor de vraag-over-h'r-zielstoestand. ‘Ja de ouderling was 'r niet, tòch kon ie wel vragen, ie was nou eenmaal zoo - búiten-'t-lijntje...’ Ze vlocht de vingers knijperig te-zaam, keek star voor zich neer en nerveus en jachtig begon ze stil in zich zelf - 'n repetitie... ‘Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch Engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel mij zal kunnen scheiden van de liefde God's, welke is in Christus Jezus onze Heere...’

Holmers' praten hakte daar rauw door heen. ‘k Zèg je... 't loopt alles op 'n eind en alles scheurt, breuk hiér en breuk dáar, oppositie tegen alle maatschappelukke orde en - en tucht en - en wet! Gekonkel mèt geld, òm geld, onzinnige taktiek in 't economische leven, rebellie - in staat, school en kerk, anarchie, ongebondenheid, zedeloosheid...! Vrouwen die 't de mannen zullen verbeteren in d'r vak, 't - 't twéé-kinderenstelsel, de criminaliteit op losse schroeven, de staatkundige machten, idem en precies zoo...!’

Holmers' adem ronkte, hij kromde zich en z'n vuisten lagen gespannen. ‘t Geld over - overhéérscht alles... àlles, 't geld

palmt àlles en iéder in! De mannen met de volle beurzen dié stelen de kleine burgers 't brood uit de mond, zetten vijfzig, zèstig winkels in de bloeiendste plaatsen van Nederland, méer soms, en - en...'

Forsch over-lachte 't Kreithe. 'Já, je stòkpaardje, hè baas...?' Hij klopte Holmers op de schouder. 'Dâ-'s je stòkpaardje, he?'

Mien dook schrikkig in bij z'n lach en ze beet de tanden opeen van de heftige schaamte. 'Wat moet ie 'm mìnachten', dacht ze. 'Dat ie 'm dàt - zóó zeggen durft!' 't - 't Is de waarheid', zei Holmers stug, na 't zwijgen. 'De wáarheid'.

Vrouw Holmers trok 't warm-overbloosd gezicht schielijk uit de kleine blanke schijn van 't lichtje op de tafel, praatte dàn tòch - vergoelijkend. 'Ja, och..., 't zèggen gáát soms dat ze óók hiér zoo'n winkel zullen plaatsen, zoo'n filiaal..., dát zou n'tuurluk éen van de èrgste dingen wezen die ons... òns...' Ze knapte 't met 'n heesche kuch, praatte gewild-opgewekt door. 'We moeten 't maar afwachten, als wij ons best blijven doen, is 't verder - zoo-God-'t-wil...'

Holmers rukte zich op in de stoel. 'Afwachten? Jawel! 'n Kránige raad! 'n Verståndige...! 'n - 'n Kálmeerende...! En zoo vertrouwend, hè, zoo vertróúwend...!', netelig keef ie door, van fatsoen en overleg maar moeizaam weerhouën tot nòg héviger uitvaren.

Kreithe's gemoedelijk-sussende stem schoof d'r vlug overheen, sloopte... 'Kom kérel, scháám je nou toch! Vitten op de vrouw als je 's - 's moeilukheden hebt! Wèlk mensch heeft 'r nou 's géen tegenloopers? En kík, dat je nóú zooveel tegelijk inkocht van die - die bedervende waren, zió je, dat was

toch ook - op z'n zachtst - niet erg voorzichtig... Maar lá-lá-lá, nóu kíjven op de vrouw die 'n béter inzicht had, dat is toch méér dan onhebbeluk, wàt? En bovendien, wat báát 't je?

‘Báten...?’, mokte Holmers. ‘Och - niks! 'k Wéet 't wel en ik moest 't ook niét..., maar als ze je áltíjd-dóór dwars komen, dàn...’

Kreithe's luide lach verduwde z'n praten. ‘Sàh-sàh, baas, soms kom je ook wel 's dwars-strooms door je eigen verkeerde inzicht, hè?’ Hij boog zich haastig en lei z'n blanke handen luchtig op Holmers' gespannen vuisten. ‘Stem dàt nou's toe’, drong ie oolijk. ‘Wees 's 'n kérel. En - en wat zou je 'r dan van zeggen, als ik je nou 's uit die tijdelukke verlegenheid hiélp, hè? Ik - 'n stille vennoot in jouw zaak, wàt...?’ Hij lachte, en 't broze schijnsel van 't lichtje, duwde 'm 'n diepe gloed in de donkere oogen, dié glansden van hartelijk meelevende goedheid.

‘Die rëntes,’ verwierp Holmers, z'n trager spreken hield in 't morren 'n lichte verbijstering. ‘Die - die lamme rentes halen je toch ook 't brood van je tong en 't vel over je neus...’ 'n Trillende plooi trok 'm langs de barsche mond, z'n handen bleven vuisten.

‘Rentes? Maar kerel...!’ Kreithe hief 't hoofd met 'n ruk, en de tanden glinsterden 'm hel-wit in 't rekkende rood van de mond. ‘'k Wil toch immers geen winstje van je trekken? 'k Wil je zweet en je angst niét, man! 'k Was nóóit - 'n woekeraar van professie. Née, 'k wil geen procenten en geen bepaalde termijn van afbetaling. Als je zaakjes goed gaan en 't kàn - fiat, maar is 't anders, ik zal je niet manen. Kíjk, 'k heb vertrouwen in je, 'k wil m'n spaarduit riskeeren, achthonderd gulden,’ z'n oogen wachtten...

Door 't zwijgen gleed 'n eerbiedig verbazen. Mien tuurde van uit 't donkere hoekje bij 't raam, star naar den Domenee. ‘t Ben je goed...’, peinsde ze week. ‘t Trok 'n gloeiing door h'r wangen, ze keek naar z'n lachende mond, naar z'n zijge baard. Tobde meteen door aan de tekst. ‘Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven...’ H'r lichaam schokte en 't door-flitste h'r: ‘Ja, já..., 'n keer heeft ie je bijna gekust. Toe' dié avond in de consistorie, of - of was 't verbeelding? Later keek ie je amper meer aan... Maar dat warme in z'n oogen toen en dat - dat têere van z'n stem...’ Ze boog dieper in.

Rens murmelde hikkelig over den dood en den duivel, 't klonk vaag en ver, geen schonk 't aandacht.

Holmers' knoestig-gespannen vuisten ontvouwd. ‘t Is tē mooi,’ zei ie schor en schamig keek ie voor zich uit. ‘Tē mooi! Rēnteloos en geen vaste afbetalingstermijnen! Tja, als 't Domenee belieft, hē vrouw?’

Vrouw Holmers knikte. ‘t Zou 'n uitkomst wezen,’ besepte ze en h'r ontroerde stem zei meer dan duizend dankende woorden.

Kreithe was al overeind gewipt. ‘k Haal 't dádeluk...’, beloofde ie en lachte goedhartig in op Holmers' hikkelig praten. ‘Wát? Op zegel...? Wel nee baas! 'k Zei toch dat 'k je vertrouwd...?’ Z'n oogen hielden de rustige vroolijkheid. ‘Tot straks dan!’ Hij had 'n vlugge arm-zwaai en zei den weg wel te weten, meteen was ie al bij de deur en heen. Holmers bleef bedremmeld in z'n stoel, eerst na 'n lange poos en met bevende handen stopte ie zich de pijp. ‘Als me één ding meegevallen is...’, praatte ie onvast. De Moeder knikte peinzend. ‘Als h́j zijn d'r niet veel,’ bevroedde ze. ‘Eén op de duizend...’

'n Stille vliedsde over h'r zeggen.

Mien tuurde wezenloos in 't lichtje op de tafel, door h'r peinzen gleed als 'n echo de stadig in zich zelf gezegde tekst: 'Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch Engelen...', h'r denken bleef d'r plots bij stil, ze schrok recht op. 'Je zal 'r nooit - nooit uitkomen,' besepte ze smartelijk. 'Uit dat - dat valsche van je zelf en - en alles...'

H'r troebele haat en de duistere zelf-afkeer doodden de zware droefenis niét.

[XI]

DE schelle lui-galm van de logge deurbel-in-de-winkel door-ruwde vinnig 't rumoerig praat-geroes. De plompzware buitendeur botste telkens lawaaiig open en boemde dan dreunend weer toe, grillig klaterde 'n helle lach door 't kribbig praten van 'n bazige stem, 'n glas rinkelde kletterend op de steenen vloer, stommelend ging d'r 'n uitroep...

Mien - voorovergebogen op 't glimmende platje van de naai-machine - bleef even aandachtig luisteren, bang voor 'n scènetje. 'Moeder's stem hoorde je niet en Vader praatte weer stug, Jo gichelde n'tuurluk! Nou, die kraaiende lach, die was van Vrouwtje Bartelinck en - en die rinkelende slag pas van 'n - 'n drops-flesch!'

Stuursch peinsde ze 't en nerveus en fronsig wachtte ze op 't korzelig praten van den Vader, toen dat uitbleef, dacht ze: 'Hij deed 't zeker zèlf,' áarzelig dreef ze h'r aandacht daar van weg. 'Ze zou toch even uit aanstonds, éven... Ja, je hiéld 't niét in die zwoelte-zóo, en met Rens alleen...'

Vluchtig keek ze om naar 't duttende oude wijfje in de leunstoel, luisterde afkeerig naar 't schorre slaap-ademen, en keerde zich met 'n ruk weer af, zuchtte lang-uit. 'Dié frissche dag nóu - buiten na al die benauwde heete...'

Wrevelig boog ze zich tot 't werk, h'r kleine voeten in de vaal-roode muiltjes drukten drifts de ijzeren trapper op-en-neer, ook onzeker van haast duwde ze de smalle lakenzoom voort onder de springende naald, de wielen zoo in snelle wenteling gedreven, gonsden donker.

'Dom werk..., ' kregelde 't in h'r op. 'En - en dat zoo'n heele middag.' Gespannen en straf bleef h'r afwezige blik op 't nikkelen machine-voetje. 'Nog 'n uur,' peinsde ze hunkerend. 'Nog 'n klein uur dan moet 'k... móét 'k...'

Ze ademde onrustig, h'r wangen werden rood en in h'r oogen leefde 'n vreemde tinteling. 'Elk oogenblik als de deur openging dacht je dat hij... och n'túurluk, maar - toch mal dat ze zoo - zoo aftewachten zat.' Bij de dwingende druk van h'r voeten, stonden de wielen weer stil, ze knapte haastig de draad af en begon werktuigelijk 'n nieuwe zoom te kreuken. 't Was nèt acht dagen, dat ie 'r niet geweest was. Nèt 'n week! Toen - dié Maandag - met die boeket rozen, toe' kwam ie voor - 't láátst.' Ze wierp 't laken eensklaps van zich af, boog rillig in en drukte de armen tegen de borsten, in h'r roode jurk knetterde de voering.

'God... Heere, de stilte hiér, dat sùffe...' H'r onderzoekende blik gleed snel over de verschemerde kamerdingen, langs de vale wanden. Vlak boven Rens' okergele, beenderige kopje hing de kalender. Ze tuurde d'r ingespannen op af naar 't datum-cijfertje op 't blok. 'De achtentwintigste... van September, 't schoot al weer op met de zomer...', bangig overdacht ze 't. 'De bloemen ook bijna allemaal uitgebloeid! 't Zou toch vreemd wezen, léég, als Co weg was en 'r bleef zoo niks 's, enkel - enkel 'n brief's weekeluks, tenminste àls ie h'r vroeg'. Ze bewoog zich onrustig, tuurde 't straatje op. 'Lekker frisch weer! 'n Fijn regentje! Je kon nou ook je waterproof aandoen, had Co nog niet gezien...' Ze keek om naar de klok en zuchtte. 'Om deez' tijd liep ie àltijd 'n straatje om.' Jachtig boog ze zich tot h'r werk, rukte 't machine-voetje neêr, zette 't wiel aan. 'Nog 'n half uur,' beperkte ze. 'Nog - 'n kwartier! Nee, née dádeluk als die zoom - af is!'

- 't Fijne gesproei van de kleine regen sloeg mèt de zachte adem van de geluidloos-gaande wind, 'n verluchtende koelte door de nog klamheid uitbroeiende straatjes. De lucht troebel

van bolle en vaal-zwarte wolken, welfde laag-uit over de puntige daakjes, 'n ontijjige schemer druilde langs de vale huizenristen.

Mien liep gebogen in de wind, 'n frons trok tusschen h'r oogen, ze hìjgde. - In 't winkelstraatje verloomde h'r snelle tred. 'Ja, nou moest ze nog 'n - 'n boodschap bedenken, hè? Bij Van Dam maar, 'n paar garneerknoopjes voor h'r rosse bloes, of - of...', de gedachte knotte ineens, ze bloosde tot in de ooren en h'r mond perste ze toe. Ze zag bij Bruins de winkeldeur wijd open en luchtig leunend tegen de rechterzij-post - Co. 'Heer - nou moest ze 'm voorbij...!', schrikkig door-flitste 't h'r en snel bleef ze stil voor 't smalle raampje van 'n kleine galanterie-winkel, tuurde verward op allerlei bonte opschik. 'Terug kon je nou n'tuurluk ook niet meer, hè? Nee, nèt of je hem ontliep, stond al te gek, hoor, àl te gèk. Zou ie juist kwaad worden. Nee, even wachten maar, dan aanstonds gauw doorloopen en - en neerkijken op de straat, doe je vlak bij 'm, of je 'm pàs ziet, geef je 'n - 'n gewone knik, ènkel 'n knik... Kijk, 'n mooi kralensnoer dat met die gele schijfjes. Misschien kwàm ie wel..., als ie 't dee' was 't 'n goed voorteeken!' De gedachte trilde 'n glimlach over h'r heete wangen en dralend wachtte ze. 'D'r was in de heele straat geen-een voetstap! Gut, durfde je nou maar even omzien...! Hij kon - zou... toch niet denken dat je hiér expres om - hèm...?' Ze beet op de lippen, en keek onthutst. 'Heer, nee..., als je toch 'n noodzakelukke boodschap had? 't Kon ie toch zìén, bij Van Dam!' Ze rukte zich om, wipte de stoep af, en schuin uit de ooghoeken keek ze naar Bruins' winkel, Co stond niet meer bij de deur.

Gekrenkt schrok ze op uit de bang-blije verwachting, zocht

schielijk de straat af, keek nog 's spijtig om, hij was d'r niet. H'r oogen werden donker, h'r lippen dun. 'Waarom dee' ie dat? Wáarom nou...?' Met afgewend hoofd ging ze Bruins' huis voorbij. 'Hij ontweek h'r, ontweek h'r...' Zonder aandacht stond ze bij Van Dam voor 't etalagetje, tuurde zonder iets te zien, op de kleurige bloesetjes, de mantelpakjes...

Dralend kwam ze eindelijk de winkel in, 'n frons tusschen de oogen, 't gezicht strak. 'Hij had n'tuurluk iets...' Zenuwachtig bepeinsde ze 't, staarde absent rond.

Bij 't slap-vriendelijke vraagje van 't winkel-kipje, moest ze zich eerst even bezinnen. 'Ja-a, knóopjes, bloese-knoopjes...', 'n beetje verbouëreerd praatte ze 't, en zonder aandacht koos ze, pas toen ze de winkel uitging, dacht ze: 'Oh - gut nee, bláuwe...! En 't is voor 'n rosse bloes...?', dadelijk knapte 't kleine overweginkje...

Co Bruins stond op de hooge stoep, vlak bij de uitgang, hij droeg 'n ruige, licht-grijze jas en had de slappe ruitjes-pet diep over de ooren getrokken, joviaal groette ie h'r. 'k Sta 'n paar dassen uit te zoeken...', vertelde ie.

Ze lachte jolig op, verrast... 'Pff, ijdelheid uw naam is - man...!', h'r hoge stemmetje klonk wat onzeker, schielijk kwam ze naderbij, blozend..., en h'r tintelende oogen verriëden den jongen h'r blijheid.

Hij keek even van terzij op h'r neer, nurksch, critisch. 'Voor 'n poos, was ze niet zoo toeschieteluk,' bedacht ie. 'Enkel de laatste tijd...'

Mien merkte niet z'n verstuggende blik, ze keek aandachtig naar de uitstalling. 'Dié zwarte...', hielp ze ijverig. 'Dié met 't fijne witte aartje, zeg, dâ-'s 'n nette das, en die grijs-zijen met 't kleine ruitje'. Ze rekte zich, wees hoog-op tegen 't beregende

etalage-raam. ‘Die donker-paarse ook, dáar, die doet mooi bij 'n licht-grijs pak’.

Co lachte spottend, en éven flitste 'm 'n onverholen triomf door de norsche oogen.

‘Dóét - schàttig,’ zei ie ironisch. ‘Maareh - maar dàt kan 'k best alleen af.’

‘t Blije gleed dadelijk weg uit h'r oogen, ze trok de lippen smal. ‘Oh ja..., n'tuurluk...’, gaf ze toe. ‘Neem me niet kwaluk hoor...’ Ze rukte de schouders op, was meteen al de stoep af.

‘k Ga 'n eindje met je mee,’ zei Co.

‘Zoo...’, ze hield de stem effen, keek niet naar 'm.

‘Als 'k tenminste màg,’ oolijk vorschte ie. ‘Als je d'r - niét op tégen hebt, hè...?’, hij lachte en z'n vroolijkheid gaf h'r 'n beklemming.

‘N'túurluk niet...’, zei ze wrevelig. ‘Wáárom zou 'k...?’ 't Klonk wat hoog en stroef, dadelijk werd h'r stem weer warm, keek ze uit bloode oogen, bàng-lief naar 'm op. ‘Je gaat nou gauw weg, zié je, nou en daarom, dan heb je àltijd 'n streepje op voor’.

Co trok 'n hoekige mond. ‘Blij met 't voorrecht...’, spotte ie, z'n lach klonk zwaar door de stille straat. ‘Ja-a n'tuurluk, 'k voel me - koninklijk begenadigd met 't - 't stréepje...’

Ze wist geen vroolijk weerwoord, geen puntig grapje. ‘Akelig was ie soms, ákelig...’, kregel wendde ze 't hoofd af, liep sneller.

Tóen drukte Co's schouder steviger tegen de hare, en z'n adem gleed langs h'r wang. ‘Je gaat toch 'n éindje mee omlopen, hè?’, warm vroeg ie 't, verlàngend...

‘Oh - jawel...’, ze knikte sloom en 'n schrijnende blijheid door-sloeg h'r. ‘k Was 't toch ook juist van plan,’ ze bloosde

onder z'n dringende vragende blik. 'Om... om zoo alleen even 'n straatje...'

De jongen trok nonchalant z'n jas-kraag wat op en ie glimlachte breed. 't Komt dan mooi uit, hè? En - en samen toch ook veel gezelliger, wat...?' Hij drong zich vaster tegen Mien aan, de glimlach bleef om z'n mond, hij keek naar h'r blanke nek, h'r blozende wang, z'n glanzende oogen begéerden... Als twee gelieven gingen ze door de schemerige straat. 'n Paar vrouwen bleven verwonderd stil op de weg, ze keken uit gramme oogen naar hen, en bespraken bits 't nieuwe geval.

't Deerde Mien minder dan anders, nú, ze hief hoovaardig 't strakke gezichtje en h'r oogen leken grooter, donkerder. 'De lui misgunden je dit nog, dit met Co, en - en dät 't meest omdat ie nou zoo'n goeie betrekking had, onderchef werd...!' Zachtjes zuchtte ze. 't Was wel raar, maar dat wangunstige.., 't maakte 'm toch ook voor je zelf weer begéerlukker.' Peinzig tuurde ze langs de grauwe huisjes, de doode straten. 'Gezelliger zóo dan alleen,' besepte ze, en keek nog 's schroomvallig op naar den jongen. 'Gezelliger dan alleen...', dacht ze weer.

- Ze liepen 'n lange goor-witte draai-brug over, kwamen dan op 'n stil grachtje. De regen daalde wat forscher, en Co stak gemelijk-snel z'n paraplu op. 'Brrr... viés,' mokte ie. Ze beglimlachte 't mat. 'Och...', zwijgend liepen ze 'n poosje voort op 't bemoste smalle weggetje.

't Tamme regentje zakte zacht-tikkend af, op 't bolle daakje van de paraplu. En 'n weeke knusse mistroostigheid hing over 't vale grachtje, de droppen trokken fijne schielijk vervloeiende kringetjes in 't blakke water en de lamp-door-lichte raamvakjes van de kleine armoe-huisjes dompelden 'r hel-gele vuurblokjes in af. Op de holle drempels, breed tegen de vale gapingen der

krottige portalen, zaten de verweerde wijven, die verkenden mak en vadsig, schoon vruchteloos, wié d'r gingen.

Mien zuchtte telkens beklemd. 'Hij zou h'r nou toch wel vragen, h'r - nóu - vragen... Ze wóu 'm ook, ze wóu - dit niét voorbij laten gaan! De eenigste was ie immers...? De éenigste! Wát waren de anderen, hè? En - en als de méiden: némen die kwàm, 't kon zij toch niet...?'

Verontrust peinsde ze daarop door en plotseling keek ze vol naar 'm op. 'Nou de volgende week ga je al weg, hè? Je Vader zei 't vanmorgen...', wat aanhaligs gleed door h'r broze stemmetje, wat spijtig ook.

De jongen knikte nadrukkelijk, fòrsch, en er zweefde 'm 'n nijd door de oogen. 'Zoo gauw mogeluk,' verzekerde ie. 'Ja-a..., zoo gauw als 't maar eenigszins kan', hij duwde de handen in de jaszakken en spitste de mond of ie fluiten wou. 'Als ze altijd zóo geweest was...', dacht ie en fronste bij - z'n grimmig gedenken.

Mien keek schuw van 'm af en de vragen bleven h'r hokken in de keel. 'Hij wou tòch wel èrg graag weg...', overwoog ze bang. 'Toch - wel èrg gráag...' H'r denken teufde in de schrik. 'Heer, had ze zich - misschien vergist...?'

Fijne kreukjes trokken rond h'r lippen en in h'r oogen groeide 't donker, dan - vlùg - bij de inval, keerde ze weer 't gezicht naar 'm toe. 'Maar - maar je komt dan toch zeker wel - elke maand 'n keer óver, hè? Van Zaterdag op Maandag? Of - of om de twee weken, telkens?' Dringend vroeg ze 't, bangafhankelijk ineens.

Fel-witte licht-pitten brandde 't in Co's duistere oogen. 'Oh - wel nee, wèl née..., ' bijna gulzig verwierp ie 't en 'n vreemd harde klank trok door z'n stem. 'Geen denken ân! Ben je

n'tuurluk nooit op tijd in de fabriek, hè, 's Maandagsmorgens, en - en Zòndags kan je hier vanzelf niet weg..., Zòndags réizen, - pff...' Hij keek aandachtig naar 't troebele water in 't grachtje. 'k Ben nou maar blij dat me dåt te Deventer ontgaan is, te Zaandam véel beter betrekking, en - en vlak bij zóó'n stad... Je kan dan zoo Zaterdagmiddags 's fijn uit... hè, na' Amsterdam. Och - en daar in Zaandam...', hij dook dieper in de jaskraag, - 'D'r krijg je óók je kennissen, hè, je menschen waar je mee omgaat, bij aan huis komt, vrienden en zoo...'

Zwakjes beknikte ze 't. 'Oh já... já n'tuurluk!,' h'r stemmetje schrompelde in tot 'n klein schor geluidje, tranen drongen op achter h'r oogen. Ze voelde plotseling 'n versjofeling over zich komen, en h'r angst ríjpte. 'Heer, wat moest ze - nou...? Wat kon ze nou bedenken om dat - dat leelukke weg te krijgen?, dat stügge...?' Hunkerend rekte ze 't gezichtje naar 'm op. 'Vind je 't hiér dan zóo ákelig, Co? Dat je zoo gauw en - en zóo - gráag wèg wil, hè?' Weer trok wat vleierigs door h'r aarzelend spreken en in h'r oogen look 'n verhéimelijkt vragen. 'Zoo - ákelig...?'

'Akelig...?', schamper herhaalde 't de jongen en spottig keek ie h'r even in de oogen. 'Ellendig is 't hiér. Méer dan beróérd',forsch praatte ie 't, nijdig-bijna. 'Ja, hiér is nou niks, àbsoluut niks, dat je... dat 'n jongen, 'n - 'n kérel vasthouën kan, hè? Hopeloos oûbakken worden kan je... en dâ-'s dan ook nèt 't eenigste.'

'Maar je - je thuis dan... je thuis..., 'halsstarrig hield ze aan. 'Je hebt..., d'r - d'r is toch altijd wel wåt dat je... waar je - waar je moeiluk van weg kunt... hè? 't - 't Bekende... De - de herinneringen....'

‘Kòm nou tòch!,’ de jongen lachte lawaaiïg, maar zonder vroolijkheid. ‘Kòm nou! 't Geloof jij immers zèlf niét! Pff - je hèrinneringen! Dié is goed! Ja, of misschien heb jij zooveel diérbaars, hè? Ik niét hoor, ik niét! Die avond bevoorbeeld van 't Jaarfeest... tnóu!’ Weer lachte ie luid-op, krachtig, maar in z'n norsche oogen bloeide al-weliger z'n bittere verbolgenheid. ‘Je wou d'r tòch zèlf óók wel graag uit weg, hè?’, overtuigd vorschte ie 't, wetend... ‘Je hebt n'tuurluk als meisje-zonder-vak héel weinig kans, maar als je nou 's kon, kòn... hè?’

Ze schudde weifelend 't hoofd. ‘D'r heb 'k nóóit over gedacht...’, zei ze. ‘Heb 'k nóóit over gedacht...’ 'n Spijt giste in h'r op. ‘Ze had dàt niet moeten zeggen, dat van de herinneringen. Die avond van 't Jubileum, toen was ze weggelopen van 'm en - en toen met 't concert, wou ze niet mee, omdat ze dacht, hoopte...’ H'r ergernis remde 't. ‘Later was ze 'm maar-altijd-weer uit de weg gegaan. Nee - néé, dàt van die herinneringen, dàt was dom’. 'n Plooi tusschen de oogen, bepeinsde ze 't.

Co praatte gemelijk door, vlot en zonder overleg.

‘Bovendien... allemaal gaan ze d'r nou van tusschen, hè, de jongens? Kat-achter-kat! Joost Halke 't eerst’, hij wachtte even en trachtte h'r in de oogen te zien. ‘Nou ik - z'n opvolger!’

Ze voelde wat opzettelijks in z'n woorden, h'r wangen gloeiden, en ontsteld keek ze weg van z'n rádende blik. ‘Allemaal toch niet...?’, snel verwierp ze 't. ‘Wel nee! D'r blijven toch altijd veel meer dan d'r weggaan! D'r blijven nog genoeg...’, ze zei 't met 'n heimelijke beteekenis.

Onmiddellijk begreep de jongen 't. ‘Die blijven...’, smaalde ie, - ‘n sóépje! Worden allemaal van die saaie getrúwde

baasjes, hè? Joop Heinsius en Piet Groenewoud, Héin...'

Zij zweeg en - ze beet zich bijna de lippen kapot. 'Eén vergeet ie...', dacht ze, 'n schrik huiverde in h'r op, dan ook 'n schaamte. 'Och nee - néé Niék...!' 't Beefde iets door h'r rug, ze kwam dichterbij Bruins lopen. 'Hij was wel goed, anders, Cò, ie had nou..., ie was nou ergens uit z'n humeur over, 't kon ie toch niét helpen, hè, dat - dat norsche, dat was nou eenmaal z'n karakter, ie meende 't niét zoo erg.'

H'r oogen werden warm, en stil-verbeidend tuurde ze over den donker-glimmenden weg en over 't drabbige grachtwater met de regen-kringetjes.

De ouë koepels, puntig en bont, rekten als immer, clownig beverfde narrig-kijkende koppen uit 't schemerige, de zware iepen 'r-voor waren bruin-geschroeid van zengende zonnegloed, de stilte lag stug over de oude huizen en over de oude straat.

'Ze zou 'r de volgende weken weer alleen gaan, als Co wèg was...', 't drong angstig in h'r op. 'Weer - alleen', 'n knijperige, klam-makende onrust door-woelde h'r. 'God - Heere...! Als - als Co je niét vraagt, je - niét - vraagt...' Ze ademde zwaar, h'r oogen sperden, verbijsterd staarde ze voor zich uit, 'r welde 'n schreierig en hulpeloos smeeken aan God in h'r op, 'n devoot en vurig bidden dat Co h'r toch vragen zou, toch vragen tot - z'n vrouw. H'r verschuchterde mond trilde, in h'r denken verdwaalden de gebedswoorden, en de angsten luwden niet, ook gestadig dacht ze wéer aan de léégte die komen zou, komen moest, als Co h'r niet vroeg, zóó wègging... Ze verkuchte 'n schorheid en zocht moeizaam naar 'n paar lieve innemende woorden, naar iets dat 'm uitlokken zou tot de vraag, tot dié éene vraag...

Schamig glimlachte ze dan bij h'r inval, en dralende keek ze naar 'm op, praatte gedempt vertrouwelijk. 'Zèg..., Tine, je weet wel, Tine Bot, die heeft me laatst 's verteld dat je - óok nog 's met Wiés geweest bent, met Wies de Boer..., h'r hunkerende oogen smeekten bloo-dringend op naar den jongen: 'Zèg 't nóu, zèg 't nou toch..., Wies niet, om Wies de Boer geef 'k niet, maar om jou, enkel om jóu...' H'r schuw-vragende blik gleed haastig weer vån 'm, teleurgesteld, verschrikt...

'n Nijd was in de donkere oogen van den jongen, 'n nijd in z'n bijna wreed opklinkende stem. 'Wies de Bóer? Eén van de - vele liéfdes-geschiedenissen van Joost Halke, hè? Mèrci...', hij lachte ruw. 'Tsjònge, dàt was toch erg fantastisch van - Tine...! Al-le-machtig, hoe komt ze d'r op, hè? En dan - Wiés de Boer, die bovendien nog 't - 't privatieve eigendom van Hein Meurs is, wåt? Nee - née, 'n man moet nóoit nemen wat van 'n ander is, Mien, of - wat van 'n ander geweest is! Dâ-'s maar armoe - zoo'n vrouw uit de tweede hand, dâ-'s wat je hèbt... om elk moment weer van nieuws te beseffen, dat je 't eigenluk niét hebt! 'n Slap futloos liefdetje, 'n liéfdetje zònder pít, begrijp je? Of - soms dàt ook nog geeneens, enkel 'n berekeningetje om d'r út te komen, hè? Om ten slotte dan in vredesnaam maar de vrouw van 'n man met 'n goed baantje te worden.'

H'r lichaam schokte onder z'n praten, 't was ook of elk woord van 'm, h'r 'n stoot gaf, h'r àfdúwde van 'm.

't Kan wel...', zei ze sloom, toen ze z'n wachtende oogen voelde. 'Och - ja, 't... 't kån wèl...!' 'n Wrang verdriet wroette in h'r op, dat ondermijnde h'r verwachting.

Ineens peinsde ze weer aan Niek van Oort. 'n Verschil toch, hij en - en Co, 'n verschil. Niek had altijd maar z'n goeie

glimlach. Laatst in de winkel, toen ze 'n lucifer aanstak voor z'n sigaar..., dié óogen met dàt - bédelende...' Ze werd verlegen bij de heugenis, h'r kijken starde, plotseling gedacht ze óók 't scènetje in de keuken toen Niek de haring bracht. Ze zag weer de begeerige mond van den jongen, de frischroode mond met de kleine witte tanden, zag z'n mooie, gretige oogen, en voelde weer de wilde greep van z'n sterke handen-die-koosden...

'n Huiver van wellust door-trok h'r tengere lichaam, maar dádelijk ook - 'n rilling van afkeer. 'A-jàkkes, mìn als je niét van iemand hiel'... om dáaraan... dáaraan - bàh!' Ze kleurde, want voelde eensklaps Co Bruins' aandachtige blik op zich, en haastig om h'r verwarring te verheimelijken praatte ze door over 't Stadje. 'In de regen is-t-'r tòch wel aardig, zoo - die glimmende straatjes, zeg, en die stilte... En - en dan op 'n stille zomeravond, dat droomerige...' Verward brak ze 't weer, want zag dan plots de groene blarengangen van 't stille plantsoen en 't doode watertje van de Vliet. 'n Scherpe zeerte ging door h'r en ze lette in 'n stompe ontsteldheid op 't wreed-onverzettelijke in zich, dat onmeedoogend aanwees, herinnerde... 't Jachtiger aanlopen rùkte h'r bevende lijf voort in onzekere, driftige stappen.

'Dáár - vlak bij die meidoorn was 't, dat Joost toen...' Ze verdreef 't in 'n felle gramschap. 'Ah bah, dat - dat...'

Boven h'r uit lachte Co's stem. 'Droomerig? Já-já-já...! Kan jìj dan nu immens van genieten, hè, zalig in je eentje...?'

'Ja, misschien...', geprikkeld gaf ze 't toe. 'Soms is 't in je - eentje, ook wel en - wèl zoo goed...' Ze trok de brauwen op, h'r mond strakte. Tobberig bepeinsde ze wáárom ie zoo was, wàt d'r toch wezen kon... 'Had Jo misschien toch...?'

Of - of een van de meiden?’ Aarzelend begon ze over de laster. ‘Soms vind 'k 't hiér zèlf ook wel 's - èllèndig hoor, en - één van de naaste dingen op zoo'n kleine plaats dat is 't geklets en geloer altijd..., dié babbeltjes...! Nou ook, die vrouw van bakker Benting, al maanden achter-een, al - al 'n jaar wel, zoo'n - zoo'n slachtoffer...! En zoo - gek, zoo gèk! 't Is nog 't meest omdat ze - zooveel en - zoo gauw làcht. Gek, hè? Gèk - vin'je nu ook niet? Net of d'r niet genoeg ànderen...’

‘Onder 'n zédig maskertje... hè?’, gulzig viel Co d'r op in. ‘Já-á, die n'tuurluk - n'túurluk ook en terdeeg de kat in 't donker... hè?’ 'n Hoon was in z'n stem, 'n bedoeling...

Ze keek naar 'm op, en zag de spot-grijns om z'n mond, in z'n oogen, over heel z'n gezicht, toen was 't of dié lach-van-'m iets in h'r kneusde.

‘'n Praatje ging d'r - over 'r..., en dat geloofde ie, 't - gelóofde - ie...’ Met starren blik keek ze nog 's om naar de groene helling en 't stille water. ‘Verleden zomer toen was - h'j d'r nog..., toen wist ze nog niet dat 't - 't leven... en - en alles zoo... zoo èllèndig...,’ 't triestig gepeins verijlde en h'r wijze oogen keken vèr heen. Ze neep de handen. ‘Có, die geloofde 't - 't praatje niét alleen, maar - ie had d'r óok plezier van...,’ smartelijk bevroedde ze 't.

De blik van den jongen bleef dan telkens langer op h'r gaaf-blank gezichtje, en - z'n glimlach werd anders. H'r kleine roode mond leek lokkender, h'r huid tēerder. ‘Lieve kop...’, soesde ie. ‘Liéve - k'nderlukke toet..., die oogen zoo ernstig en - die mond...’, z'n kijken verschroomde, h'r mond gaf 'm plotseling 'n zonderlinge ontroering. Droomerig keek ie 'n wijl voor zich uit in 't diezig en zwoele plantsoen-laantje,

bespeurde dan ook dat 't stil om hen was en - bijna avond.

‘Echt - echt 'n kind toch...’, liefkoosde ie in z'n denken. ‘Zoo'n lief blank kindje...’ Werktuigelijk liet ie 't bolle koepeltje van 't regenscherm over hun gebogen hoofden zwenken, de dik be-orde steel dreef ie luchtig om en om in 't klamme kuiltje van z'n hand en z'n gedachten kwamen en gingen onrustig. Hij zocht naar wat oolijks, 'n gràpje, naar iets dat de ontstemming keeren zou, maar vond 't niet. ‘Je kan nou ook direct niet - liéf doen...’, voelde ie, toch al-aanhoudender keek ie naar h'r blanke nek met de gouën krulletjes, naar de weeke, ros'-blanke wang, den mond... 't Begeeren wies krachtig op in den jongen, en na 'n poos bleef ie aarzelend stil. ‘Even 'n pijpje stoppen...’, zei ie, en gewild-oolijk duwde ie h'r de paraplu toe. ‘Hou 's vast even...’ 't Door-flitste 'm: ‘Nou aanstonds... met 'n grapje...’, dadelijk knapte 't.

In 't dralend gebaar van h'r loom-aanvattende handen, was wat onwilligs geweest en wat hooghartigs was óok in h'r koel-opkijkende oogen.

Hij trok ruw 'n pijp uit de jaszak, 'n pakje tabak. En onderwijl ie met nijdig-duwende vingers, de pijpekop vol-propte, bleef ie verstolen naar h'r strakke gezichtje kijken, naar de fier opgerichte schouders, 't hoge rechte lijf, en z'n tanende heugenis groeide dan als 'n puntige doorn kervend door z'n dorrend verlangen heen. ‘Zoo was ze precies als... als toen... als àltijd, de ongenaakbare...’

Ze keek naar 'm òm, dan sloom weer òp naar de zachtjes-druipende paraplu, de droppen tokkelden 'n broze eentonige muziek op 't zwarte daakje. ‘Co die had gedurig wat - wat achterdochtigs...’, bepaalde ze, de grief trok h'r mond dun en trotsch. Vaag hoorde ze 'm 'n paar keer 'n lucifer aanstrij-

ken, 'n beetje smakkend de vlam in de pijp zuigen, toen al-dampende kwam ie weer naast h'r. Onder 't werktuigelijke voortloopen kneep h'r heftiger 't domp-baloorige, hij had de paraplu overgenomen, keek nurksch voor zich uit, 'n kreuk tusschen de oogen. 'Wàt kòn ie toch gehoord hebben... dat ie zoo... zóo...?' Ze kneep de lippen stijf toe. 'Och bah - bàh, dat ie 't geloofde... 't gelóofde...' Co's praten brak h'r tobberig gepeins, ze schrok op, kleurde...

'Joost Halke gaat 't maar best... hè?', rad-af vertelde ie 't - stokkend 'n beetje. 'Ja-a..., bij de patroon geweldig in de smaak en - en méer nog bij de dochter van de patroon...' Hij talmde even, praatte dan weer snel door. 'Joost heeft me laatst 's geschreven, zió je, áárdige brief, héel aardige..., hij vroeg naar iedereen, naar - jou ook, enneh... of je al verkeerig had...'

Co keek naar h'r en - ze lachte schrill op. 'Oh - já...? Gut - wat leuk, hè? Wat léúk...!' H'r handen grepen knijperig om in de mantelzakken, de dunne stof scheurde. Ze bleef recht voor zich uitzien. 'Joost had dat - dát...?', ineens overzag ze 't alles... 'Joost heeft iets geschreven over je, ja - n'túurluk..., níet dat van - van-bij-de-Vliet, toch iéts, nou wist ie... wist ie, en daarom... dáarom...' Nerveus-veel slikte ze, h'r keel zwol dik van ingehouden snikken, van stug, zwaar leed. 'Joost Halke had dan toch nog - aan haar..., 'schielijk brak ze 't, en h'r mond kreukte als van pijn.

Co's praten gleeed forsch over h'r heen, opgewekt. 'Aárdig kan 't rollen, in 't leven hè...? Nou aanstonds 't heele stel getrouwd! Joost Halke met zoo-neh... zoo'n roodharige rijke Miss, en Tine Bot met Heinsius, Fie Meurs met Piet Groenewoud, Hein met Wies...' Hij telde 't op de vingers en lachte

druk. ‘Typisch hè? Typisch vin'je ook niet? Over 'n poos 't heele stel getrouwd...’

‘Ja, léuk...,’ zei ze, en tersluiks keek ze naar 'm op, spéurend... Z'n oogen hadden weer de netelige vroolijkheid, z'n oogen zeien: ‘Maar jīj niet, jīj - àlléén - niét...!’

Ze schokte licht in de schouders en glimlachte met witte kouë lippen. ‘Dòmme jongen...,’ verachtte ze stil.

Co merkte niet de smartelijk-spottende blik-op-zich, hij hield 't hoofd wat achterover, blies behagelijk 'n lange rooksliert voor zich uit. ‘Ja-eh... wàt ga jīj nou beginnen, hè?,’ 'n beetje meewarig vroeg ie 't na 'n poos. ‘t Ga jīj nou doen...?’

Ze begreep 'm niet. ‘Ik...? Wat - ik...?’

Bruins knikte vluchtig. ‘Ja - 'k bedoel of jīj - nou hiér blijft...’

Donker keek ze op. ‘Of ik - hiér...? Wat dan...?’

Hij tuitte de lippen, liet de rook uit 't rimpelig fluit-ootje van z'n mond in 'n fijn sierlijk spiraaltje weg-golven. ‘Nou-eh... omdat 'k gehoord heb, je wou... verpleegster worden? 't Is zeker niet waar, hè? 'k Vond dàt al dadeluk niets voor jóú...! Meereh... meer iets voor 'n meisje met - 'n ongelukkige liefde... wàt? Of - of voor zoo-eentje die met de leege tijd geen raad weet en - wat al-te-lang op 'n man moet wachten... hè?’

‘Ja, dà's waar,’ ze hoestte van den lach, h'r oogen traanden. ‘Verpléegster...?’, dadelijk hijgde ze weer los in de vreemde nerveuze snik-lach. ‘Verpleegde - komt eerst...’, dacht ze, maar dapper beheerschte ze h'r verdriet. ‘D'r lijken nog al 's praatjes van me te gaan...?’, uitdagend vorschte ze 't en h'r stem klonk koel en vlak. ‘Vertelden de lui' je nog meer - moois... hè?’

De jongen glimlachte fijntjes, ie look halverwege de oogen. ‘Misschien wel! Maar we lijken nog al tameluk bang van die praatjes, hè...?’

‘Ik - bang...?’, ze rukte de schouërs op. ‘Als 't je véel plezier doet,’ zei ze hoog. ‘Geloof 't dan maar!’

En wéer verwekte ze met h'r hoovaardig gelaat en trotsche houding, de verbeterden nijd van den jongen.

Eerst op de Stationsweg, merkte Bruins dat 't niet meer regende, met 'n driftig drukje haalde ie de paraplu toe. 't Licht van de electriche spoorweg-lampen lijnde hel-wit uit over de vochtige weg, 't botste scherp op tegen Mien's geheven strakke gezicht, h'r wangen leken vaal-wit.

Co's vluchtige blik-naar-h'r lengde, plotseling drong 'n gramme, ruwe spijt in 'm op. ‘Allemachtig, wat zag ze d'r uit, zoo - wít, en... en zielig!’ Fronsig tuurde ie. ‘'t Had ze ook zoo idioot verwaand te doen, hè...? Trotsch ding - pff...’

De frons trok 'm al dieper breuk tusschen de oogen. ‘Was ze nou misschien zoo... zóo, om wát ie vertelde van Joost...? Zou ze dàn tòch op dat - nette - ploertje...?’

Hij nam de leeg-gerookte pijp uit de mond, stak die werktuigelijk weg in de jaszak, z'n hand omklemde knokig de paraplu-stok. ‘Och wát...! 'n Liéverd - hij ook, híj...! Eerst was z'j toch wel... wèl goed, wel - lief! Waarachtig zelfs - wat àl-te-toeschieteluk - niet? En hij toen...’ Z'n kop gloeide heet, en verteederd keek ie weer naar 't grillig-wit gezichtje, de kleine kreukelig-ingebeten mond, de doffe wije oogen. Z'n spijt groeide met z'n liefde en z'n begeeren samen, ie begon haastig over allerlei beuzeling te praten, goedig en met veel kleine vraagjes.

Ze antwoordde karig en ontweek gedurig de druk van z'n schouër, tuurde down naar de mensen, de huizen, de rechte smalle straatjes. 'n Jaar had ze gewacht, 'n héél jaar! Of - of was 't misschien nòg lãnger? Ja, veel - véél langer, hè? Eerst op - Joost, toen al-maar en... àl méér op Co, Co-de-éénigste..., en nou - nóú...'

In h'r oogen look 'n gram besluit.

Co boog zich meer tot h'r. 'Voor 'k weg-ga, kom 'k nog 's bij jemie aan, zeg, en met je Vader spreken'. 'n Verholen beteekenis was in z'n woorden en z'n stem klonk warm.

Ze keek bij de helle schijningen van de winkellampen, vol naar 'm op, en - 't verlangen was wèg uit h'r oogen. 'k Zou 't maar niét doen...', ried ze koeltjes. 'Rens is telkens zoo - zoo raar tegenwoordig en Vader is zelf ook niet erg in orde..., och - en Jó, dié spreek je nog wel op de Vereeniging, hè?'

Co knikte verward. 'Oh - ja, já, dàt - wel...', hij was lichtelijk verbluft, begreep nog niet. 'Jammer, jãmmmer dat de ouë-heer... nóu niet erg in orde is...', weifelend praatte ie 't. 'Afijn, ik kom... ik - ik zal nog - vaak genoeg overkomen, zeg, enneh in ieder geval, schrijf 'k je af en toe ook 's hoor... Als 'k d'r ben... 'k zal je dadeluk 'n paar ansichten sturen...'

'Als je tijd hebt...', ze knikte en glimlachte vaagjes. 'Já - dan wel graag 'n ansicht, kan je ook nog 's 'n kind blij mee maken, hè? Da h'r jongetje is 'r dol op...' Vluchtig keek ze naar Co's beteuterd gezicht.

Ineens bleef ze stil. 'Jij gaat nou zeker dié kant uit, hè? Nee - nee dóe 't gerúst...! 'k Ga nu toch - dadeluk naar huis, 't is al laat...' Ze stak 'm luchtig 'n slap handje toe. 'Goeie reis, dan...! En - 'k hoop dat je 't daar gezelliger hebt dan

hier.' Ongeduldig rukte ze de vingers uit de klemmende greep van de zijne.

Z'n donkere oogen keken warm in de hare, vràgend..., en in h'r koele kijken naar 'm was 't nadrukkelijk antwoord. Ze knikte nog 's, strak en zonder glimlach, en recht-op en snel ging ze.

Co bleef nog even verbijsterd stil, toen met 'n ruk keerde ook hij zich af. 't Verwáande ding toch, 't verwáande ding..!', heftig wrokte 't in 'm op, toch bleef ie weer stil, wendde 't hoofd om en keek h'r na. Rustig ging ze door 't bleek-verlichte straatje, lief en kinderlijk in de korte rok, de fladderende dunne mantel, coquet wiegelde terzij van h'r beige gummi-muts 'n lange roode kwast. Ze keek niet eenmaal om, en ook al zweveriger leek h'r luchtige tred, al-ijler h'r tenger figuurtje, vlug verdween ze in 't duister. - 'n Oogenblik was 't nog of de jongen h'r volgen wou en inhalen, toch deed ie 't niet. Z'n handen knepen tot vuisten en z'n oogen werden klein onder de samentrekkende brauwen. 'Nou had ie h'r betaald met gelijke munt, hè, met gelijke munt, en nou was ie 'n beróerling...' Hij keerde zich langzaam af en ging sloom, z'n rug zakte wat in en z'n gezicht verstugde wat meer, hij dacht aan Mien's onverschillige oogen, h'r oogen met 't àfwijzende, en hij begreep.

Mien ging dan stadig jachtig door 't duisterst van de nauwe straten. De luchtige tred viel h'r zwaar, toch - in de hitsing van h'r felle drift, bleef ze zóó voortgaan.

De gedachten dwarrelden donker door h'r doffe brein en - tegelijk met de kervende pijn, kwam ook 't heftig verzet, de wrokkige onwil weer. 'Dùs - dàt had ie - ook uitgerekend, hè, nèt als zij, hij - de éenigste die overbleef...! En daarom - dáarom dacht ie nou... méende ie, dat ie h'r vernederen kon, h'r vernéderen.'

H'r saamgeperste mond brak hijgerig open en h'r adem ging stroef en beklemd. 'A-jakkes - zoo'n jongen, zoo'n jongen... Liéver - liever geen man, dan zóo-éen...!' Ze schrok op bij de gedachte. Ineens peinsde ze weer aan de leegte die komen moest - nú..., aan h'r alleenheid en - aan de zwoele droomen 's nachts, de droomen die h'r benáuwden, waar ze bang voor was als - voor 'n zònde. Ze keek naar de stilte rond-om, en naar de lange nauwe straat, h'r tanden beten op-een. 'Nee - née, 't hóefde toch niet - dat ze... dát weer..., d'r was 'r toch nòg een...?' H'r wangen gloeiden donker-rood en ze rekte de oogen wijd open. De immer heftig bedwongen en hartstochtelijk verkropte trek in 't leven, doorvuurde h'r weer met jagende begeerte en donkere drift. 'Niek van Oort was smoor-verliefd... smóor-verliéfd...! 'Nou - als ie wéer 's visch bracht...'

Ze ademde diép-ìngehouën en h'r gezicht kreeg 'n grimmige vastbeslotenheid, maar door 't têerst en 't innigst van h'r wezen drong dan meteen ook, 'n verkillende schrik, want plotseling voelde ze zich geworden als de ànderen: als de méiden die ze besmááld had...

Enkhuizen, 1920-'21